

T. C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BÜRO YÖNETİMİ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

İLKÖĞRETİM SEKİZİNCİ SINIF ÖĞRENCİLERİNİN VE
AİLELERİNİN MESLEK LİSELERİNE BAKIŞ AÇILARI
KASTAMONU ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Ayşegül Aslıhan KIZILCIK

Ankara
Eylül, 2009

T. C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BÜRO YÖNETİMİ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

İLKÖĞRETİM SEKİZİNCİ SINIF ÖĞRENCİLERİNİN VE
AİLELERİNİN MESLEK LİSELERİNE BAKIŞ AÇILARI
KASTAMONU ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Ayşegül Aslıhan KIZILCIK

Danışman. Prof. Dr. Dilaver TENGİLİMOĞLU

Ankara
Eylül, 2009

JÜRİ ÜYELERİNİN ONAY SAYFASI

Ayşegül Aslıhan Kızılcık'ın “İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin ve Velilerinin Meslek Liselerine Bakış Açıkları: Kastamonu Örneği” başlıklı tezi 19.09.2009 tarihinde, jürimiz tarafından Büro Yönetimi Eğitimi Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Prof. Dr. Dilaver TENGİLİMOĞLU

Üye : Prof. Dr. Emine ORHANER

Üye : Yrd. Doç. Dr. Eriman TOPBAŞ

ÖNSÖZ

Bu araştırma bazı kişilerin destek ve yardımları sayesinde yapılabildiği. Araştırmanın konusunun seçiminde, planlamasında, yürütülmesinde ve her konuda yardımlarını esirgemeyen ve anlayışı ile ayrıca destekleyen Sayın Prof. Dr. Dilaver TENGİLİMOĞLU'na, teknik açıdan yol gösteren jüri üyelerim, Sayın Prof. Dr. Emine ORHANER ve Sayın Yrd. Doç. Dr. Eriman TOPBAŞ'a, anketlerin dağıtım ve toplanmasında çok büyük emeği geçen babam Nuri KIZILCIK'a, anketlerin uygulanması sırasında anlayışlarını ve yardımlarını esirgemeyen Kastamonu İl Milli Eğitim Müdürlüğü personeline ve örnekleme oluşturan okulların müdür ve öğretmenlerine, araştırmanın bitirilmesi için ulaşım ve idari açıdan imkan sağlayan Sayın Yrd. Doç. Dr. Akif ALTINBIÇAK'a ve tezim ile ilgili destek veren herkese teşekkürlerimi sunuyorum.

Ayşegül Aslıhan KIZILCIK

ÖZET

İLKÖĞRETİM SEKİZİNCİ SINIF ÖĞRENCİLERİNİN VE VELİLERİNİN MESLEK LİSELERİNE BAKIŞ AÇILARI: KASTAMONU ÖRNEĞİ

Kızılcık, Ayşegül Aslıhan

Yüksek Lisans, Büro Yönetimi Eğitimi Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Dilaver TENGİLİMOĞLU

Eylül – 2009, 101 Sayfa

Bu çalışmanın amacı, ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin ve velilerinin meslek liselerine bakış açılarını ortaya çıkarmaktır. Araştırma modeli betimseldir. Seçilen örnekleme anket uygulanmıştır. Bu anketlerden elde edilen veriler ile okul müdürlüklerinden alınan verilerin çözümlenmesinde istatistiki analizler kullanılmıştır. Anketler Kastamonu il merkezinde yer alan 19 ilköğretim okulundaki sekizinci sınıf öğrencilerine ve bu öğrencilerin velilerine uygulanmıştır. Araştırmanın örneklemini 218 kız, 178 erkek olmak üzere toplam 396 öğrenci ve 396 veli oluşturmaktadır.

Araştırma sonucunda; öğrencilerin %89,9'unun meslek lisesine gitmeyi planlamadıkları, %27,9'unun gitmek zorunda kalsalar dahi meslek lisesine gitmek istemedikleri görülmüştür. Öğrencilerin ve velilerin en olumlu baktığı meslek lisesi, sağlık meslek lisesidir. Araştırmada ortaya çıkan bir diğer bulgu ise, meslek liselerine çok zeki olmayan ve dersleri zayıf olan öğrencilerin gittiği düşüncesinin yaygın olmasıdır. Ancak bu okulların gerekliliğini de bilmektedirler. Veliler ise gerekliliği konusunda daha bilgili olmalarına rağmen, onlar da meslek liselerine, dersleri zayıf ve çok zeki olmayan öğrencilerin gittiğini düşünmektedirler. Ayrıca verilen eğitimin üniversiteyi kazandırmayacağını ve yeterli olmadığını da belirtmişlerdir.

Öğrencilerin meslek lisesini tercih etmeleriyle genel başarı notu ve gelir düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin meslek lisesinin tercih etmeleriyle eğitim kalitesi ve üniversiteye yönelik avantajlar arasında da anlamlı bir fark bulunmuştur. Öğrencilerin meslek lisesini tercih etmeleriyle cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

ABSTRACT

THE OPINION OF STUDENTS WHO ON 8TH YEAR AT MIDDLE SCHOOL AND THEIR PARENTS ABOUT VOCATIONAL HIGH SCHOOLS LIMITED WITH KASTAMONU

Kızılıcık, Ayşegül Aslıhan

Master, Office Management Education

Counsellor: Prof. Dr. Dilaver TENGİLİMOĞLU

September – 2009, 101 Pages

The purpose of this research is to expose 8th year students' and their parents' opinions about vocational high schools. The model of this research is descriptive. It was applied questionnaires to sample that was chosen. Data which obtained by questionnaires and information forms that given to school managers are processed with statistical analyses. The questionnaires were applied to 8th year students and their parents in 19 middle schools which in Kastamonu central. Sample has 396 students as 218 girl, 178 boy and 396 parents.

As result, it is seen that, 89,9% of students aren't plan to attend to a vocational high school and 27,9% of students don't want to attend to a vocational high school even they have to attend. Both students and parents have most positive opinion for vocational high school of health. Students' common opinion is that the students who haven't good marks attend to vocational high schools. But they know necessity of vocational high schools. Although parents are more sensitive about necessity of vocational high schools, they think that the students who haven't good marks attend to vocational high schools, too. Also, parents stated that education in the vocational high schools are not enough for their children and to pass university exam.

The results of the research suggest that there is a significant relation between student's choice for the vocational high schools with their marks and revenues. A significant difference between student's choice for vocational high schools with education quality and advantages for university. There is no significant relation between student's choice for the vocational high schools with the genders.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİNİN ONAY SAYFASI.....	i
ÖNSÖZ.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLolar LİSTESİ.....	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xii

1. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1 Problem.....	3
1.2 Amaç.....	3
1.3 Önem.....	4
1.4 Varsayımlar.....	5
1.5 Sınırlılıklar.....	5
1.6 Tanımlar.....	5

2. BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1 Eğitim.....	7
2.2 Türk Eğitim Sistemi.....	8
2.2.1 İlköğretim.....	9

2.2.2	Ortaöğretim.....	12
2.2.3	Sekiz Yıllık Zorunlu Eğitimin Mesleki ve Teknik Eğitime Etkisi	16
2.2.4	Seviye Belirleme Sınavlarının Mesleki ve Teknik Eğitime Etkisi	19
2.2.5	Dört Yıllık Ortaöğretimin Mesleki ve Teknik Eğitime Etkisi	20
2.2.6	Modüler Sistem ve Modüler Sistemin Mesleki ve Teknik Eğitime Etkisi	21
2.2.7	Üniversite Giriş Sınavı Sistemindeki Değişikliklerin Mesleki ve Teknik Ortaöğretime Etkisi.....	26
2.3	Avrupa'daki Eğitim Sistemi	29
2.4	Meslek Seçiminde Ailenin Yeri.....	32
2.5	İlgili Araştırmalar	36

3. BÖLÜM

YÖNTEM

3.1	Araştırmanın Modeli.....	40
3.2	Evren ve Örneklem	40
3.3	Verilerin Toplanması	41
3.4	Verilerin Analizi	42

4. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

4.1	Öğrencilerin Demografik Özellikleri ile İlgili Bulgular	43
4.2	Velilerin Demografik Özellikleri ile İlgili Bulgular	53
4.3	Araştırma Hipotezleri ile İlgili Bulgular.....	62
4.3.1	Öğrencilerin ilköğretim genel başarı notları ile meslek lisesi tercihi arasında ilişki olup olmadığının araştırılması.....	62

4.3.2	Öğrencilerin cinsiyeti ile meslek lisesi tercihi arasında ilişki olup olmadığının araştırılması	63
4.3.3	Ailenin gelir düzeyi ile öğrencinin meslek lisesi tercihi arasında ilişki olup olmadığının araştırılması.....	64
4.3.4	İlköğretim sonrası bir meslek lisesi tercihi meslek lisesinde verilen eğitimin kalitesine yönelik düşüncelere göre farklılık gösterip göstermediğinin araştırılması.....	65
4.3.5	Meslek lisesi tercihinin üniversite eğitime geçişte sağlanan avantajlara yönelik düşüncelere göre farklılık gösterip göstermediğinin araştırılması.....	66
4.3.6	Meslek lisesi tercihinin mezuniyet sonrası elde edilebilecek gelire ilişkin düşüncelere göre farklılık gösterip göstermediğinin araştırılması.....	66

5. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1	Sonuç	68
5.2	Öneriler	70
KAYNAKÇA.....		74
EKLER.....		80

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Eğitim Kademelerine Göre Net Okullaşma Oranları (%).....	16
Tablo 2. Ortaöğretimde Okullaşma Oranları (%)	17
Tablo 3. Bir Mesleğe Yönelik Program Uygulayan Ortaöğretim Kurumu Mezunlarının AOBP'lerinin Çarpılacağı Katsayılar.....	27
Tablo 4. Mesleki ve Teknik Ortaöğretimler ile Genel Ortaöğretimlerin Okullaşma Oranları.....	28
Tablo 5. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyetlerine göre Dağılımı.....	43
Tablo 6. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Gitmeyi Planladıkları Ortaöğretim Kurumları.....	44
Tablo 7. Planlanan Liseye Gidilmez ise Meslek Lisesinin Tercih Edilip Edilmeyeceği Durumu	44
Tablo 8. Öğrencilerce Tercih Edilen Meslek Lisesi Türü.....	45
Tablo 9. Mesleki Eğilim ve Rehberlik/Danışmanlık Hizmeti Alma Durumu	46
Tablo 10. Öğrencilerin Meslek Lisesini Tercih Etme Nedenleri	48
Tablo 11. Öğrencilerin Meslek Lisesini Tercih Etmeme Nedenleri	48
Tablo 12. Öğrencilerin Meslek Liseleri ile İlgili Görüşleri	49
Tablo 13. Velilerin Eğitim Durumu	53
Tablo 14. Velilerin Gelir Düzeyleri	54

Tablo 15. Velilerin Çocuklarını Meslek Lisesine Göndermeyi İsteyip İstemem Durumları.....	54
Tablo 16. Velilerin Çocuklarını Meslek Lisesine Gönderme Zorunluğu Durumunda Tercih Edeceği Lise Türü	55
Tablo 17. Velilerin Meslek Liselerini Tercih Etme Nedenleri	56
Tablo 18. Velilerin Meslek Liselerini Tercih Etmeme Nedenleri.....	57
Tablo 19. Velilerin Çocuklarının Meslek Seçiminden Haberdar Olup Olmamaları Durumu	57
Tablo 20. Velilerin Rehberlik / Danışmanlık Hizmeti Alıp Almamaları Durumu	58
Tablo 21. Velilerin Meslek Liseleri Hakkındaki Görüşleri	59
Tablo 22. Öğrencilerin İlköğretim Genel Başarı Notları ile Meslek Lisesi Tercih Arasında İlişki Durumu	62
Tablo 23. Öğrencilerin Cinsiyeti İle Meslek Lisesi Tercih Arasında İlişki Durumu	63
Tablo 24. Ailenin Gelir Düzeyi İle Öğrencinin Meslek Lisesi Tercih Arasında İlişki Durumu	64
Tablo 25. İlköğretim Sonrası Bir Meslek Lisesi Tercih Meslek Lisesinde Verilen Eğitimin Kalitesine Yönelik Düşüncelere Göre Farklılık Gösterip Göstermeme Durumu	65
Tablo 26. Meslek Lisesi Tercihinin Üniversite Eğitimine Geçişte Sağlanan Avantajlara Yönelik Düşüncelere Göre Farklılık Gösterip Göstermeme Durumu	66

Tablo 27. Meslek Lisesi Tercihinin Mezuniyet Sonrası Elde Edilebilecek Gelire
İlişkin Düşüncelere Göre Farklılık Gösterip Göstermeme Durumu 67

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Eğitim Türleri.....	8
Şekil 2. Anadolu Meslek Liselerinde Uygulanan Program Yapısı	23
Şekil 3. Yeni Yapılanmada Mesleki Eğitim Sistemi.....	24

KISALTMALAR LİSTESİ

- ABD : Amerika Birleşik Devletleri
- AOBP : Ağırlıklı Ortaöğretim Başarı Puanı
- BEP : Mesleki eğitim diploması (fr.)
- BYKP : Beş Yıllık Kalkınma Planı
- CAP : Mesleki yeterlik sertifikası (fr.)
- EA : Eşit ağırlıklı
- EML : Endüstri Meslek Lisesi
- MEB : Milli Eğitim Bakanlığı
- MEGEP : Meslekî Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi
- OKS : Ortaöğretim Kurumları Sınavı
- ÖSS : Öğrenci Seçme Sınavı
- ÖSYS : Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı
- SAY : Sayısal
- SBS : Seviye Belirleme Sınavları
- SÖZ : Sözel
- Türk-iş : Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu

1. BÖLÜM

GİRİŞ

Ülkelerin en önemli kaynağı insan gücüdür. Çünkü milletler insanlarla var olur, insanlarla varlıklarını sürdürürler. İnsanların eğitilmesi, bir milletin en önemli konularından olmalıdır (Şahin, 1997, s. 1). Çünkü insan, davranışlarına eğitimle şekil verir (Demirel, 2004, s. 6). Eğitim aynı zamanda kişinin mesleğini de belirler. Ancak mesleğin seçimi bireyin yetenek ve ilgilerine bağlı olmalıdır. Bu nedenle meslek seçimi insanların karşısına zor ve önemli bir karar olarak çıkabilmektedir. Ruhsal yönden sağlıklı ve mutlu bireyler olmanın koşulları, insanları yaşamları boyunca bir kararlar ve seçimler dünyası içinde yaşamak zorunda bırakmaktadır. İnsan; eş, arkadaş, ev, tüketim malzemeleri ve en önemlisi meslek seçimi gibi birçok kararlar karşı karşıyadır (Evren, 1999, s. 1).

Öğrenim seçimi, meslek seçimi ve eş seçimi hayatın üç önemli kararıdır. Bu üç karar, bireyin hayat tarzını ve bütün hayatının akışını temelden etkileyen kararlardır (Tan 1986, s. 107). Temelde bu üç seçim de birbirini fazlasıyla etkilemektedir. Öğrenimin seçimi mesleği doğrudan etkileyebilmekte, meslek seçimi de, kişinin zamanını geçireceği ortamı belirleyeceğinden eş seçimini de etkilemektedir. Birbirini etkileyen bu üç önemli seçimin başında öğrenim seçimi gelmektedir. Bireylerin içinde yaşadıkları toplumun bir üyesi olarak, ilgi ve yeteneklerine göre ve toplumun ihtiyaçlarına uygun, doğru bir meslek ve öğrenim seçimi yapabilmeleri, hem bireyin iş doyumunu sağlayıp mutlu olması, hem de toplumun iş gücünden en verimli şekilde yararlanması açısından önemlidir (Ateş, 2002, s. 1).

İnsanın mesleği, mesleğine uyumu, meslekteki başarısı ve meslek arkadaşlarıyla geçimi onun ruh sağlığı üzerinde fazla etkili olmaktadır. Mesleğinde başarılı olamayan ve mesleğini sevmeyen bir kimsenin kendi yaşamında gerçek bir mutluluğa erişmesi güçtür (Kılıççı, 1992, s. 120). Mutsuz bir toplumun başarılı

olması beklenemeyeceğinden, mesleki yatkınlığın belirlenmesi, mesleki eğitim ve meslek seçimi gibi konular ülke için oldukça önemlidir.

İlköğretimden itibaren kişilerin hangi mesleğe yatkın olduğunun belirlenmesi bu açıdan büyük önem taşımaktadır. Ancak Türkiye’de, bu tür mesleki yönlendirme çalışmalarının çok iyi işlemediği görülmektedir. Türkiye’de öğrencinin mesleki yönlendirmesi, genellikle okul tarafından değil, ailesi tarafından yapılmaktadır. Çünkü çocuğun bir mesleği sevmesinin kaynağı, çocuğun ilk eğitim kurumu olan ailesidir. Çoğu zaman ailenin “ben yapamadım, çocuğum yapsın” anlayışı da çocuğun, mesleği hakkındaki tercihlerini geri plana itmektedir. Anne babanın mesleği, eğitim düzeyi, düşünce yapısı, meslekler hakkındaki bilgileri ve daha birçok etken, çocuğu da doğrudan etkilemektedir. Çocuk, eğitimi süresince bir takım meslekler hakkında bilgi sahibi olmuş ve ilgilerini keşfetmiş olabilmektedir. Ancak ne kadar başka bir meslekte ilerlemek istese de ailenin inandırıcılığı çocuk için oldukça yüksektir ve ailenin baskı kurması durumunda çocuğun söz hakkı çok fazla bulunmamaktadır. Eğer ailenin mesleklerle, eğitim kurumlarıyla ve çocuğun yatkınlığı ile ilgili bilgisi bulunmuyorsa veya eğitim kurumları için yanlış bakış açılarına sahipse, bu durum çocuğun öğretim kurumunu seçerken oldukça etkili olacaktır.

Konuya ilişkin literatür taramasında, bu konuya benzer birçok araştırmaya rastlanılmıştır (Bkz. İlgili Araştırmalar, s. 36) ancak aile ve öğrencinin görüşlerini aynı anda ele alan bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bahsi geçen bu diğer araştırmaların üzerinde durduğu konu, genellikle öğrencinin mesleki seçimlerini yaparken ne gibi faktörlerden etkilendiği ve etkilenme düzeylerinin ne kadar olduğu şeklindedir. Ayrıca bu araştırmaların çoğu, ilköğretim öğrencilerinin değil, lise öğrencilerinin meslek seçimi ile ilgilidir. Lise öğrencileri üzerinde yapılan araştırmalarda, öğrencilerin üniversite tercihlerini yaparken etkilendikleri faktörler ve öncelik sıraları incelenmiş, bazı araştırmalarda ise tamamen ailenin yapısı ile bağlantı kurulmuş, ancak ailenin görüşleri ayrıca ölçülmemiştir.

Gelişmiş ülkelerde mesleki eğitime verilen önem oldukça fazladır. Küçük yaşlardan itibaren çocuğun yetenek ve ilgilerini belirleyip, çocuğu o alanda yetiştirmeye başlayan ülkeler, şu an gelişmiş ülkeler olarak, dünyada söz sahibi ülkelerdir. Bu nedenle ülkenin geleceği ve mutlu, verimli, alanlarında uzman çalışanlar için; çocukların, yetenek ve ilgilerinin belirlenmesi ve o alana yönlendirilmesi gerekmektedir. Bunun için ise ailelerin mesleki eğitimle ilgili bilinçlendirilmeleri şarttır. Bu araştırma, ailelerin ve öğrencilerin meslek liselerine bakış açılarını ve dolayısı ile de meslek liseleri hakkında ne kadar bilgi sahibi olduklarını ortaya koymaya çalışacaktır. Bu araştırmanın; ailelerin ve öğrencilerin bu konuda kendilerini daha da bilinçlendirmelerine fayda sağlaması ve ilgili kurumların öğrencilere mesleki yönlendirme çalışmaları yaparken aileleri de bu çalışmalara dahil etmesi konusunda çalışmalara sevk etmesi beklenmektedir.

1.1 Problem

Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü'nün 2006 verilerine göre meslek lisesine devam eden öğrenci sayısında önceki yıllara göre bir azalma söz konusudur. 1996-1997 eğitim öğretim yılında meslek lisesine giden öğrenciler, toplam ortaöğretim öğrencilerinin %49,4'ünü oluştururken, 2005-2006 eğitim öğretim yılında ise %38,6'sını oluşturmaktadır. Talepte 1996'dan bu yana zaman zaman küçük yükselişler görülmüş olsa da 2004 yılından beri bir düşüş yaşanmaktadır. Talepteki bu azalma nedeniyle bazı okullar, talebi düşen bölümleri kapatma veya benzer bir bölüm ile birleştirme eğilimine gitmektedirler. Meslek liselerine olan talepteki bu düşüşün nedeninin bu liseleri seçmeye aday öğrencilerin ve bu öğrencilerin velilerinin meslek liseleri ile ilgili görüşlerinden kaynaklanıp kaynaklanmadığı araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

1.2 Amaç

Araştırmanın amacı; ilköğretime devam eden sekizinci sınıf öğrencilerinin ve velilerinin meslek liselerine ilişkin görüşlerini ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda, aşağıdaki hipotezler oluşturulmuştur:

- H1. Öğrencilerin ilköğretim genel başarı notları ile meslek lisesi tercihleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- H2. Öğrencilerin cinsiyeti ile meslek lisesi tercihi arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- H3. Ailenin gelir düzeyi ile öğrencinin meslek lisesi tercihi arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- H4. Meslek lisesi tercihi, meslek lisesinde verilen eğitimin kalitesine yönelik düşüncelere göre farklılık göstermektedir.
- H5. Meslek lisesi tercihi, üniversite eğitimine geçişte sağlanan avantajlara yönelik düşüncelere göre farklılık göstermektedir.
- H6. Meslek lisesi tercihi, mezuniyet sonrası elde edilebilecek gelire ilişkin düşüncelere göre farklılık göstermektedir.

1.3 Önem

Bu araştırmayla ilköğretim son sınıf öğrencilerinin ve bu öğrencilerin velilerinin meslek liseleri ile ilgili görüşlerini ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmanın “İlgili Araştırmalar” başlığı altında da görüleceği gibi daha önce de bu konu ile ilgili bazı araştırmalar yapılmıştır (Ateş, 2002 - Ay, 2002 - Barutçu, 1995 - Çakar, 1999 - Dikmen, 2007 - Mutaf, 1995 - Özkan, 1991 - Şahin, 1997, Sağdıç, 2005). Bahsedilen araştırmalarda meslek liselerinin imajı ve üniversiteye yönelik avantajları konusu üzerine durulmamış, hatta ailelere ve öğrencilere aynı anda anket uygulanmamıştır. Bu araştırmada ise, hem öğrencilerin hem de velilerin meslek liselerinin ağırlık olarak imaj ve üniversiteye yönelik avantajları boyutlarında ayrı ayrı fikirleri sorulmuş, bu fikirlerin cinsiyet, gelir, not düzeyi gibi verilerle ilgili olup olmadığı araştırılmıştır. Böylece araştırmanın insanlardaki meslek lisesi algılarıyla ilgili fikir vererek, daha sonra bu konuda yapılacak araştırmalara ışık tutabileceği düşünülmektedir.

Türkiye İş Kurumu ve Türkiye İstatistik Kurumu verilerinden de anlaşılacağı üzere meslek liselerine olan talep azalmaktadır ve bu araştırma ile meslek liselerine

olan talebin düşmesinde özellikle meslek liselerinin imajının ve üniversite boyutunun etkisi olup olmadığı gözlenecektir. Bu araştırmanın sonuçlarının ilgili konuların değerlendirilmesine yön vermesi olasıdır.

1.4 Varsayımlar

Araştırmanın varsayımları aşağıda maddeler halinde sunulmuştur.

- Veli ve öğrencilerin sorulara içtenlikle cevap verdikleri varsayılmıştır.
- Ebeveynlerden biri soruları cevapladığından, diğer ebeveynle aynı görüşü benimsediği varsayılmıştır.
- Her ailenin az da olsa meslek liseleri hakkında bilgi sahibi olduğu varsayılmıştır.

1.5 Sınırlılıklar

Aşağıda araştırmanın sınırlılıkları verilmiştir:

- Bu araştırma, 2007-2008 eğitim-öğretim yılında Kastamonu'da bulunan 19 ilköğretim okulunun sekizinci sınıf öğrencileri ve bu öğrencilerin velilerinden elde edilen verilerle sınırlıdır.
- Aile görüşleri, tek ebeveyn görüşü ile sınırlıdır.
- Araştırma, kullanılan ankette belirtilen soruların ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

1.6 Tanımlar

Aşağıda, bu çalışmada kullanılan bazı terimler ve bu terimlerin anlamları verilmiştir.

Mesleki Eğitim. Bireye iş hayatındaki belirli bir meslek ile ilgili bilgi, beceri ve iş alışkanlıkları kazandıran ve bireyin yeteneklerini çeşitli yönleri ile geliştiren eğitim sürecidir (Doğan ve Diğerleri, 1997, s. 5).

Meslek Lisesi: Bireye iş hayatındaki belirli bir meslek ile ilgili bilgi, beceri ve iş alışkanlıkları kazandıran ve bireyin yeteneklerini çeşitli yönleri ile geliştiren, mezun olduğunda veya ayrıldığında sertifikaları veya diploması ile iş hayatına atılabilmeyi sağlayan, aynı zamanda teknisyen, sekreter, terzi vb. bir iş alanında unvan edindiren ortaöğretim kurumudur.

İlgi: Bir kimsenin bir etkinliğe, konuya ya da nesneye karşı kısıtlayıcı koşullar altında bile oldukça uzun süre devam eden bağlanma isteği ya da eğilimidir (Oğuzkan, 1993, s. 73).

Yetenek: Bir konu alanına ilişkin yetenek o konu alanında algılama, hatırd tutma, kavrama, kavramlar arasında ilişki kurma, bilinen ilkeleri yeni sorunların çözümünde kullanma, çözümlenme, yeni bileşimlere ulaşma gibi güçlük ve karmaşıklık düzeyi farklı zihinsel beceriler bütünüdür (Kuzgun, 1997, s. 5).

İmaj: Herhangi bir kişi, kuruluş ya da durum hakkında tüm görüşlerin toplamı olarak izah edilebilir ve görecelidir (Peltekoğlu, 1998, s. 278, Akt; Tengilimoğlu, 2008, s. 223)

Modül. Ulaşılabacak amaçları gösteren, amaçlara ulaşılması için gerekli etkinlikleri belirleyen, bunlara ne ölçüde ulaşılab, ulaşılabmadığını kontrol imkanı sağlayan, farklı öğrenme koşullarında bulunan bireylerin eğitiminde etkili biçimde kullanılabılme özelliği taşıyan ve kendi içerisinde bütünlüğü olan öğretme öğrenme kaynağıdır (Hızal, 1982, s. 129)

2. BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

İnsan, problemleri çözmede gerekli olan bilgi ve beceriyi her zaman kendi kendine elde edemez. Bunun için birilerinin yani, bilen kişilerin bilgisine ve öğretmesine ihtiyaç duyar. Öğrenme ve öğretme, tesadüfî veya plansız olabileceği gibi, planlı ve programlı da olabilir. Bu başlık altında eğitimle ilgili genel tanımlar ile ilköğretim ve ortaöğretim ile ilgili mevcut durum ve açıklamalar bulunmaktadır.

2.1 Eğitim

Bu çalışmada Ertürk'e ait şu tanım esas alınmıştır: “Eğitim, bireyde kendi yaşantısı ve kasıtlı kültürleme yoluyla istendik davranış değişikliği meydana getirme sürecidir.” (Akt.; Demirel, 2004, s. 6) Bu tanım, aynı zamanda eğitimin beş anahtar sözcüğünü içerir: Birey, davranış, yaşantı, kültürleme ve süreç.

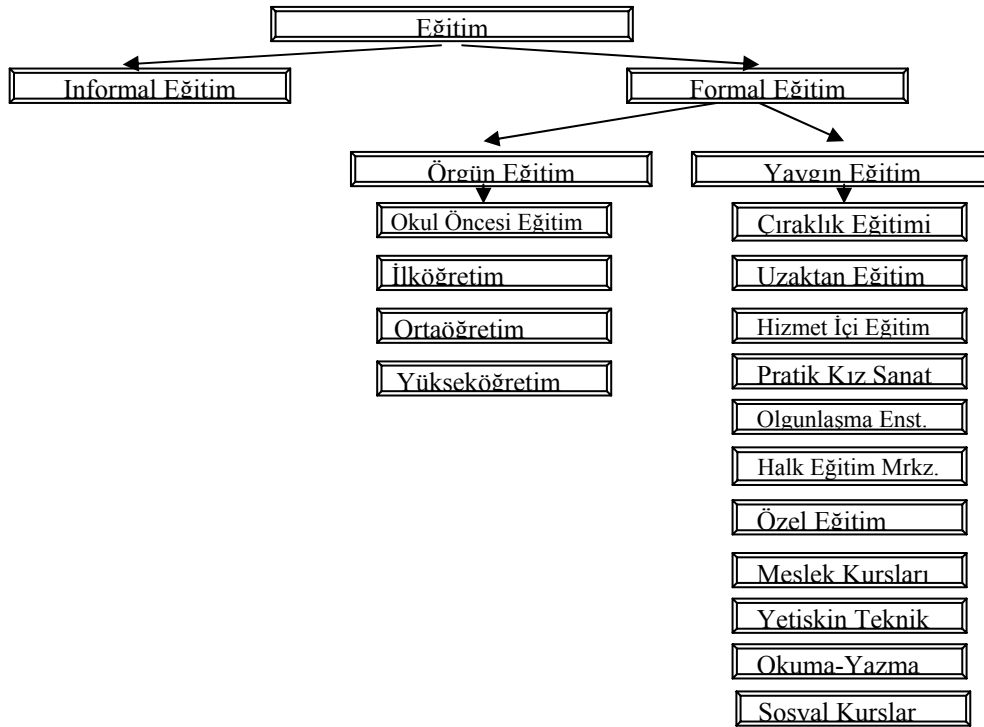
Bireyin çeşitli nitelikler kazanmak istemesine bağlı olarak bir eğitim kurumuna gitmek istemesi ve bu isteğini gerçekleştirilmesi eğitim talebi olarak adlandırılır. Barutçu eğitim talebini şu şekilde tanımlanmıştır: “Kişinin, belli bir konu ile ilgili olarak belli bir seviyede belli bir eğitim kurumuna devam edebilme imkânıdır” (Barutçu,1994, s. 14).

Daha önce de bahsedildiği gibi eğitim planlı, programlı, programsız, resmi (formel) veya gayri resmi (informel) olabilmektedir. Dolayısıyla eğitimin türleri bulunmaktadır. Bu türler “Türk Eğitim Sistemi” başlığı altında şematik olarak gösterilmiştir.

Bu çalışmanın konusu ilköğretim ve ortaöğretim kurumları ile daha fazla ilgili olduğundan, örgün öğretimin yalnız ilköğretim ve ortaöğretim basamakları alt başlıklar halinde detaylı şekilde incelenmiştir.

2.2 Türk Eğitim Sistemi

Türkiye’de eğitim sistemi örgün ve yaygın eğitim olmak üzere iki ana başlık altında toplanmıştır. Örgün eğitim, amaca göre hazırlanmış programlarla okul çatısı altında, belirli yaş grubundaki ve aynı seviyedeki bireyler için yapılan düzenli eğitimidir (Türkmen, 2002, s. 12). Örgün eğitim, okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarını kapsamaktadır. Yaygın öğretim ise örgün eğitim sistemine hiç girmemiş, herhangi bir kademesinde bulunan veya bu kademelerden birinden ayrılmış olan bireylere ilgi ve gereksinme duydukları alanda örgün eğitim yanında veya dışında, onların ilgi, istek ve yeterlilikleri doğrultusunda, ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişmelerini sağlayıcı nitelikte, çeşitli süre ve düzeylerde hayat boyu yapılan eğitim-öğretim, rehberlik ve uygulama etkinliklerinin bütününe denir (Özyılmaz, 1993, s. 162). Bu eğitim türü, içerisinde çıraklık eğitimi, uzaktan eğitim ve hizmet içi eğitimi barındırır. Türk eğitim sisteminin genel yapısı ve eğitim türleri Şekil 1’de şematik olarak gösterilmiştir.

Şekil 1. Eğitim Türleri

Kaynak: MEB, 2000: “2001 Yılı Başında Milli Eğitim”, APK Kurulu Başkanlığı, Aralık.

Araştırmanın konusu sekizinci sınıf öğrencileri ve bu öğrencilerin meslek lisesi tercihleri ile ilgili olduğundan, yukarıda bahsedilen örgün eğitim kurumlarından yalnız “ilköğretim” ve “ortaöğretim” konuları ele alınmıştır.

2.2.1 İlköğretim

İlköğretim, okulöncesi eğitimden sonra gelen, ilkokul ve ortaokulu kapsayan (genellikle okulöncesi eğitim için açılmış olan ana sınıflarını da kapsayan) ve 12.01.1961 tarihli 10705 Sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile her Türk çocuğunun gitmesi zorunlu hale getirilen eğitim kademesidir.

İlköğretimden mezun olan öğrencilerin, bir sonraki kademe olan ortaöğretim kurumlarına devam etme zorunluluğu yoktur. Ancak devam etmek isterler ise sınavlı veya sınavsız başvuru bir ortaöğretim kurumuna gidebilmektedirler. Lise de denilen ortaöğretim kurumlarının Genel, Anadolu, Mesleki, Teknik, Öğretmen gibi birçok türü bulunmaktadır. Ortaöğretim başlığı altında bu kurumlardan bahsedilmiştir (Bkz. s. 12).

12.01.1961 tarihli 10705 Sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'na göre ilköğretim, kadın erkek bütün Türklerin milli gayelere uygun olarak bedeni, zihni ve ahlaki gelişmelerine ve yetişmelerine hizmet eden temel eğitim ve öğretimdir. Eğitimin ilk kademesini oluşturan ilköğretim, 6-14 yaş grubu çocukların eğitimini kapsamaktadır.

İlgili Resmi Gazetelerin incelenmesi sonucu, ilköğretim kurumlarının işleyişi ile ilgili 1997 yılından itibaren büyüklü küçüklü yeniliklerin yapıldığı görülmüştür. Bu yenilik ve değişiklikler şöyle sıralanabilir:

- İlkokul ve ortaokul kavramlarının kaldırılıp yerine ilköğretim kavramının konulması ve zorunlu olarak sekiz yıllık ilköğretim eğitiminin verilmesi
- Bazı işlem ve kağıtlardan eğitime katkı payı alınması
- Eğitimde çağı yakalama projesinin ortaya konulması

- 100'lük not sistemine geçilmesi
- Ortaöğretime giriş sınavındaki değişiklikler

Türk Milli Eğitiminin genel amaç ve temel ilkeleri doğrultusunda hazırlanan ve 27.8.2003 tarih, 25212 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan "İlköğretim Kurumları Yönetmeliği"ne göre İlköğretim kurumlarının amaçları şu şekildedir;

1. Öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini geliştirerek onları hayata ve üst öğrenime hazırlamak,
2. Öğrencilere, Atatürk ilke ve inkılâplarını benimsetme; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'na ve demokrasinin ilkelerine, insan hakları, çocuk hakları ve uluslar arası sözleşmelere uygun olarak haklarını kullanma, başkalarının haklarına saygı duyma, görevini yapma ve sorumluluk yüklenebilen birey olma bilincini kazandırmak,
3. Öğrencilerin, millî ve evrensel kültür değerlerini tanımalarını, benimsemelerini, geliştirmelerini bu değerlere saygı duymalarını sağlamak,
4. Öğrencileri, kendilerine, ailelerine, topluma ve çevreye olumlu katkılar yapan, kendisi, ailesi ve çevresi ile barışık, başkalarıyla iyi ilişkiler kuran, iş birliği içinde çalışan, hoşgörülü ve paylaşmayı bilen, dürüst, erdemli, iyi ve mutlu yurttaşlar olarak yetiştirmek,
5. Öğrencilerin kendilerini geliştirmelerine, sosyal, kültürel, eğitsel etkinliklerle millî kültürümüzü benimsemelerine ve yaymalarına yardımcı olmak,
6. Öğrencilere bireysel ve toplumsal sorunları tanıma ve bu sorunlara çözüm yolları arama alışkanlığı kazandırmak,
7. Öğrencilere, toplumun bir üyesi olarak kişisel sağlığının yanı sıra ailesinin ve toplumun sağlığını korumak için gerekli bilgi ve beceri, sağlıklı

beslenme ve yaşam tarzı konularında bilimsel geçerliliği olmayan bilgiler yerine, bilimsel bilgilerle karar verme alışkanlığını kazandırmak,

8. Öğrencilerin becerilerini ve zihinsel çalışmalarını birleştirerek çok yönlü gelişmelerini sağlamak,
9. Öğrencilerin ilgi alanlarının ve kişilik özelliklerinin ortaya çıkmasını sağlamak, meslekleri tanıtmak ve seçeceği mesleğe uygun okul ve kurumlara yöneltmek,
10. Öğrencileri derslerde uygulanacak öğretim yöntem ve teknikleriyle sosyal, kültürel ve eğitsel etkinliklerle kendilerini geliştirmelerine ve gerçekleştirmelerine yardımcı olmak,
11. Öğrencileri ailesine ve topluma karşı sorumluluk duyabilen, üretken, verimli, ülkenin ekonomik ve sosyal kalkınmasına katkıda bulunabilen bireyler olarak yetiştirmek,
12. Doğayı tanıma, sevme ve koruma, insanın doğaya etkilerinin neler olabileceğine ve bunların sonuçlarının kendisini de etkileyebileceğine ve bir doğa dostu olarak çevreyi her durumda koruma bilincini kazandırmak,
13. Öğrencilerin, sevgi ve iletişimin desteklediği gerçek öğrenme ortamlarında düşünsel becerilerini kazanmalarına, yaratıcı güçlerini ortaya koymalarına ve kullanmalarına yardımcı olmak,

Yönetmeliğin ikinci kısmının 2. maddesinde yer alan bu amaçlara, Resmi Gazete'nin 02.05.2006 tarihli 26156 sayısında değişiklik getirilerek aşağıdaki amaçlar da eklenmiştir.

14. Öğrencilerin kendilerini geliştirmelerine, sosyal, kültürel, eğitsel, bilimsel, sportif ve sanatsal etkinliklerle millî kültürü benimsemelerine ve yaymalarına yardımcı olmak,

15. Öğrencileri kendilerine güvenen, sistemli düşünebilen, girişimci, teknolojiyi etkili biçimde kullanabilen, planlı çalışma alışkanlığına sahip estetik duyguları ve yaratıcılıkları gelişmiş bireyler olarak yetiştirmek,
16. Öğrencilere bilgi yüklemek yerine, bilgiye ulaşma ve bilgiyi kullanma yöntem ve tekniklerini öğretmek,
17. Öğrencileri bilimsel düşünme, araştırma ve çalışma becerilerine yöneltmek,
18. Öğrencilerin kişisel ve toplumsal araç-gereci, kaynakları ve zamanı verimli kullanmalarını, okuma zevk ve alışkanlığı kazanmalarını sağlamak,

Sonradan eklenmiş olan bu beş madde incelendiğinde, öğrencilerin daha özgür, kendini daha iyi ifade edebilen bireyler olarak yetiştirilmelerine çalışıldığı anlaşılmaktadır. Eğer bu amaçlara ulaşmada doğru teknikler kullanılabilirse, bu maddeler, eğitim açısından çok önemli ve yararlı olacak, öğrencilerin olaylara daha farklı bakış açıları ile bakabilmeleri sağlanacaktır. Bakış açısı geniş olan bir öğrencinin meslek seçimi süreci de daha farklı olacağından, bu maddelerin doğru bir şekilde uygulanabilmesi, dolaylı olarak birçok açıdan yenilik ve yarar getirecektir. Bu maddelerin yerine getirildiği bir ilköğretim sisteminde öğrenci, kendini daha iyi tanıyacak, yeteneklerini keşfedip, mesleki yatkınlıklarını sorgulayabilecektir.

2.2.2 Ortaöğretim

Ortaöğretim kurumları temel eğitimden sonra gelen, zorunlu olmayan ancak iş hayatı açısından büyük önem taşıyan kurumlardır. Ortaöğretim kurumları, lise olarak adlandırılmaktadır ve birçok türü bulunmaktadır. Eğitimde kaynak ve insan israfını önlemek amacıyla okullardaki bu, tür çeşitliliği konusu Milli Eğitim Bakanlığı Müsteşarlığının 04.12.2008 tarihli “Ortaöğretimde Okul Çeşitliliğinin Azaltılması” konulu genelgesinde işlenmiş ve bazı okulların birleştirilerek tür sayısının azaltılması sağlanmıştır. Ayrıca okul türü çeşitliliği yerine program türü çeşitliliği benimsenmiştir.

Yukarıda bahsedilen genelge ile okul türlerinin yeni hali şu şekildedir: Genel lise, fen lisesi, sosyal bilimler lisesi, anadolu lisesi, güzel sanatlar ve spor lisesi, teknik ve endüstri meslek lisesi, kız teknik ve meslek lisesi, otelcilik ve turizm meslek lisesi, ticaret meslek lisesi, anadolu öğretmen lisesi, imam hatip lisesi, özel eğitim meslek lisesi, sağlık meslek lisesi, çok programlı liseler, mesleki ve teknik eğitim merkezleri. Bu değişiklik ile meslek liselerinin Anadolu ayrımı ortadan kaldırılmıştır.

Genel liseler, öğrenciyi belli bir mesleğe yöneltmez ve hiçbir meslek dalına ait özel ders içermezler. Genel liseye devam eden öğrenciler, öğrenimleri bittiklerinde bir meslekle ilgili, o mesleği tekniker/çırak/yardımcı düzeyinde ifa edebilecek kadar bilgi sahibi olarak mezun olmazlar. Bu liselerde yalnız kültür dersleri denilen Türkçe, fizik, kimya, matematik, coğrafya gibi derslerin eğitimi verilir. Ancak mesleki ve teknik liselerde öğrencilere kültür derslerinin yanı sıra alanı ile ilgili dersler de verilir. Ayrıca iş ortamında staj yapma imkanları sağlanır. Meslek liselerinde okuyan öğrenciler bir mesleği ifa edebilecek teknisyen, sekreter, terzi vb. unvanlara sahip olarak mezun olurlar.

Ortaöğretim kurumlarına giriş ve mesleki / teknik liseler hakkında genel bilgiler alt başlıklar halinde verilmiştir.

Öğrencinin lise eğitimine tekabül eden yaşlar, mesleki yaşamın da şekillendiği yaşlardır. Öğrenci öğrenimini ilköğretim ile sınırlı bırakmamış ve ortaöğretime devam etme kararı almış ise, öğrencinin seçeceği lise onun mesleki açıdan hayatını etkileyebilmektedir. Genel liseler haricinde kalan diğer tüm liseler öğrenciyi adeta bazı meslekleri seçmeye zorlamaktadır. Bu ve lise değiştirmenin üniversiteye göre daha zor olması gibi nedenlerle ortaöğretim kurumunun seçimi, üniversite seçiminden çoğu zaman daha fazla önem taşır. Bu da ortaöğretime giriş sınavlarının oldukça önemli olduğunu göstermektedir.

Ortaöğretim kurumlarına öğrenci seçen ve yerleştiren sınav sisteminin değişmesinin üzerinden çok uzun yıllar geçmemesine rağmen OKS olarak kısaltılan

sınavı, 2007-2008 öğretim yılı için son kez yapılarak yerine “Seviye Belirleme Sınavı” (SBS) adı verilen yeni bir sınav getirilmiştir.

Seviye belirleme sınavlarından önce uygulanmakta olan OKS, öğrenci ve veliler için çok önemli bir sınavdı. Öğrenciler ilköğretimin ikinci kademesi boyunca, genellikle OKS sınavına hazırlık için test tekniklerine alışıyor, hem öğrenciler hem de veliler okuldan çok dersane eğitimine önem veriyorlardı. Bu durumun değişebilmesi için ortaöğretime giriş sınavlarında değişikliğe gidilmesine karar verildi ve yerine açılımı, Seviye Belirleme Sınavları olan SBS getirildi. SBS'nin amacı yalnızca okul eğitimini ön plana çıkarmak değil aynı zamanda öğrencinin geleceğinin tek bir sınava bağlı olma durumunu ortadan kaldırmak ve bu sınavın yarattığı aşırı kaygı durumunun önüne geçmektir.

Seviye belirleme sınavı üç unsurdan oluşan bir sınavdır. Milli Eğitim Bakanlığı, Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 12.11.2007 tarih ve B.08.0.ETG.0.21.02.01.209.1/27442 sayılı kayıt numarası ile yayınladığı Genelge'de belirtildiği üzere, bu üç unsur; seviye belirleme sınavları, yılsonu başarı puanı ve davranış notudur. Görüldüğü gibi yalnız ders notları değil, okuldaki davranışların nota dönüştürülmesi de ortaöğretime girişi etkileyen bir unsur olarak değerlendirilmiştir. Buna göre 6, 7 ve 8'inci sınıfların sonunda bu sınıflar için öğretim programı odaklı sınavlardan elde edilen puanların yüzde 70'i, öğrencilerin okuldaki yılsonu başarı puanlarının yüzde 25'i ve belirlenen davranış ölçütlerine dayalı olarak elde edilen davranış puanının yüzde 5'i toplanarak öğrenci hakkında, sadece anlık bir performansa dayalı değil geniş bir zaman dilimine ve üretilen çok boyutlu bir performans göstergesine dayalı olarak her sınıf için “Sınıf Puanı” bulunacaktır (SBS e-Kılavuzu, 2008, s. 5). Ayrıca bu üç sınıftaki performansa dayalı olarak elde edilecek sınıf puanlarından 6'ncı sınıfın yüzde 25'i, 7'nci sınıfın yüzde 35'i ve 8'inci sınıfın da yüzde 40'ı alınarak “Ortaöğretime Yerleştirme Puanı” elde edilecektir ve öğrenci bu puanla bir ortaöğretim kurumuna yerleşecektir.

Mesleki ve teknik liselerin ülke için ayrı bir önemi vardır. Çünkü sanayileşme ve bilgi üretimi günümüzde çok önemlidir ve sanayileşme ve bilgi üretiminin

mesleki ve teknik alandaki vasıflı eleman ihtiyacının da mesleki ve teknik liselerden başlamasının daha olumlu olduğu düşünülebilir. Ancak yalnızca bu okulların okul ve mezun sayısının artırılması bu okulların geliştirilmesi için yetersiz kalacaktır. Etkin ve verimli bir mesleki eğitim için uygulamalı, günün şartlarına göre güncellenmiş ve teknik açıdan donatılmış liselerde eğitim verilmesi gerekmektedir. Vasıflı insan gücü yetiştirme işi eğitim sektörüne genel yatırım tavanı içinde ayrılacak payın miktarıyla doğrudan doğruya alakalıdır (Şahin, 1997, s. 55).

Mesleki ve teknik öğretimin kısaca tarihine bakılacak olursa; Türkiye, 1950’lerde zirai karakterinden sıyrılarak sanayileşme yolunda ilerlemeye başlamıştır (Şahin, 1997, s. 55). Yeni bir alana, sanayileşmeye yönelmenin doğal sonuçlarından biri olarak sosyal yapıda, siyasi ve ekonomi alanında köklü değişiklikler meydana gelmiştir. Bu geçiş dönemi, ülkeye olumlu sonuçların yanında olumsuz sonuçlar da getirmiştir: Sanayileşmeyle beraber gelen hızlı ve hastalıklı şehirleşme, işgücünün kompozisyonundaki farklılaşma, işgücü hareketliliği, bir bütün olarak sosyal hayatın yatay ve dikey geçişlilik açısından kazandığı mesafe gibi (Şahin, 1997, s. 55). Sanayileşme ülkeye birçok yenilik getirmiş, bu yeniliklerin ortaya çıkardığı sorunların çözümlenebilmesi için de birçok yeni ihtiyacın doğmasına neden olmuştur. En önemli ihtiyaç, teknik insan gücü olmuştur. Bu ihtiyaç özellikle 1970’lerde hat safhaya ulaşmıştır. Ancak mesleki ve teknik eğitim ile ilgili çalışmaların yapılması için teknik insan gücünün ihtiyacının doğması beklenmemiştir. Bununla ilgili çalışmalar neredeyse Cumhuriyetin kuruluşuyla aynı zamanlarda başlamıştır. “1923 yılında yapılan İzmir İktisat Kongresi, iş eğitiminin kalkınmadaki önemine dikkati çekmiştir. Kongrenin eğitime ilişkin önerileri, okula yeni bir yapı ve kapsam kazandıracak niteliktedir. Bilginin yalnızca kitaplardan değil gerçek tecrübe ve gözleme dayalı olarak kazanılması yolunda atılmış önemli bir adımdır. Bu düşüncüyü somutlaştıran İ. Hakkı Tonguç olmuştur (Mutaf, 1995, s. 10).” Ülkede artmaya başlayan becerili ve teknik insan gücü gereksinimini karşılamak için kurulan mesleki-teknik eğitim kurumlarının gelişmesi sonucunda 2287 sayılı kanunla “Mesleki ve Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü” kurulmuştur. Bu genel müdürlük, mesleki ve teknik eğitimin çeşitliliği ve bu eğitime verilen önemin biraz daha artması sonucunda yetersiz kalmış, bu nedenle 1941 yılında

Bakanlık Merkez Teşkilat Kanunu, 4113 Sayılı Kanunla değiştirilerek Mesleki ve Teknik Öğretim Müsteşarlığı kurulmuştur (Mutaf, 1995, s. 11).

2.2.3 Sekiz Yıllık Zorunlu Eğitimin Mesleki ve Teknik Eğitime Etkisi

18 Ağustos 1997 tarihli ve 23084 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 4306 Sayılı Kanun ile 1997-1998 öğretim yılından itibaren sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitime geçilmiştir. Daha önceden böyle bir zorunluluk olmadığı için, ilkokuldan mezun olan öğrenciler okul hayatlarını burada bitirebiliyorlardı. Bu kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren ise ilköğretimde okullaşma oranları artış göstermiştir. Özellikle kız çocuklarının okula gönderilme oranında büyük artış yaşanmıştır. Okullaşma oranlarıyla ilgili MEB, Strateji Geliştirme Başkanlığı 2005-2006 verileri aşağıda sunulmuştur.

Tablo 1. Eğitim Kademelerine Göre Okullaşma Oranları (%)

Öğretim Yılı	İlkokul (5)			Ortaokul (3)			Ortaöğretim			
	E	K	T	E	K	T	E	K	T	
1994-1995	91,29	87,28	89,28	61,89	44,57	53,23	42,35	30,81	36,62	
1995-1996	90,94	86,79	88,86	61,51	44,30	53,90	44,05	33,21	38,63	
1996-1997	91,80	86,92	89,36	60,63	44,62	52,62	43,1	33,78	38,44	
İlköğretim (3+5=8)										
	E		K		T		E		K	
1997-1998	90,25		78,97		84,61		41,39		34,16	
1998-1999	94,48		83,79		89,13		42,33		35,22	
1999-2000	98,41		88,45		93,43		44,05		36,52	
2000-2001	99,58		90,79		95,18		48,49		39,18	
2001-2002	96,20		88,45		92,32		53,01		42,97	
2002-2003	94,49		87,34		90,91		55,71		45,16	
2003-2004	93,41		86,89		90,15		58,08		48,43	
2004-2005	92,58		86,63		89,60		59,05		50,51	
2005-2006	92,29		87,16		89,72		61,13		51,95	

Kaynak: MEB (2006a). Türkiye Eğitim İstatistikleri 2005-2006, Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Ankara, s.: 291.

Tablo 1’de de görüldüğü gibi, özellikle ortaokul seviyesinde, sekiz yıllık zorunlu eğitime geçişten önce ve sonra kaydedilen okullaşma verileri arasında

oldukça büyük bir fark bulunmaktadır. Ortaokul okullaşmasına bakıldığında 1996-1997 yılında erkeklerin okullaşma oranının % 60,63, kızların okullaşma oranının %44,62 olduğu, toplamda ise % 52,62 olduğu görülmektedir. Ancak sekiz yıllık zorunlu eğitime geçildiğinde ilköğretimde okullaşma oranlarının arttığı, hatta 2000-2001 eğitim öğretim yılında bu oranın % 95'e ulaştığı, daha sonra ise düştüğü görülmektedir.

8 yıllık zorunlu eğitimin uygulanmaya başladıktan sonra ortaöğretimde okullaşma oranlarında sürekli bir artış olduğu Tablo 2'den anlaşılmaktadır. Okullaşma oranı, 2005-2006 öğretim yılında erkeklerde % 61,13, kızlarda % 51,95 ve toplamda ise % 56,54 olarak gerçekleşmiştir. Elde edilen bulgular sekiz yıllık zorunlu eğitime geçildikten sonra öğrencilerin ortaöğretime devam yüzdelerinin attığını göstermiştir. Kız ve erkek öğrencilerinin ortaöğretim kademesi okullaşmasına bakıldığında, kız öğrencilerin oranındaki artışın erkek öğrencilere göre daha fazla olduğu dikkati çekmektedir (Tablo 2).

Tablo 2. Ortaöğretime Yeni Kayıt Yaptıranların İlköğretimden Mezun Olanlara Oranı (%)

Öğretim Yılı	Genel Ortaöğretime Yeni Kayıt Yaptıranların Ortaöğretime Yeni Kayıt Yaptıranlara Oranı (%)			Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Yeni Kayıt Yaptıranların Ortaöğretime Yeni Kayıt Yaptıranlara Oranı (%)			Ortaöğretime Yeni Kayıt Yaptıranların İlköğretimden Mezun Olanlara Oranı (%)		
	E	K	T	E	K	T	E	K	T
1996-1997	48,5	53,7	50,6	51,5	46,3	49,4	83,8	85,6	84,4
1997-1998	56,7	60,3	58,1	43,3	39,7	41,9	90,7	93,1	91,7
1998-1999	51,9	57,3	54,2	48,0	42,7	45,8	93,1	95,1	93,9
1999-2000	58,0	64,5	60,7	42,0	35,5	39,3	101,1	100,1	100,7
2000-2001	62,8	71,4	66,3	37,2	28,6	33,7	92,2	92,7	92,4
2001-2002	63,3	70,2	66,1	36,7	29,8	33,9	87,2	78,8	83,5
2002-2003	61,3	70,5	65,1	38,7	29,5	34,9	88,3	78,3	83,9
2003-2004	58,9	59,0	63,1	41,1	31,0	36,9	87,5	80,2	84,2
2004-2005	56,9	66,3	61,0	43,1	33,7	39,0	89,5	81,0	85,7
2005-2006	58,0	65,8	61,4	42,0	34,2	38,6	77,8	70,8	74,6

Kaynak: TÜİK (2006): "İstatistiki Göstergeler, 1923-2006", TÜİK, ISSN: 1300-0535.

Yayın No: 3114. 111, Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Ankara.

Tablodaki verilere göre, sekiz yıllık zorunlu eğitimin henüz başlamadığı 1996-1997 öğretim yılı ile sekiz yıllık zorunlu eğitimin başladığı 1997-1998 öğretim yılındaki ortaöğretim okullaşmasına bakıldığında %7,3 gibi bir artış görünmektedir. Mesleki ve teknik ortaöğretime kayıt yapan öğrenci yüzdelerinde ise bir önceki seneye göre ve okullaşma oranı göz önünde bulundurularak hesaplandığında %4,27'lik bir artış sağlanmıştır. Sekiz yıllık zorunlu eğitime geçişin ilk yılında %4,27'lik mesleki ve teknik ortaöğretimde yaşanan çıkış, bir daha bu rakamlara ulaşamamış, hatta 2000-2001 öğretim yılında %4,85 gibi büyük bir payla düşüş yaşanmıştır. 2000-2001 öğretim yılından sonra bir önceki yıla göre çok az artışlar olmuş, genellikle büyük düşüşler yaşanmıştır. En çarpıcı düşüş ise 2005-2006 öğretim yılında olmuştur. Öyle ki, sekiz yıllık zorunlu eğitime geçilmeden önceki ortaöğretimde okullaşma oranı ile, mesleki ve teknik ortaöğretimde okullaşma oranı %84,4'e %49,4 iken, 2005-2006 öğretim yılında bu oranlar %74,6'ya %38,6 olmuştur. Bu rakamlar, orantı kurulduğunda, mesleki ve teknik ortaöğretim okullaşmasının 1996-1997 öğretim yılından %6,79 daha geride olduğumuzu göstermektedir. Mesleki ve teknik okulların sayılarının arttırılması, konusuna göre genel müdürlük kurulması, beş yıllık kalkınma planlarında mesleki eğitimin öneminin vurgulanarak bazı kararlar alınması, MEB şuralarında mesleki eğitimin öneminin vurgulanması ve Avrupa Birliği ile birlikte mesleki eğitime önem verilmesi gibi çalışmaların hiçbirinin sonuç vermediği gözlenmektedir. Bu düşüşün sebebi birçok nedenden ileri gelebilir. Ancak ortada yanlış bir şeylerin olduğu açıktır. Bu düşüşte insanların gelecek endişesi taşımalarının rolü olabilir. Devletin atama politikaları, mesleki ve teknik eğitim mezunlarını tatmin edecek şekilde olmadığından işsizlik kaygısı yaşayan bireyler, mesleki ve teknik eğitim almama kararı vermiş olabilirler.

İstenilen hedefe ulaşılmadığı Sekizinci BYKP ön hazırlık özel ihtisas komisyonu raporunda da belirtilmiştir. Mesleki ve teknik ortaöğretim okullaşmasındaki düşüşün sebepleri tahmin edilmeye çalışılmış ve sebeplerden birinin 4306 Sayılı Kanun olduğu savunulmuştur. Bu kanun ile imam hatip liselerindeki öğrenci sayısında önemli azalma olduğu belirtilmekte ancak daha da önemlisi sanayide çalışacak teknik işgücü yetiştirmede kritik öneme sahip endüstri

meslek liselerinin öğrenci sayısında meydana gelen azalmanın imam hatip liselerinden çok daha fazla olduğu ifade edilmektedir (Dikmen, 2007, s. 52). Ayrıca 1999 yılında ÖSS sisteminde yapılan değişiklikle, mesleki ve teknik liselere katsayı uygulaması getirilmiştir. Rapora göre, bu uygulama da mesleki ve teknik ortaöğretimin okullaşmasını olumsuz etkilemektedir.

Özetlenecek olursa; mesleki ve teknik eğitimin öneminin her fırsatta vurgulanmasına, bu konu ile ilgili çalışmalar yapılmasına rağmen hedeflere ulaşılamamaktadır. Yukarıda bahsi geçen rapordan, devletin, bu konuda aldığı kararları çok yönlü olarak ele almadığı, bir yandan teşvik edici davranırken, diğer yandan da engelleyici faktörleri ortadan kaldırmadığı, hatta yenilerini ortaya çıkardığı sonucuna varılabilir. Ancak sekiz yıllık zorunlu eğitime geçişin ilk yıllarında bu tür engeller bulunmamakta ve mesleki ve teknik ortaöğretimin okullaşmasında artış görülmekte idi. Sonuç olarak, sekiz yıllık zorunlu eğitime geçiş, mesleki ve teknik ortaöğretime devam oranını arttırmış, ancak uygulanan politikalar bütünlük bir şekilde yürütülmediğinden bir süre sonra düşüşler başlamış, hatta mesleki ve teknik ortaöğretimin okullaşmasında sekiz yıllık zorunlu eğitime geçişten önceki yılların da gerisinde kalmıştır.

2.2.4 Seviye Belirleme Sınavlarının Mesleki ve Teknik Eğitime Etkisi

Mesleki ve teknik eğitimin seçimini kolaylaştırıcı veya zorlayıcı bir durum OKS sisteminin yapısında bulunmamaktadır. Ancak yerleştirmelerde dikkate alınan taban ve tavan puanlar, tercihte bulunan öğrencilerin puanlarına göre hesaplanmaktadır. Mesleki ve teknik eğitime genel bakışın ne olduğu bilinmeden, OKS'nin mesleki ve teknik eğitime etkisi hakkında bir şey söylemek güçtür. Bu araştırma ile mesleki ve teknik eğitime genel bakış öğrenilmeye çalışılmıştır.

Uygulamaya 6. ve 7. sınıflar ile 2008'de geçen SBS, henüz 7. ve 8. sınıfta SBS'ye giren öğrencilerin etkilendiği bir sınavdır. 2009-2010 eğitim öğretim yılında mezun olan ilköğretim öğrencileri ise bu sınava 3 yıl boyunca girmiş olacaklardır. Dolayısı ile sınavın düzenli bir şekilde her yıl uygulanması 2009-2010 eğitim öğretim yılından sonra olacaktır. Bu nedenle şu an için SBS'nin mesleki ve teknik

eğitime etkisi hakkında bir Şey söylemek yerinde olmayacaktır. OKS için de belirtildiği gibi, mesleki ve teknik eğitime verilen önem, bakış açısı ve mesleki/teknik eğitimin imajı hangi öğrencilerin bu eğitimi seçtiğini veya seçeceğini belirler. Bu da taban ve tavan puanları belirleyicidir. Taban ve tavan puanlar mesleki ve teknik eğitimin imajını, mesleki ve teknik eğitimin imajı da taban ve tavan puanları dinamik bir Şekilde etkilemektedir.

2.2.5 Dört Yıllık Ortaöğretimin Mesleki ve Teknik Eğitime Etkisi

Ülkemizdeki tüm ortaöğretim kurumları 2005-2006 eğitim ğretim yılından itibaren 4 yıllık bir eğitim vermektedir. Liselerin 4 yıla çıkarılması ile ders içeriklerinin artması veya konu yoğunluğunun dağıtılması gibi konular düŐünülmemiŐtir. Bu uygulamanın amacı 4 yıllık eğitimin ilk yılını yönlendirme süreci için değerlendirmektir. Öğrenci hangi liseye kayıt yaptırmıŐ olursa olsun, lise öğreniminin ilk yılı tüm liseler için aynı içeriği taşımaktadır. Bu ilk yıl genel kültür derslerinin yanında öğrencilerin kendilerini ve meslekleri tanınmasını sağlayacak rehberlik derslerini içermektedir. Ara sınıf niteliğindeki bu ilk yıl, öğrencinin lise seçimindeki kararını bir kez daha düŐünmeye sevk edecektir. Genel liseyi seçen ancak meslek lisesinin kendisine daha uygun olduğunu gören veya meslek lisesini seçen ancak genel lisenin kendisine daha uygun olduğunu gören öğrenciler olduğunda, bu yeni uygulama sayesinde meslek lisesi ve genel lise arasında okul değişikliği yapılabilecektir.

Bu uygulama her ne kadar 2005-2006 yılında hayata geçirilmiş olsa da, fikrin ortaya çıkıŐı 1996 yılında olmuştur. OnbeŐinci Milli Eğitim Şurası'nda, İlköğretim ve Yönlendirme ile ilgili alınan kararlardan 2. sırasında yer alan karar, 9. sınıfın liseye yönlendirme ya da mesleki eğitime yönlendirme yılı olması gerektiğinden bahsetmekte ve böylece ilköğretimde zorunlu 2+8+1 sistemi oluŐturulmasının daha doğru olacağından bahsedilmektedir.

Yönlendirme açısından çok büyük bir adım olan bu uygulama, katsayı sistemi ile birlikte yürütüldüğünde mesleki ve teknik ortaöğretim okullaşmasının oranlarında bir artış kaydedilebileceği düşünülmektedir. Ancak uygulama henüz başlamış ve

üniversite girişi sınav sisteminde yeni yapılanmalara gidileceği sinyalleri verilmiş olduğundan, uygulamanın mesleki ve ortaöğretime olan etkisi şu an için bilinmemektedir. Uygulamanın mesleki ve teknik ortaöğretim okullaşması açısından nasıl bir sonuç verdiğini görebilmek için 2007-2008 öğretim yılında ne kadar öğrencinin farklı okullara geçiş yaptığının açıklanması gerekmektedir.

2.2.6 Modüler Sistem ve Modüler Sistemin Mesleki ve Teknik Eğitime Etkisi

Türkiye, nitelikli iş gücü sorununu çözebilmek için sürekli bir arayış içerisinde. Yeterli ve nitelikli insan gücüne sahip olabilmek, mesleki eğitimi özendirilebilmek için çeşitli projeler üretilmektedir. Bu konuda uygulanan en son proje, 4 Temmuz 2000 tarihinde Avrupa Birliği'nin de desteği ile hayata geçirilen ve kısa adı MEGEP olan Mesleki Eğitim ve Öğretim Sistemini Güçlendirme Projesi'dir. Projenin amacı mesleki ve teknik eğitimin ülkenin sosyo-ekonomik gereksinimlerine ve yaşam boyu öğrenme ilkelerine uygun hale getirilmesine yardımcı olmaktır (MEGEP, <megep.meb.gov.tr>). Modüler sistem, bu projenin kapsamında hayata geçirilmiştir.

Modüler sistemde modül adı verilen öğretme-öğrenme kaynakları kullanılmaktadır. Modüller, ulaşılabilecek amaçları gösteren, amaçlara ulaşılması için gerekli etkinlikleri belirleyen, bunlara ne ölçüde ulaşılabildiği, ulaşılabilemediğini kontrol imkanı sağlayan, farklı öğrenme koşullarında bulunan bireylerin eğitiminde etkili biçimde kullanılabilecek özelliği taşıyan ve kendi içerisinde bütünlüğü olan öğretme öğrenme kaynağıdır (Hızal, 1982, s. 129). Modüllerin bu özelliğinden dolayı, mesleki ve teknik eğitim alan bir öğrenci, her yıl belli bir kapasiteye erişmiş olmaktadır. Öğrencinin eriştiği bu kapasite, eğer öğrenci liseden ayrılma talebinde bulunursa, sertifika ile kanıtlanacaktır. Böylece hem öğrencinin bilgileri boşa gitmeyecek, hem de ilgili sektörlerin elaman ihtiyacı karşılanabilecektir.

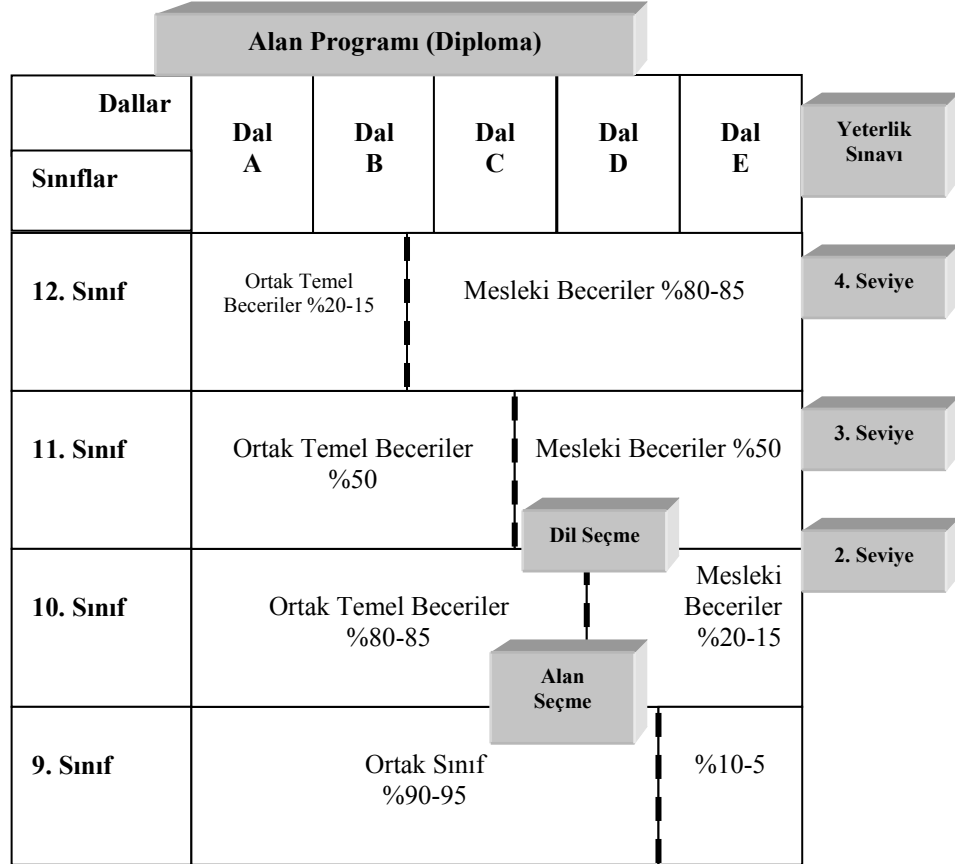
Mesleki ve teknik eğitimde modüler sisteme geçilebilmesi için modüller geliştirilmiş ve modüler sistem 2004-2005 öğretim yılından itibaren pilot okullarda uygulamaya konulmuştur. 2006-2007 öğretim yılında modüler eğitim

sisteminin tüm mesleki ve teknik eğitim veren okullarda uygulanmaya başlanmıştır (Dikmen, 2007, s. 31). Modüler sistemin uygulanmasının çok yeni olmasına rağmen, 1996 yılında yapılan 15. Milli Eğitim Şurasında “Ortaöğretimde Yeniden Yapılanma” ile ilgili aldığı kararların “Türk Milli Eğitim Sistemi Ortaöğretim Modeli İlke ve Önerileri” başlığı altında bu konu ile ilgili bir karar alınmıştır. Kararda meslek eğitimi merkezlerinden lise diploması almadan ayrılmak isteyen öğrencilerin, meslek eğitimlerinin ziyan olmaması için, eğitimi bıraktıkları seviyenin meslek belgesini alabilmeleri için düzenleme yapılmasından bahsedilmektedir.

Modüler sistemin temelleri 15. Milli Eğitim Şurası'nın bu kararından da anlaşıldığı üzere 1996'ya dayanmakta idi. Sonrasında Yedinci BYKP'de de modüler sistem ile ilgili kararlar alınmıştır. Yedinci BKYP, 2001 yılına kadar beş yıllık bir sürecin planlarını içermektedir. Bu planda da bahsedilen modüler sistemin pilot okullara uygulanmaya başlanması 2004 yılına tekabül ettiğinden, Yedinci BKYP'deki hedefe gecikmeli olarak ulaşılabildiği ortaya çıkmaktadır. Yedinci BKYP'de öngörülen hedefler, örgün ve yaygın eğitim kurum ve programları arasında her aşamada yatay ve dikey geçişlere imkan veren esnek bir yapı oluşturulması, eğitim ve öğretimini tamamlayarak hayata atılan veya herhangi bir nedenle okuldan ayrılmış herkese hayatlarının her döneminde, kendi dallarında bilgi ve becerilerini geliştirme imkanları sağlanmasıdır. Mesleki ve teknik eğitimde modüler sisteme geçilerek, müfredat programlarının modüler sisteme uygun hale getirilmesi, örgün veya yaygın eğitim alan ve aynı mesleki becerilere sahip olan kişilere eşdeğer meslek sertifikası verilerek denkliklerinin sağlanmasıdır.

Mesleki ve teknik eğitim sistemi modüler sistemin ve dört yıllık eğitimin hayata geçirilmesi ile köklü bir değişim yaşamıştır. Tüm liseler için mesleki yönlendirme ve hazırlık niteliği taşıyan 9. sınıfta genel kültür ve rehberlik dersleri verilmektedir. Ağırlıklı olarak 10. sınıfta, alanda yer alan tüm dallara yönelik ortak yeterlikleri kazandıran dersler verilmektedir. Mesleki dersler ve kültür derleri 11. sınıfta eşit ağırlıklı olarak verilmektedir. Diplomaya götüren mesleki yeterlikleri içeren dersler, 12. sınıfta yer almaktadır. Öğrenciler; yerel, bölgesel ve sektörel ihtiyaçlar, okulun donanımı, öğretmen durumu ve fizikî kapasitesi ile sahip oldukları yeterlikleri de

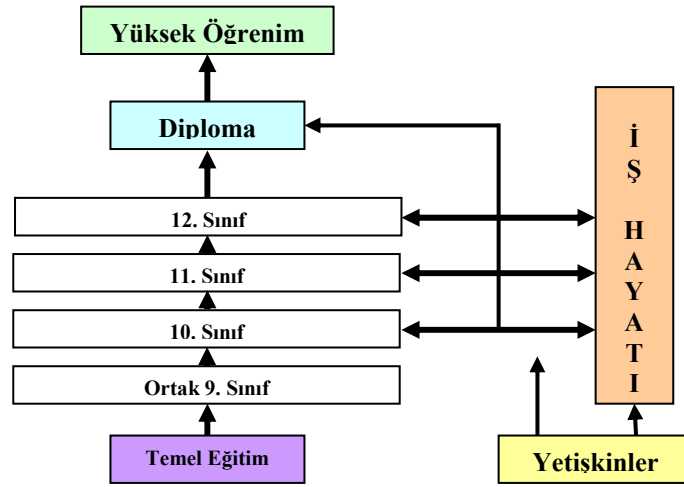
dikkate alarak 10. sınıfın sonunda meslek/dal seçimini yaparlar. Mesleki ve teknik eğitimdeki bu yeni sistem, Şekil 2 ile şematik olarak gösterilmiştir.

Şekil 2. Anadolu Meslek Liselerinde Uygulanan Program Yapısı

Kaynak: ttogm.meb.gov.tr, (15.01.2008).

Mesleki eğitimin sertifikasyon uygulamasıyla aldığı genel görüntüsü de şu şekildedir.

Şekil 3. Yeni Yapılanmada Mesleki Eğitim Sistemi

Kaynak: ttogm.meb.gov.tr, (15.01.2008).

Modüler öğretim programını tamamlayarak mezun olan bir öğrenci alan diplomasını alarak yüksek öğrenime devam edebilecek ya da iş hayatına atılabilecektir. Mezun olan öğrenci öğrenimi sırasında seçtiği meslekte/dalda kazandığı yeterliklerin karşılığında sertifika da almaya hak kazanır. Ayrıca öğretim programının herhangi bir yılında herhangi bir nedenle ayrılan öğrenciye kazandığı yeterlikler sertifika programlarında değerlendirilir ve sertifika verilir.

Modüler programın uygulanmasını bir örnekle açıklamamız gerekirse, EML'de 2005-2006 eğitim öğretim döneminde 9. sınıfa kayıt yaptıran bir öğrenci, eğitim öğretim dönemi sonunda ilgi duyduğu alanın bu okulda olması durumunda 10. sınıfta bu alanda eğitim öğretime başlar. Bu öğrencinin Makine Teknolojisi Alanını seçtiğini kabul edersek, 10. sınıfın sonunda Bilgisayar Destekli Endüstriyel Modelleme, Bilgisayar Destekli Makine Ressamlığı, Bilgisayarlı Makine imalatı, Endüstriyel Kalıp, Mermer işleme ve Makine Bakım Onarım dallarından birisine bölgesel ve sektörel ihtiyaçlar, okulun donanımı, öğretmen ve fizikî kapasitesi ile öğrencinin de mesleki yeterlikleri de dikkate alınarak devam eder. Öğrenci 9 ve 10 sınıflarda ortak dersler ile alan ortak derslerini, 11 ve 12. sınıflarda ise mesleklere/dallara özel derslerini öncelikli olarak öğrenir. Öğrenciye alanda bulunan tüm dallara yönelik ortak yeterlikleri kazandıran dersler ağırlıklı olarak 10

ve 11. sınıfta; 12. sınıfta ise diploma almasını sağlayacak olan mesleki yeterlikleri içeren dersler verilir. Öğrenci programı tamamlayarak diploma almaya hak kazanır ve yüksek öğretime devam edebilir. Öğrenciye aynı zamanda öğrenimi sırasında seçtiği dalda/meslekte kazandığı yeterliliklerin karşılığında sertifika alır. Öğrenci öğretim programının herhangi bir yılında okuldan ayrılırsa öğrencinin o zamana kadar kazandığı yeterlikler için sertifika verilir.

Modüler eğitim programlarının öğrenciye sağlamış olduğu en önemli avantajlardan birisi meslekleri iyi şekilde tanınması bunun sonucunda öğrencilerin fiziksel özelliklerine, yeteneklerine ilgi alanlarına uygun meslekleri seçme şansı tanınmasıdır. Modüler öğretim programlarının uygulanmadığı eski mesleki eğitim sisteminde öğrenciler ilköğretimde meslekler hakkında yeterince bilgi sahibi olmadan meslek lisesinde bir bölüm seçmekte ve ileriki aşamalarda bu bölümü değiştirme şansı bulunmamaktaydı. Bu durum öğrencilerin mesleki ve teknik eğitimlerine yönelmesini engelleyen bir durumdu. Modüler öğretim programlarının uygulanması ile öğrenciler 9. sınıfta meslekleri tanıma şansı bulmakta 10. sınıfta ilgi duyduğu alana yönelmekte 11. ve 12. sınıflarda ise meslek dalına yönelmektedir. Bu durum öğrencilere mesleklerini seçme konusunda daha sağlıklı karar vermesini sağlamaktadır.

Modüler eğitim programları mesleki eğitimin yerel düzeyde modül oluşturulmasına izin verdiğinden ayrıca bölgenin ihtiyacına göre insan gücü yetiştirme imkânı sağlamaktadır.

Yerel, bölgesel, ulusal ve uluslar üstü yönetimler giderek değişen sektörel taleplere göre bölgesel eğitim olanaklarının artmasını gerekli kılmaktadır. Pek çok ülkede bölgesel yönetimler eğitim ve yetiştirme faaliyetleri ile sektörleri kontrol etmektedirler. Ulusal standartlar doğrultusunda bölgesel farklılıklar meslekî ve teknik eğitime yansıtılabilmeli ve meslekî eğitim faaliyetleri yerel düzeyde de yürütülebilmelidir (MEB, 2006b, s. 51).

2.2.7 Üniversite Giriş Sınavı Sistemindeki Değişikliklerin Mesleki ve Teknik Ortaöğretime Etkisi

Türkiye, zirai karakterinden sıyrıldığından beri mesleki ve teknik eğitimin öneminin farkına varmış, her fırsatta bu konu ile ilgili girişimler yapmaya çalışmıştır. Ancak bu konu ile ilgili yapılan faaliyetler, projeler vb. bütünleşik bir yaklaşımla ele alınmadığından, kalkınma planlarında belirtilen mesleki ve teknik ortaöğretim okullaşma oranına ulaşamamaktadır. Nitelikli eleman yetiştirmede bilgi ve uygulama olarak daha güçlü öğrencilerin yetiştirilebilmesi için 1999 yılında ÖSS sistemine getirilen katsayı uygulaması, istihdam, yeterli iş alanı ve ilköğretimdeki yönlendirme faaliyetlerinin etkinsizliği gibi problemlerin çözülememiş olması nedeniyle amacına ulaşamamış, hatta amacının tam tersine bir sonucun doğmasına neden olmuştur.

Üniversite giriş sınavındaki katsayı uygulaması, mesleki ve teknik ortaöğretimde okuyan öğrencilerin, üniversite bölüm tercihlerini kısıtlayan bir sistemdir. Böyle bir sistem getirilmeden önce hem genel, hem de mesleki ve teknik eğitim mezunu öğrencilerin ÖSS’de elde ettiği ham puanları 0,5 ile çarpılmakta idi. Eğer öğrenci mesleki ve teknik ortaöğretim öğrencisi ise, bu puanın üzerine ek puan almaktaydı. Ancak bu sistem ile öğrenci, ortaöğretim kademesinde eğitimini gördüğü alan ile ilgili bir üniversite alanı seçerse, öğrencinin ham puanı 0,8 ile çarpılmakta, alanının dışında bir tercih yaparsa 0,2 ile çarpılmakta idi. Bu 0,2 gibi çok küçük olan katsayı, mesleki ve teknik ortaöğretim öğrencilerinin alanlarının dışında tercih yapamamalarına neden olmuştur. Bu sistemin temel düşüncesi şu olduğu düşünülebilir:

“Üniversitelerin mesleki ve teknik alanlarında dört yıl gibi kısa bir süre içerisinde istenilen nitelikte eleman yetiştirilemeyecektir. Eğer kendi alanına hevesli, ön bilgisi olan, alanının eğitimini ortaöğretimde almaya başlamış kişiler bu bölümleri seçer ise o zaman üniversiteler, mesleki ve teknik alanda eğitim verirken, sıfırdan başlamak zorunda kalmayacak, zaten ön bilgisi olan öğrencileri daha üst düzey bilgilerle donatacak ve uygulamalarla da pekiştirerek istenilen nitelikte insan gücünü ülkeye kazandırabilecektir.”

Ülkemizde genellikle meslek seçimlerine ortaöğretim kademesinde tam olarak karar verilmektedir. Hatta çoğu öğrenci ÖSS’de aldığı puanın hangi bölüme yeteceğini düşünerek meslek seçimini yapmaktadır. Oysa ki, meslek seçimi hem kişinin kendi hayatında, hem de ülkenin geleceğinde oldukça önemli bir rol oynamaktadır. Türkiye yetişmiş insan gücüne olan ihtiyacını böyle bir yöntemle çözmeye çalışırken, öğrencilerin ilköğretimde yeterince mesleki anlamda yönlendirilmediğini hesaba katmadan, ilköğretimde bu konu ile ilgili gerekli altyapıyı hazırlamadan bu uygulamayı getirmiştir. Bu uygulamadan önce, öğrenciler mesleki ve teknik ortaöğretimlerde okumayı seçerken, “Lisede ne olacağıma karar veririm. Eğer üniversite sınavında istediğim bölümü tutturamazsam o zaman lisede eğitimini aldığım bölüm ile ilgili bir iş bulabilirim” diye düşünüyor, mesleki ve teknik liseleri yedek iş fırsatı olarak görüyorlardı. Uygulamadan sonra ise, henüz meslek seçimine karar vermemiş olan öğrenciler, daha sonradan başka bölüme gidemeyeceklerini bildiklerinden mesleki ve teknik liseleri tercih etmemeye başlamıştır. Sonuç olarak getirilen bu sistem, tam ters bir etkinin doğmasına neden olmuştur. Daha önce de bahsedildiği gibi Sekizinci BYKP ön hazırlık özel ihtisas komisyonu raporunda mesleki ve teknik ortaöğretimin okullaşmasındaki düşüşün nedenlerinden biri de 1999 yılında ÖSS sisteminde yapılan değişikliklerle, mesleki ve teknik liselere katsayı uygulamasının getirilmesi olarak açıklanmıştır. ÖSYS 2009 kılavuzuna göre mesleki ve teknik liselere uygulanacak AOBP’nin çarpılacağı katsayılar değişmiştir. Bu katsayılar Tablo 3’te belirtilmiştir.

Tablo 3. Bir Mesleğe Yönelik Program Uygulayan Ortaöğretim Kurumu Mezunlarının AOBP’lerinin Çarpılacağı Katsayılar

ÖSS EK PUANLARI	AOBP-SÖZ	AOBP-SA	AOBP-EA
Sözel Ek Puan	0,24	-	-
Sayısal Ek Puan	-	0,24	-
Eşit Ağırlık Ek Puan	-	-	0,24
Dil Ek Puan	0,24	-	-

Katsayı uygulaması ile meslek liselerine olan talebin artmasına ve meslek lisesi öğrencilerinin mağduriyetlerinin azaltılmasına yardımcı olunmuştur. Mesleki ve teknik ortaöğretim okullaşma oranı ile ilgili veriler katsayı uygulamasından bir önceki yıl ve katsayı uygulaması yapılan yılların karşılaştırılabilmesi için Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Mesleki ve Teknik Ortaöğretimler ile Genel Ortaöğretimlerin Okullaşma Oranları

Öğretim Yılı	Ortaöğretimdeki Genel Lise ve Mesleki / Teknik Liselerdeki Öğrenci Sayıları						Ortaöğretimdeki Toplam Öğrenci Sayısı	Ortaöğretimde Genel Lise ve Mesleki / Teknik Lise Öğrencilerinin Oranları	
	Genel Liseler			Mesleki ve Teknik Liseler				Genel Lise (%)	Mesleki ve Teknik Liseler (%)
	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam			
1998-1999	721.869	560.709	1.282.578	606.382	391.689	998.071	2.280.649	56	44
1999-2000	795.302	604.610	1.399.912	558.687	357.751	916.438	2.316.350	60	40
2000-2001	835.471	651.944	1.487.415	547.441	327.797	875.238	2.362.653	63	37
2001-2002	933.070	740.293	1.673.363	564.986	341.470	906.456	2.579.819	65	35
2002-2003	1.163.065	874.962	2.038.027	627.637	357.938	985.575	3.023.602	67	33
2003-2004	1.059.961	881.541	1.941.502	669.704	403.186	1.072.890	3.014.392	64	36
2004-2005	1.047.731	886.051	1.933.782	674.206	438.731	1.112.937	3.046.719	63	37
2005-2006	1.123.459	952.158	2.075.617	732.282	450.355	1.182.637	3.258.254	64	36

Kaynak: TÜİK (2006): "İstatistiki Göstergeler, 1923-2006", TÜİK, ISSN: 1300-0535. Yayın No: 3114. 111, Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Ankara.

Türkiye Cumhuriyeti, cumhuriyet tarihinde en büyük mesleki ve teknik ortaöğretim okullaşma oranını ilk yıllarında yakalamıştır. Bu oran, %84 olmuştur. Ancak bu rakam yüzdelik olarak yüksek olsa da, ortaöğretime devam eden öğrenci sayısının çok düşük olması nedeniyle, okullaşmada bugün için çok büyük bir anlam taşımamaktadır. Ortaöğretime devam eden öğrencilerin sayısının bir milyonun üzerine çıkması 1980 yılı ve sonrasında olmuştur. 1980 ile katsayı uygulamasının başlamasından sonraki yıl olan 2000 yılına kadar 1995-1996 yıllarında çok küçük bir düşüşün yaşanması hariç, tüm yıllarda düzenli oranlarla artış olduğu görülmüştür.

Ancak tabloda da görüldüğü gibi 2000 yılında ve sonraki yıllarda bariz düşüşler yaşanmıştır. 1980 yılında %49, takip eden yıllarda %50 ve %52 olan okullaşma oranları tabloda da görüldüğü gibi %36'ya kadar düşmüştür.

Ülkenin ara insan gücüne olan ihtiyaç her yıl daha da fazla artmakta ve mesleki/teknik liselerin okullaşma oranlarında düşüşler yaşanmaktadır. Bu duruma çözüm getirebilmek için yapılan yeniliklerden biri de “Sınavsız Geçiş Sistemi” olmuştur. Sınavsız geçiş sistemi ile, mesleki ve teknik lisede okuyan öğrenciler, meslek yüksek okullarına bazı önceliklere göre sınavsız olarak alınacak, böylece mesleki ve teknik liseler daha cazip kılınacaktı. Ancak verilere bakıldığında mesleki ve teknik ortaöğretimin okullaşma oranlarında olumlu bir sonuç görünmemektedir. Bu durumun nedenlerinden birinin şöyle olması muhtemeldir: toplumda, herhangi bir sınavı başarmadan meslek yüksek okullarına giren öğrenci başarısız veya çok zeki değil olarak nitelendirilebilir. Bu durumda hem öğrenci, hem de aileler çocuklarının sınavsız geçiş yapmasını istemeyebilirler. Toplumda oluşabilecek böyle bir düşünce, gerçekten başarısız olan öğrencilerin, üniversiteye gitme hayallerine ışık olacaktır. Böylece mesleki ve teknik eğitimi tercih eden öğrenciler, başarısız ve bu uygulamadan önce üniversiteye girebileceği konusunda ümidi olmayan, bu liseleri sırf sınavsız bir şekilde üniversiteye girebilmek için seçen kişilerden oluşabilecektir. Bu da nitelikli iş gücü hayallerini destekleyici değil, aksine bu hayali engelleyici bir uygulama olacaktır.

Üniversite sistemindeki tüm bu değişiklikler hem aileler, hem öğrenciler tarafından tepki almış, hem de sonuçların memnun edici olmadığı görülmüştür. Bu nedenle yeni bir ÖSS sisteminin geliştirilmesi gündemdedir.

2.3 Avrupa'daki Eğitim Sistemi

Türkiye'de mesleki eğitim, örgün eğitim içinde ortaokuldan sonra başlamaktadır ve işleyişi yukarıda anlatıldığı gibidir. Avrupa'da da bazı ülkelerde benzer uygulamalar bulunmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın Projeler İnternet Sayfası'nda yer alan verilere göre bazı Avrupa ülkelerinde mesleki eğitim kurumları, kurumlara

alınma yaşı vb. bilgilere kısaca değinilecektir. Aşağıda Almanya, Fransa ve İtalya'nın ortaöğretim sistemi hakkında özet bilgiler verilmiştir.

Almanya'da mesleki eğitime başlama yaşı en az 15, en çok 18'dir. Mesleki eğitim, Türkiye'de olduğu gibi ortaokul sonrasında başlar. Ortaokul sonrasında eğitim veren dört tür mesleki eğitim kurumu bulunmaktadır. Bunlar;

Tam zamanlı mesleki okul 1 (Berufsfachschule)

Tam zamanlı mesleki okul 2 (Fachoberschule)

Tam zamanlı mesleki okul 3 (Barufsoberschule)

İkili sistem: yarı zamanlı mesleki okul ve yarı zamanlı iş başı öğretim (Duales system)

Yukarıda da görüldüğü gibi tam zamanlı mesleki okullar da üç türe ayrılmışlardır. Bu ayırım, okula başlama yaşı ile ilgilidir. Berufsfachschule 15, Fachoberschule 16 ve Barufsoberschule ise 18 yaşındaki öğrencileri kabul etmektedir. Bu okullara girebilmek için kesinlikle birinci devre mezuniyet belgesinin getirilmesi gerekmektedir. İkili sistemde mezun olmak için diğer meslek okullarından farklı olarak ayrıca yetkili organların (odalar) oluşturduğu heyetle de sınava girilmektedir.

Bu okulların yanı sıra, mesleki danışma yerleri, çıraklık meslek okulu, teşvikli eğitim, meslek branş okulu, iki yıllık meslek branş okulu, üst meslek branş okulu, meslek uzmanlık okulu ve üst branş okulu adları altında da mesleki eğitim kurumları bulunmaktadır (Kocatürk, 2006, s. 55-67).

İspanya'daki ortaöğretim eğitimi lise ve mesleki olarak ayrılmıştır:

Lise eğitimi (Bakalorya) 16 – 18 yaş

Orta düzey özel mesleki eğitim 16 – 18 yaş

Bu iki tür zorunlu eğitim sonrası eğitim ayrı ayrı sağlanabildiği gibi aynı kuruluş içinde yani zorunlu eğitim sağlayan aynı binalarda sırayla da

sağlanabilmektedir. Bakalorya 2 yıllık bir süreye sahiptir ve orta düzey özel mesleki eğitim mesleki profilin özelliklerine göre değişiklik gösteren bir süreye (normalde bir buçuk yıl) sahiptir.

Yukarıda bahsi geçen 2 eğitim türünden birine girebilmek için öğrenciler Zorunlu Orta öğretim sertifikasına sahip olmalıdırlar. Kamu tarafından finanse edilen okullarda öğrenim ücreti yoktur ancak gelir düzeylerine bağlı olarak ailelerden araç gereçleri, ulaşım veya yemek ücretlerini ödemeleri talep edilebilir.

İspanya’da mesleki eğitim ikiye ayrılır; orta düzey mesleki eğitim ve ileri düzey mesleki eğitim ile sanat uzmanlık eğitimi. Bu programlar eğitim, kültür ve spor bakanlığına bağlıdır. Bunlara ek olarak çalışma ve sosyal işler bakanlığının kontrolü altında olan sosyal garanti programları, istihdam ve eğitim programları gibi programlar da mevcuttur (Kocatürk, 2006, s. 132)

Fransa’da kolej eğitiminin tamamlanmasının ardından, öğrencilere 3 eğitim seçeneği sunulur. Bunlar, üç yıllık eğitimin ardından (ikinci, birinci ve son sınıflar) genel olgunluk sınavı (bakalorya) ile sonuçlanan genel eğitim, yine üç yıl süren ve teknolojik bakalorya ile sonuçlanan teknolojik eğitim; mesleki yeterlik sertifikası (certificat d’aptitude professionnelle - CAP) veya mesleki eğitim diploması (brevet d’études professionnelles - BEP) ile sonuçlanan iki yıllık mesleki eğitim ve ardından mesleki bakalorya (baccalauréat professionnel) derecesine ulaşılmasını sağlayan iki yıllık ek eğitim verilmektedir.

İlk iki seçenektan herhangi birini seçmiş olan öğrencilere eğitim hizmeti veren genel ve teknolojik eğitim lisesinde, eğitim-öğretim üç yıl sürer ve “ikinci”, “birinci” ve “son” sınıflardan oluşur; eğitim, bakalorya sınavı ile sonuçlanır.

Bütün öğrencilerin ortak olarak aldıkları “ikinci” sınıf eğitiminin ardından öğrenciler, girmek istedikleri bakalorya sınavının türünü seçer, buna göre gruplara ayrılır ve çalışmalarını o yönde sürdürürler: bakalorya sınavının türü üç genel

kategoriden (ekonomik ve sosyal, edebi, veya bilimsel) veya yedi teknolojik kategoriden biri olabilir.

Mesleki lise, öğrencileri verdiği iki yıllık eğitim süresince mesleki yeterlik sertifikası (CAP) veya mesleki eğitim diploması (BEP)'e tekabül eden mesleki yeterlilik derecesine hazırlar. Bu yeterlilik dereceleri, öğrencilerin mezun olur olmaz iş bulabilmelerini sağlamaya yönelik olarak hazırlanmıştır. Ancak, isteyen öğrenciler bu iki yıla ilaveten iki yıl daha eğitim almak suretiyle (“birinci” ve “son” mesleki sınıflar) sunulan 48 uzmanlık alanı içerisinde birini seçerek mesleki bakalorya sınavına girebilirler.

Meslek liseleri öğrencileri iki düzeyde yeterlilik almaya hazırlar: bunlardan birincisi (düzey V), iki tür ulusal yeterlilik belgesiyle sonuçlanır: mesleki yeterlik sertifikası ve mesleki eğitim diploması; ikinci düzeyin (düzey VI) yeterli başarıyla tamamlanması halinde öğrenciler mesleki bakalorya derecesini almaya hak kazanırlar. Bu yeterlilik belgeleri için yapılan çalışmalar içerisinde her zaman bir şirket stajı bölümü bulunmaktadır. Belli durumlarda, öğrencilerin mesleki yeterlilik ve deneyim düzeylerini onaylayan bir gelişmenin ortaya çıkması halinde öğrenciler, normal olarak girmeleri gereken sınavların bazılarında muaf tutulabilirler. İster genel ister teknolojik veya mesleki olsun, bakalorya sınavı öğrencilerin yükseköğretime geçiş yapabilmelerini sağlar. Ancak, genel ve teknolojik bakalorya sınavları yüksek eğitime devam yolunu açmak için tasarlanmışken, mesleki bakalorya temelde öğrencilerin mezun olur olmaz iş bulabilmelerini sağlamaya yönelik olarak oluşturulmuştur.

2.4 Meslek Seçiminde Ailenin Yeri

İnsan hayatında çok büyük rol oynayan meslek seçimi, kolay gibi görünmekte hatta bazı aileler için üzerinde düşünülecek bir şey olmadığı sanılmaktadır ancak aslında üzerinde çok ince düşünülmesi gereken ve uzun bir süreç olmalıdır. Çünkü meslek seçimi bir kez yapıldı, mesleki bir yola girildiğinde artık o yoldan, başka bir mesleğin yoluna girmek oldukça zor bir iştir. Mesleki yaşam, ortalama sürede

yaşayan bir insanın, hayatının neredeyse 2/3'sini kaplayan bir dönemdir. Değiştirilmesi de oldukça emek ve zahmet isteyen bir süreç olduğundan, meslek seçimi insanın genç yetişkinlik, yetişkinlik ve yaşlılık hayatını nasıl geçireceğini belirleyen bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Mesleki eğitim ne kadar küçük yaştan başlanırsa, o meslekte o kadar bilgi, beceri ve kariyer sahibi olunacağı şüphe götürmez bir gerçektir. Ancak yaşın küçük olması, öğrencinin bu konuda karar verirken destek almasını gerektirmektedir. Bu konuda destek verebilecek en doğru mercii, rehber öğretmenler, öğretmenler ve ailedir. Öğretmenler, özellikle de rehber öğretmenler, bu konuda uzman olduklarından, daha bilimsel yaklaşımlar sergileyeceklerdir. Meslek seçimi sürecinde dikkate alınması gereken bazı faktörler, aile tarafından göz ardı edilebilir. Bu nedenle çocuğun hayatındaki bu zor karar, iş birliği ile gerçekleştirilmelidir. Ele alınması gereken faktörlerin başında, çocuğun ilgi ve merakı gelmelidir. Çünkü, daha önce de bahsedildiği gibi, hayatın çok büyük bir kısmını kaplayacak olan meslek yaşamı, ancak sevilen bir işin yapılması ile zevkli hale gelebilecektir. Ancak mesleğe duyulan ilgi, meslek seçimi için yeterli olmamaktadır. Örneğin müzik kulağı çok iyi olan bir çocuğun, müzik ile ilgili eğitim alabilmesi için, bir müzik aletini çalabilme yeteneği ve yeterliliği olmalıdır. Bu nedenle dikkate alınması gereken faktörlerden biri de, mesleğe olan yatkınlık ve fiziki özelliklerdir. Boy, kilo, engel durumu, hatta bazen vücuttaki belirgin bir leke, bazı mesleklerin seçilememesine neden olmaktadır.

İlgi, yatkınlık ve fiziki özellikler de bir mesleğin seçimi için yetersiz kalabilmektedir. Çünkü bazı meslekler, aşırı disiplin, çok sıkı bir çalışma, kendini sürekli yenileme gibi şartları gerektirmektedir. Bazıları da belli bir zihinsel kapasitenin altındakiler için uygun olmayabilir. Çocuğun kişiliği, okuldaki başarısı, çalışma alışkanlıkları, arkadaşları ile uyumu ve zeka düzeyi dikkat edilmesi gereken diğer faktörlerdir. Yapılan bir araştırmada, bazı meslekler için asgari zeka düzeyleri tespit edilmiştir (Temel, ve Aksoy, 2001, s. 134).

- Mühendislik için ortalama 133,
- Öğretmenlik için en az 126,
- Kalifiye işçilik için en az 115,
- Kişisel hizmet için en az 106 zeka puanı gerekmektedir.

Yukarıda sayılan tüm faktörler olumlu dahi olsa, çocuğun kendisi ile ilgili özelliklerin dışında, dikkat edilmesi gereken dış faktörler de bulunmaktadır. Bunlardan bazıları şöyle sıralanabilir:

- Ailenin istekleri,
- Çevre beklentileri,
- Mesleğin geçerliliği,
- Mesleğin geleceği,
- Mesleğin toplumca kabul görürlüğü ve toplumsal cazibesi.

Genellikle her öğrencinin “ne olmak istiyorsun” sorusuna verebileceği bir cevabı vardır. Ancak çocuğun, gerçekten bu mesleği iyi tanıyıp tanımadığını ve mesleğin özellikleri ile kendi ilgi ve özelliklerinin uyum sağlayıp sağlamadığını belirlemek gerekir. Bu noktada çocuk, kendisine destek olacak birilerine ihtiyaç duymaktadır. Bu desteklerin rehber öğretmenlerin uyguladığı testler gelmektedir. “Mesleki Eğilim Belirleme Testi”, meslek seçimi sürecinde en sık kullanılan testlerinden biridir. Testte başlıca 10 meslek grubu bulunmaktadır ve öğrencinin hangi meslek grubuna ne kadar ilgi duyduğu puanlama sistemi ile belirlenmektedir. Bu test, meslek seçimi için bilinmesi gereken en önemli faktör olan “ilgi” faktörünü belirleyerek, meslek seçim sürecinin anahtarını oluşturur. Daha sonra incelenecek olan tüm faktörler, bu test ile belirlenen “ilgi faktörü” etrafında şekillenmektedir.

Rehber öğretmenler ve öğretmenler öğrencinin çalışma alışkanlıklarını, çevresiyle olan ilişkilerini, kendini ifade edebilme yeteneğini, çalışma azmini, zekasını vb. birçok faktörü görebilecek uygun ortamda bulunmaktadırlar. Ancak öğrencinin aile yaşantısı ve aile üyelerinin görüşleri çok farklı olabilmektedir. Aile, çocuğu tanımayabilmekte, bazen yeteneklerinin olduğuna inanmamakta, bazen de

olmadığı halde çocuğuna üstün yetenekler yükleyebilmektedir. Bunlar duygusal davranmanın veya kendi ailelerinde gördükleri gelenekleri devam ettirmenin sonuçları olabilmektedir. Aileler, çocuklarını, onların kapasitelerini, ilgilerini vb. değerlendirmeden bazı yanlış düşüncelerle yönlendirirler ise bu durum, çocuğun benlik gelişimi için tehlikeye atacaktır (Şener, 1997, s. 151).

Çocuğun meslek seçimi ile ilgili öğretmenler hangi önerilerde bulunursa bulunsun, karar verme sürecinde, özellikle ilköğretimde, çocuk üzerindeki en baskın mercii ailedir. Bu nedenledir ki, aile ve okul mesleki yönlendirme süreci içerisinde birlikte çalışmalıdır, böylece ailenin bazı yanlış tutumları ve/veya meslekler hakkındaki bilgi eksiklikleri giderilebilecektir. Bazen de öğretmenlerin çocuğu tanımada eksikleri olabilmektedir. Öğretmenlerin bilmediği veya fark edemediği yönleri de aileler öğretmenlerle paylaşmalı, çocuk için en iyi seçim yapılmaya çalışılmalıdır. Çünkü söz konusu olan, bir bireyin hayatıdır. Çocuğun ileride yapacağı işten ve ülkeye sağlayacağı ekonomik katkıdan dolayı yalnız çocuğun hayatı değil, dolaylı olarak bir ülkenin de geleceğidir.

Meslek seçim sürecinin öneminden dolayı, MEB ilköğretimde mesleki yönlendirme ile ilgili çalışmalarda bulunmaktadır. Örneğin 2003 yılının Eylül ayında çıkan 2552 sayılı Tebliğler Dergisinde “İlköğretimde Yönelme Yönergesi” yayımlanmıştır. Bu yönergede, yönelmenin ana sınıfından itibaren başlanması gereken uzun bir süreç olduğu vurgulanmaktadır. Öğrenci ile ilgili gözlemler, sınıftan sınıfa, okuldan okula geçişlerde, diğer sınıf öğretmeni veya okula teslim edilir. Ayrıca yönergede, aileler ile birlikte çalışılması gerektiği de şu madde ile açıkça belirtilmiştir: “Yönelme; yönetici, öğretmen, öğrenci, rehber öğretmen ve veli katılımıyla okul, program ve çevre olanakları gibi etkenler dikkate alınarak yapılır” (MEB Tebliğler e-Dergisi, 2003, s. 538). Yönelmenin amaçları, aynı yönergede şu şekilde özetlenmiştir:

Öğrencilerin;

1. Yeteneklerini, ilgilerini ve kişilik özelliklerini tanımlarına, isteklerinin farkında olmalarına,
2. Sahip oldukları benlik kavramının kendi geleceklerini ve meslek seçimini etkileyeceğini anlamalarına,
3. Tüm mesleklerin topluma yararlı olduğu bilincini geliştirmelerine,
4. Eğitim sürecinde farklı programlar, kendilerini sınavabilecekleri seçmeli dersler, ders dışı etkinlikler, üst öğrenim kurumları ve çalışma alanları hakkında bilgi sahibi olmalarına,
5. Meslek inceleme yöntemlerini kavramalarına ve bu yöntemleri uygulamalarına,
6. Yaşamları ile ilgili kararlar alabilmelerine, uygulayabilmelerine ve alacakları kararların sonuçlarını önceden kestirebilmelerine,
7. Akademik başarının üst öğrenim kurumlarına veya çalışma hayatına yönelmelerinde önemli olduğunu kavramalarına,
8. Niteliklerine uygun akademik eğitime, meslekî ve teknik eğitime veya güzel sanatlar eğitimine yönelmelerine yardımcı olmaktır.
9. Doğrultuda öğrencinin ilgi, istek, yetenek ve kişilik özellikleri hakkında velinin de bilgilendirilmesi ve yöneltme sürecine katılımı sağlanır.

Sanayileşme ile önemi anlaşılan mesleki eğitim, mesleki yönlendirme kavramının da önemini artmasını sağlamıştır. Son yıllarda Avrupa Birliği'ne girebilmek için yapılan çalışmalar, mesleki eğitimin sanıldığından daha önemli olduğunu göstermiştir. Dolayısı ile mesleki yönlendirme de bir o kadar önemlidir.

2.5 İlgili Araştırmalar

Konuya ilişkin literatür taramasında, bu araştırmanın konusuna benzer bir çok araştırmaya rastlanılmıştır ancak bunların hiçbirinde aile ve öğrencinin görüşleri aynı anda incelenmemiştir. Bahsi geçen bu diğer araştırmaların üzerinde durduğu konu, genellikle öğrencinin mesleki seçimlerini yaparken ne gibi faktörlerden etkilendiği ve etkilenme düzeylerinin ne kadar olduğu olmuştur. Literatür taramasında, ortaokul

öğrencilerinin mesleki yönelimleri ile ilgili olarak Mehmet Ay'ın 2002 yılında yaptığı, “Mesleki Yönlendirme: İlköğretim Okulları Sekizinci Sınıf Öğrencileri Üzerine Bir Alan Araştırması” isimli araştırma ile Suay Çakar'ın 1999 yılında yaptığı, “Ortaöğretim Tercihini Etkileyen Etkenlerin Belirlenmesi: Eskişehir Örneği” isimli araştırmalar, bu araştırmanın konusuna en yakın çalışmalar olarak bulunmuştur. Literatür taramasında bu araştırmanın konusu ile ilgili bulunan diğer araştırmaların tamamı, ilköğretim öğrencilerinin değil, lise öğrencilerinin meslek seçimi ile ilgilidir. Bu araştırmalarda öğrencilerin üniversite tercihlerini yaparken etkilendikleri faktörler ve öncelik sıraları incelenmiş, bazı araştırmalarda ise tamamen ailenin yapısı ile bağlantı kurulmuş, ancak ailenin görüşleri ayrıca ölçülmemiştir.

Araştırmanın konusuna yakın olan diğer araştırmalar aşağıda özetlenmiştir:

Ay'ın (2002) 173 kız, 162 erkek öğrenci olmak üzere toplam 335 ilköğretim öğrencisini örneklem olarak seçtiği araştırmada mesleki yönlendirmenin eğitimsel, psikolojik, sosyal, kültürel ve ekonomik boyutları incelenmiştir. Sonuç olarak ise, meslek seçiminde pek çok faktörün, özellikle de sosyal faktörler ve ailenin etkili olduğu görülmüştür. Ayrıca meslek seçiminin ailenin sosyo-ekonomik yapısına göre değiştiği sonucuna varılmıştır.

Çakar'ın (1999) yaptığı araştırmanın örnekleminin ilköğretim öğrencilerine yönelik olmamasına rağmen lise öğrencilerinin tercih ettiği ortaöğretim kurumunun tercih nedenlerini belirttiğinden, bu araştırmanın konusu ile eşdeğer özellikler taşıdığı düşünülmektedir. Şahin'in seçtiği örneklemin %49'unu meslek lisesi öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın sonucu iki temel öge üzerine odaklanmıştır: Ailenin eğitim düzeyi ve ekonomik durumu. Araştırmanın sonucunda meslek liseleri ile ilgili olarak, öğrencilerin annelerinin %66'lık kısmının, babalarının ise %48'inin ilköğretim mezunu olduğu bulunmuştur. Meslek liselerine giden öğrencilerin tamamına yakınının annelerinin ev hanımı olduğu ve %60'ının baba mesleğinin ise “işçi” olduğu tespit edilmiştir. Dolayısı ile meslek lisesi öğrencilerinin büyük çoğunluğunun ailesinin dar gelirli aileler olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca öğrencilerin çoğu, devam ettikleri liseyi kendi istekleri doğrultusunda tercih

ettiklerini belirtmişlerdir, ancak seçilen mesleki eğitim baba mesleğinin aynısı veya benzeri olduğundan, bu tercihi yaparken aileden etkilenildiği açıkça görülmektedir.

Çakar gibi, Barutçu (1994) da ortaöğretim öğrencileri üzerine bir araştırma yapmıştır. Barutçu'nun "Ticaret Turizm Meslek Liselerine Olan Bireysel Talebi Etkileyen Etkenlerin İncelenmesi" konulu araştırmasının sonucunda öğrencilerin çoğunun iyi dereceler ile ortaokul öğrenimini bitirdikleri, öğrencilerin tamamına yakın bir kısmının iş hayatında önemli yerlere gelme beklentisinin olduğu ve velileri üniversite mezunu olan öğrencilerin, bu liseleri o mesleğe yatkın oldukları için seçtikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Mutaf (1995)'in "Endüstri Meslek, Teknik, Anadolu Meslek, Anadolu Teknik Liseleri'ne Olan Eğitim Talebini Etkileyen Etkenlerin Belirlenmesi" konulu araştırmasında, okul türleri arasında, ortaokul mezuniyet derecesi, mesleğe ili ve okul seçimindeki en önemli neden bakımlarından farklılık bulunduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmada, mesleki yönlendirmenin eksikliğine dikkat çekilmiştir.

Akbalık (1991)'in yaptığı "Ortaokul 3. Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeyleri" konulu araştırmasında, ortaokul 3. sınıf öğrencilerinin mesleki tutum ve davranışları araştırılmış ve sonuç olarak kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre mesleki bakımdan daha önce olgunlaştıkları ve bu olgunlaşmaya sosyo-ekonomik düzeyin etki etmediği bulunmuştur.

Hamamcı ve Hamurlu (2005)'nin "Anne Babaların Meslek Gelişimine Yardımcı Olmaya Yönelik Tutumları ve Bilgi Düzeylerinin Çocuklarının Mesleki Kararsızlıkları ile İlişkisi" konulu araştırmalarında Gaziantep'teki 200 lise öğrencisi ve bunların aileleri örneklem olarak seçilmiş, araştırmanın öğrenci boyutundaki sonucu olarak, öğrencilerin sınıf düzeyleri yükseldiğinde ve mesleki rehberlik aldıklarında anlamlı şekilde daha az mesleki kararsızlık yaşadıkları bulunmuştur. Anne ve baba boyutundaki sonucunda ise, annelerin babalara göre çocuklarının meslek gelişimine yardımcı olmaya yönelik daha olumlu tutumlara sahip oldukları belirtilmiştir. Babaları meslek gelişimine karşı olumlu tutumlara sahip olan

çocukların mesleki kararsızlık düzeyleri, babaları olumsuz tutuma sahip olanlardan anlamlı şekilde daha düşüktür.

Yurtdışında yapılan araştırmalar incelendiğinde mesleki eğitimin seçimi ile ilgili araştırmalara ulaşılammış ancak mesleki eğitim ile ilgili bazı kaynaklara ulaşılabilmiştir. Bunlardan Bishop ve Mane (2004), ortaokul öğrencilerine lise seviyesindeki mesleki eğitime devam etme imkanı sağlanmasının mezuniyet oranları ve mezuniyet sonrası kazanç üzerindeki etkilerini incelemiştir. Sonuç olarak mesleki eğitim programlarında yüksek oranda ortaokul öğrencisi barındıran ülkelerin mesleki eğitime devam etme ve mezuniyet oranlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Aynı zamanda mesleki eğitimini tamamlayanların kazançlarının, mesleki eğitim almayanların kazançlarına göre %12 daha fazla olduğu bulunmuştur.

Bir diğer araştırma Williams (1989) tarafından yapılmıştır. Bu araştırmanın konusu İngiltere ve ABD'deki mesleki eğitim sistemidir. Araştırmada bu ülkelerin eğitim sistemi araştırılmış ve ABD'de dar kapsamlı mesleki uzmanlaşma eğitiminden daha geniş kapsamlı, uygulamalı ve daha yüksek düzeyde beceriler kazanmaya doğru bir geçişin olduğu gözlenmiştir. Meslek öğretmenlerinin önceki gibi özel sektör çalışanları değil, öğretmenlik ve sektörle ilgili bilgisi olan özel meslek öğretmenleri olarak değiştiği belirtilmiştir. İngiltere'de ise önceleri mesleki eğitimin önemsenmediği ancak mesleki eğitimin öneminin fark edilmesiyle merkezi hükümetin müfredat programlarına teçhizat ve kaynak sağlama konusunda ilgisini arttırdığı görülmüştür.

3. BÖLÜM

YÖNTEM

Bu başlık altında, araştırmanın modeli, araştırmanın evren ve örnekleme, veri toplama araçları ve verilerin analizi konularına yer verilmiştir.

3.1 Araştırmanın Modeli

Araştırmanın modeli betimseldir. Araştırma ile Kastamonu il merkezinde eğitim gören sekizinci sınıf öğrencilerinin ve ailelerinin, meslek liselerine bakış açıları ölçülerek değerlendirilmiştir.

3.2 Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini Kastamonu il belediyesi sınırları içerisindeki tüm ilköğretim okullarının sekizinci sınıf öğrencileri ve velileri oluşturmaktadır. Araştırmanın evrenini oluşturan öğrencilerin ve velilerin tümüne ulaşmanın zor olması nedeni ile; belirlenen bu evren üzerinden örneklem seçme yolu tercih edilmiştir.

İl Milli Eğitim Müdürlüğü verilerine göre il merkezinde-kasaba ve nahiyeler hariç tutulduğunda- bağımsız müdürlükler olarak toplam 19 ilköğretim okulu bulunmaktadır. Bu okullarda sekizinci sınıfa devam eden toplam öğrenci sayısı ise 1320'dir.

Bu araştırmada, örneklem seçimi için evrendeki birimlerin tümünün örnekleme seçilme şanslarının eşit olduğu bir olasılıklı örnekleme yönteminin kullanılması ve örneklemin evreni temsil edecek biçimde oluşturulması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda araştırmanın bazı özellikleri de düşünülerek basit rastgele örnekleme yönteminin kullanılması tercih edilmiştir.

Örnekleme sayısının belirlenmesinde ise,

$$n = \frac{N Z_{\alpha}^2 p q}{d^2 (N - 1) + Z_{\alpha}^2 p q}$$

formülü kullanılmıştır (Baş, 2003, s. 50). Burada,

- N : Evrende yer alan birey sayısı
 n : Örnekleme alınacak birey sayısı
 p : İncelenen olayın görülüş sıklığı (gerçekleşme olasılığı)
 q : İncelenen olayın görülmemesi sıklığı (gerçekleşmeme olasılığı)
 Z_{α} : α anlamlılık düzeyinde, standart normal dağılım tablo değeri
 d : Olayın görülüş sıklığına göre kabul edilen \pm örnekleme hatasıdır.

Evrende yer alan birey sayısı (N) 1320, %95 güven düzeyi için standart normal dağılım tablo değeri 1,96 ve $d = 0.05$ örnekleme hatası için bulunan, örneklem sayısına ilişkin alt sınır 298 olarak belirlenmiştir. Araştırma için dağıtılan 400 adet anketin 396'sı doldurulduğundan araştırma, 396 öğrenci ve 396 veli üzerinde yapılmıştır. Öğrencilerin 218'i kız, 178'i ise erkek öğrencilerdir.

3.3 Verilerin Toplanması

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak anket ve bilgi formu kullanılmıştır. Okul yönetimine bilgi formu (Bkz. EK-4), öğrenci velilerine (Bkz. EK-3) ve öğrencilere (Bkz. EK-1) ise anket uygulanmıştır. Uygulanan form ve anketler, araştırmanın amacına yönelik sorulardan oluşmuş ve araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Literatür taramasından elde edilen veriler ve problem / alt problemler yardımıyla ölçme aracında yer alan durumlar tespit edilmiş, tespit sonrasında bu durumlar maddeleştirilmiştir.

Bilgi formunda bazı sayısal verilerle birlikte özellikle başarı ile ilgili veriler temin edilmiştir. Velilere ve öğrencilere uygulanan anketlerde ise çeşitli soru

teknikleri ile meslek liseleri hakkındaki bilgi düzeyleri ve meslek liselerine ilişkin görüşleri anlaşılmaya çalışılmıştır.

Velilere uygulanacak olan ankette kişisel bilgilerin elde edildiği, velinin çocuğu ile ilgili düşüncelerine ait bilgilerin elde edildiği soruların yanında, meslek liseleri hakkındaki düşüncelerin ölçüldüğü likert tipi soruların bulunduğu bölümler de yer almaktadır. Ayrıca öğrencilere uygulanan ankette, çocuğun ilgi alanını bilip bilmediği ile ilgili ilgi durumunu ölçen soru türüne de yer verilmiştir.

3.4 Verilerin Analizi

Uygulama alanındaki gözlemlerin ölçme aracına verdikleri cevapların geri dönüşünden sonra bilgisayarda bir veri tabanı oluşturulmuştur. Verilerin çözümlenmesinde ise SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) paket programından yararlanılmıştır.

Çalışma için hazırlanan anketin güvenilirliğini değerlendirmek amacıyla, anket formunda yer alan, öğrencilerin ve velilerin meslek liselerine bakış açılarının belirlenmesine ilişkin 18 değişkenli Likert tipi ölçeğin güvenilirliği istatistiksel yöntemlerle araştırılmış ve yapılan analiz sonucunda güvenilirlik katsayısı (cronbach alpha) 0,775 olarak saptanmıştır. Güvenilirlik katsayısının 1,00'a yakın bir değer olması ölçme aracındaki tüm soruların birbirleriyle tutarlılığını ve ele alınan oluşumu ölçmede türdeş olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla derlenen verilerin istatistiki çözümlenmeler için uygun olduğuna karar verilmiştir.

Araştırma kapsamında derlenen veriler; belirlenen amaçlar doğrultusunda, betimleyici istatistiklerden yararlanılarak ve çeşitli istatistiksel analizler; Ki-Kare Bağımsızlık Testi, Mann-Whitney U Testi kullanılarak çözümlenmiş ve yorumlanmıştır.

4. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu başlık altında araştırma ile elde edilen betimleyici bulgular ve araştırmanın hipotezlerinin sonuçları ele alınmıştır.

4.1 Öğrencilerin Demografik Özellikleri ile İlgili Bulgular

Bu kısımda Kastamonu il merkezindeki sekizinci sınıf öğrencilerinin ve velilerinin meslek liselerine bakış açılarını ortaya koymak, meslek liseleri hakkındaki bilgi düzeylerini, meslek liselerini tercih edip etmediklerini ve bunların nedenlerini belirlemek amacıyla betimleyici istatistiklerden, mutlak ve nispi frekanslardan yararlanılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine göre dağılımı Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyetlerine göre Dağılımı

Cinsiyet	Frekans	Yüzde
Kız	218	55.1
Erkek	178	44.9
Toplam	396	100.0

Araştırmaya katılan 396 öğrencinin %55,1’i kız, %49,9’u ise erkektir (Tablo 5). İlköğretimden sonra gidilmek istenen lise türü sorusuna ilişkin cevapların dağılımı Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Gitmeyi Planladıkları Ortaöğretim Kurumları

İlköğretimden mezun olduktan sonra	Frekans (f _i)	Yüzde (%)
Genel Lise	8	2,0
Öğretmen Lisesi	82	20,7
Anadolu Lisesi	160	40,4
Mesleki/Teknik Lise	40	10,1
Askeri Lise	20	5,1
Polis Akademisi	64	16,2
Açık Lise	5	1,3
Fen Lisesi	16	4,0
Cevapsız	1	0,2
Toplam	396	100,0

Öğrencilerin bazılarının “meslek lisesine kesinlikle gitmem” gibi bir cevapları olmamasına rağmen “ortaokuldan sonra hangi liseye gitmeyi planlıyorsunuz” sorusuna meslek lisesi olarak cevap vermeme ihtimali düşünülerek, ankette bu iki ihtimal için iki ayrı soruya yer verilmiştir. Tablo 6’da da görüleceği gibi öğrencilerin asıl gitmek istedikleri ve gitmeyi amaçladıkları lise türü sorulduğunda, bu soruya öğrencilerin %40,4’ü anadolu lisesi olarak cevap vermişlerdir. Anadolu lisesini, öğretmen lisesi ve polis akademisi takip etmektedir. Mesleki ve teknik liseler ise %10,1 ile dördüncü sırada yer almaktadır.

Tablo 7’de planlanan liseye gidilemezse hangi meslek lisesinin tercih edileceğine ilişkin veriler yer almaktadır.

Tablo 7. Planlanan Liseye Gidilmez ise Meslek Lisesinin Tercih Edilip Edilmeyeceği Durumu

İstenilen liseye gidilemez ise bir meslek lisesinin tercih etme durumu	Frekans (f _i)	Yüzde (%)
Evet	252	63,7
Hayır	110	27,8
Fikrim yok	33	8,3
Cevapsız	1	0,2
Toplam	396	100

Yukarıda, Tablo 6'dan da görüleceği üzere, meslek liselerini tercih oranının %10'1 gibi çok düşük seviyede olduğu görülmektedir. Öğrencilerin herhangi bir nedenden dolayı planladıkları lisenin dışında bir liseye gitmek zorunda kalsalar bu durumda mesleki/teknik liseyi tercih edip etmeyecekleri de sorulmuştur. Bu soruya öğrencilerin %27,8'i mesleki ve teknik liseyi yine de düşünmeyeceklerini belirtmiş, kalan öğrencilerin %63,7'si meslek liselerini seçebileceklerini, %8,3'ü ise bu konuda bir fikirlerinin olmadığını ifade etmişlerdir (Tablo 7).

Öğrencilerin seçmek istediği meslek lisesi türlerinin dağılımı Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8. Öğrencilerce Tercih Edilen Meslek Lisesi Türü

Bir meslek lisesine gidilmek zorunda kalınsa tercih edilecek meslek lisesi türü	Frekans	Yüzde
Sağlık Meslek Lisesi	158	39,8
Anadolu Otelcilik Turizm Meslek Lisesi	62	15,6
Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi	36	9,1
Ticaret Meslek Lisesi	35	8,7
Anadolu Meslek Lisesi	29	7,3
Kız Meslek Lisesi	23	5,7
Endüstri Meslek Lisesi	18	5,4
İmam Hatip Lisesi	16	4,0
Teknik Lise	11	2,6
Diğer	5	1,2
Cevapsız	3	0,6
Toplam	396	100

Öğrencilere sorulan bir diğer soru da meslek liselerinin türleri ile ilgilidir. Gitmek istesiniz veya gitmek zorunda kalsanız hangi meslek lisesi türüne giderdiniz sorusuna verilen cevaplarda çarpıcı bir sonuç bulunmaktadır. Çünkü öğrencilerin %39,8'i gibi büyük bir kısmı soruyu sağlık meslek lisesi olarak cevaplayarak, sağlık

meslek lisesini birinci sıraya oturtmuş ve %15,6 ile ikinci sırada yer alan anadolu otelcilik ve turizm meslek lisesi ile arasında %24,2 gibi ciddi bir fark oluşturmuşlardır (Tablo 8). Öğrencilerin tercihlerinin bu iki okul üzerinde yoğunlaşmasının bir farklı yanı da, bu iki okulun da il merkezinde değil, ilçelerde olmasıdır.

Rehberlik ve danışmanlık hizmetleri alma ile ilgili veriler Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. Mesleki Eğilim ve Rehberlik/Danışmanlık Hizmeti Alma Durumu

Mesleki Eğilim ve Rehberlik/Danışmanlık ile İlgili Sorular	Frekans	Yüzde
<i>Herhangi biri/kurum tarafından meslek liseleriyle ilgili bilgilendirilme durumu</i>		
Evet	260	65,6
Hayır	128	32,3
Cevapsız	8	2,1
Toplam	396	100,0
<i>Hangi mesleğe yatkın olduğunun ve o meslek ile ilgili eğitim almaya uygun olduğunun bilinmesi durumu</i>		
Evet biliyorum ve o meslekle ilgili eğitim almak istiyorum	300	75,8
Evet biliyorum ancak ailem başka bir alanda eğitim almamı istiyor.	24	6,1
Evet biliyorum ancak bu meslek, geçerli bir meslek olmadığından başka bir alan tercih edeceğim.	8	2,0
Hayır bilmiyorum, hangi mesleği seçeceğime karar vermiş değilim.	44	11,1
Hayır bilmiyorum, ailemin istediği mesleğe yönelmek istiyorum.	2	0,5
Diğer	4	1,0
Cevapsız	14	3,5
Toplam	396	100,0

Tablo 9. Mesleki Eğilim ve Rehberlik/Danışmanlık Hizmeti Alma Durumu (Devamı)

Mesleki Eğilim ve Rehberlik/Danışmanlık ile İlgili Sorular	Frekans	Yüzde
<i>Okulda ilgi alanlarını ve yeteneklerini belirlemeye yönelik rehberlik veya danışmanlık hizmetinin alınma durumu</i>		
Evet	162	40,9
Hayır	200	50,5
Cevapsız	34	8,6
Toplam	396	100,0

Öğrencilere mesleki eğilimlerini bilip bilmedikleri, mesleki ilgi ve yetenekleri ile ilgili rehberlik veya danışmanlık hizmeti alıp almadıkları ve daha önce meslek liseleri ile ilgili bilgilendirici bir programa katılıp katılmadıkları sorulmuştur. Alınan cevaplarda öğrencilerin %65,6'sinin meslek liseleri ile ilgili bilgilendirici çalışmalara katıldıkları ortaya çıkmıştır.

Mesleki eğilimleri ile ilgili rehberlik veya danışmanlık desteği alan öğrencilerin oranı %40,9 olmasına rağmen öğrencilerin toplamda %84'ü mesleki eğilimlerini bildiklerini belirtmişlerdir. Buna göre, öğrencilerin %42,1'i herhangi bir rehberlik veya danışmanlık hizmeti almadan, kendi mesleki ilgi ve yeteneklerini bildiklerini belirtmişlerdir. Ancak bu öğrencilerin %6,3'ü yatkın oldukları mesleği bilmelerine rağmen, alacakları eğitim konusunda aileleri ile uyuşmamaktadırlar. Geri kalan %2,1'lik kısım ise yatkın olduğu mesleğin geçersiz olduğunu düşünerek bu alanda bir eğitim almak istememektedirler (Tablo 9).

Öğrencilerin meslek liselerini tercih etme sebeplerine ilişkin veriler Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. Öğrencilerin Meslek Lisesini Tercih Etme Nedenleri

Öğrencinin meslek lisesini tercih etme nedenleri	Frekans	Yüzde
Ek puandan dolayı üniversiteyi kazanmam daha kolay.	148	37,4
Üniversite eğitimi olmadan da iş bulabilirim.	95	24,3
İki yıllık okullara sınavsız geçiş hakkım var.	88	22,3
Belli bir mesleğe yatkın olduğumu düşünüyorum.	100	25,4
Meslek lisesi, bir meslek hakkında uzman olmayı sağlar.	107	27,4
Ailemin durumu nedeniyle bir an önce çalışmam gerekiyor.	7	1,5
Arkadaşlarımın çoğu meslek lisesine gidiyor.	8	2,0

Öğrencilere, bir meslek lisesini seçmek için geçerli nedenleriniz nelerdir diye sorulmuş ve verilen şıklardan istedikleri kadar işaretlenebilecekleri söylenmiştir. En çok işaretlenen şık, %37,4 ile “Ek puandan dolayı meslek lisesini kazanmam daha kolay” şikkı olmuştur. Daha sonra gelen nedenlerin oranları birbirlerine çok yakındır. “Meslek lisesi, bir meslek hakkında uzman olmayı sağlar” şikkı %27,3, “Belli bir mesleğe yatkın olduğumu düşünüyorum” şikkı %25,4, “Üniversite eğitimi olmadan da iş bulabilirim” şikkı %24,3 ve “İki yıllık okullara sınavsız geçiş hakkım var” şikkı %22,3 oranında işaretlenmiştir (Tablo 10). En az işaretlenen iki şık ise arkadaşlarının da meslek lisesine gidiyor olması ve aile durumu nedeniyle bir an önce iş hayatına atılma gerekliliğidir.

Öğrencilerin meslek liselerini tercih etmeme sebeplerine ilişkin veriler Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. Öğrencilerin Meslek Lisesini Tercih Etmeme Nedenleri

Öğrencinin meslek lisesini tercih etmeme nedenleri	Frekans	Yüzde
Arkadaşlarımın dalga geçmesinden korkuyorum.	26	6,6
Ailem istemiyor.	50	12,8
Toplumun gözünde daha iyi olan bir okula gitmek isterim.	144	36,7
Başarısızmışım gibi görünmekten korkuyorum.	103	26,4
İşsiz kalabileceğimi düşünüyorum.	111	28,2
Arkadaşlarımın çoğu başka liselere gidiyor.	18	4,6

Öğrencilere bir meslek lisesine gitmeme nedenleri sorulduğunda en çok işaretlenen şık %36,7 ile “Toplumun gözünde daha iyi olan bir okula gitmek isterim” olmuştur. “İşsiz kalabileceğimi düşünüyorum” %28,2 ile ikinci sırada ve “Başarısızmışım gibi görünmekten korkuyorum” şikkı %26,5 ile üçüncü sırada yer almaktadır. “Arkadaşlarımın çoğu başka liselere gidiyor” şikkı ise %4,6 ile sonuncu neden olarak seçilmiştir (Tablo 11). Bu durumdan anlaşılacağı üzere, meslek liseleri, öğrenciler üzerinde, bu okulların toplumun gözünde çok da iyi okullar olmadığı gibi bir etki bırakmıştır.

Öğrencilerin meslek liseleri ile ilgili görüşlerini değerlendirmek amacıyla olumlu ve olumsuz ifadeler verilmiştir. Bu ifadelere katılıp katılmama durumları Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12. Öğrencilerin Meslek Liseleri ile İlgili Görüşleri

İfadeler	Katılmıyorum ←————→ Katılıyorum										Ort.	Std. Sapma
	1		2		3		4		5			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Meslek lisesindeki öğrenciler hem mesleki hem de kültür derslerinin eğitimini aldıkları için dersler daha ağır ve öğrenciler daha bilgilidir.	76	19,2	114	28,8	124	31,3	64	16,2	18	4,55	2,6	1,11
Artı puan uygulaması nedeniyle üniversiteyi kesin olarak düşünenler meslek lisesini tercih ederler.	30	14,7	60	22,2	94	40,9	130	17,7	82	4,55	2,8	1,05
Mesleki ve teknik alanda eğitim veren fakültelerden mezun olanlar kısa sürede iş bulabilirler.	22	5,05	72	14,1	98	29,3	146	43,9	58	7,58	3,4	0,98

Tablo 12. Öğrencilerin Meslek Liseleri ile İlgili Görüşleri (Devamı)

İfadeler	Katılmıyorum ←-----→ Katılıyorum										Ort.	Std. Sapma
	1		2		3		4		5			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Meslek liselerinin teknik donanımları yüksek ve uygulamaya dersleri etkindir.	24	3,54	130	10,6	96	54,6	104	25,3	42	6,06	3,2	0,84
Meslek liselerinde eğitim kalitesi yüksektir.	58	10,6	88	27,8	162	43,4	70	12,6	18	5,56	2,8	1
Meslek lisesi, uzmanlığı sağlar, ülke için gereklidir.	36	7,58	106	16,2	86	29,3	124	31,8	44	15,2	3,3	1,14
Meslek lisesi ülkeye ve iş dünyasına daha kaliteli elemanlar yetiştirir.	36	8,12	70	18,3	112	37,1	116	30	62	6,6	3,1	1,03
Gelişmiş ülkelerde mesleki eğitime çok önem verilir.	20	4,08	56	7,65	116	41,3	174	30,1	30	16,8	3,5	0,99
Hemen hemen her meslek ile ilgili eğitim veren meslek lisesi bulunmaktadır.	14	3,06	42	9,18	216	30,6	100	41,8	24	15,3	3,6	0,96
Meslek lisesine dersleri zayıf olanlar gider.	22	7,58	58	15,2	190	23,7	88	32,8	38	20,7	3,4	1,19
Meslek lisesine gidenler genelde çok zeki olmayan öğrencilerdir.	42	5,56	110	18,2	172	24,8	50	36,9	22	14,7	3,4	1,11
Üniversite eğitimi düşünmeyenler meslek lisesini tercih ederler.	30	6,06	64	32,8	116	24,2	126	26,3	60	10,6	3	1,12
Meslek lisesine gidilirse, üniversiteyi kazanmak çok zordur.	24	9,09	68	26,8	120	21,7	110	31,3	72	11,1	3,1	1,18
Meslek lisesi çıkışlı öğrencilerin, çalışma hayatında aldığı maaş çok düşüktür.	50	5,6	106	14,7	130	32,9	74	22,2	34	9,6	3,2	0,98

Tablo 12. Öğrencilerin Meslek Liseleri ile İlgili Görüşleri (Devam)

İfadeler	Katılmıyorum ←-----→ Katılıyorum										Ort.	Std. Sapma
	1		2		3		4		5			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Meslek liselerinin “Anadolu” kısmı ile normal kısmı arasında öğrenci davranışı olarak fark yoktur.	16	4,1	30	7,3	162	41,2	118	30,0	67	17,1	3,4	1,14
Meslek liselerinde öğrenci olayları, kavgalar vb. diğer liselerden daha çok çıkar.	22	5,6	76	19,4	136	34,7	102	26,0	56	14,3	2,8	1,13
Meslek lisesi mezunu olmam ileride statümü düşürür.	12	5,61	36	19,4	120	34,7	164	26	60	14,3	3,2	1,09

Öğrencilere meslek liseleri ile ilgili görüşlerin bulunduğu toplam 18 adet likert tipli soru sorulmuş, bu sorulardan 9’u meslek liseleri hakkında olumlu görüş, diğer 9’u ise meslek liseleri hakkında olumsuz görüş bildiren sorular olmuştur. Olumlu ve olumsuz cümleler karışık bir şekilde öğrencilere sunulmuş ve katılım derecelerini 1’den 5’e kadar sıralamaları istenmiştir. İşaretlenen 1 seçeneği, öğrencilerin belirtilen duruma kesinlikle katılmadığı; işaretlenen 3 seçeneği, öğrencilerin belirtilen duruma ne katıldığı ne de katılmadığı ve işaretlenen 5 seçeneği de öğrencilerin belirtilen duruma kesinlikle katıldığı anlamına gelmektedir.

Öğrenciler tarafından işaretlenen bu likert tipli soruların katılma durumlarında, dikkati çeken, 18 sorunun 10’unda “ne katılıyorum ne katılmıyorum” seçeneğinin ağırlıklı olarak işaretlenmiş olmasıdır. Geriye kalan 8 soruya verilen cevaplarda ise meslek liselerinin aleyhine ve lehine 4’er şikkın ağırlıklı olarak işaretlendiği görülür. Öğrencilerin “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” seçeneklerini işaretleyerek meslek liseleri hakkında olumlu görüş bildirdikleri ifadeler aşağıda verilmiştir.

- Mesleki ve teknik alanda eğitim veren fakültelerden mezun olanlar kısa sürede iş bulabilirler.
- Meslek lisesi, uzmanlığı sağlar, ülke için gereklidir.

- Hemen hemen her meslek ile ilgili eğitim veren meslek lisesi bulunmaktadır.

Öğrencilerin “katılmıyorum” seçeneklerini işaretleyerek meslek liseleri hakkında olumlu görüş bildirdikleri ifade aşağıda verilmiştir.

- Üniversite eğitimi düşünmeyenler meslek lisesini tercih ederler.

Diğer yandan, öğrencilerin “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” seçeneklerini işaretleyerek meslek liseleri hakkında olumsuz görüş bildirdikleri ifadeler aşağıda verilmiştir.

- Meslek lisesine dersleri zayıf olanlar gider.
- Meslek lisesine gidenler genelde çok zeki olmayan öğrencilerdir.
- Meslek lisesine gidilirse, üniversiteyi kazanmak çok zordur.
- Meslek lisesinin eğitimi kaliteli değildir.

Buna göre, öğrencilerin birçoğunun meslek liselerinin teknik donanımı ile ülkeye daha kaliteli elemanlar yetiştirmesi ile gelişmiş ülkelerde meslek lisesine verilen önem ile mezun olduğunda elde edilecek gelir düzeyi ile ve Anadolu kısımlarının arasındaki fark ile ilgili bir fikirleri bulunmamaktadır. Meslek liselerinin uzmanlık sağladığı, mezun olduğunda çabuk iş bulunabildiği ve meslek liselerine giden öğrencilerin de üniversiteyi kazanabildiği düşüncelerine sahiptirler fakat meslek lisesine giden öğrencilerin çok zeki olmadıklarını, dersleri zayıf olanların meslek liselerini tercih ettiklerini ve eğitimin kalitesinin kötü, üniversiteyi kazanmanın zor olduğunu düşünmektedirler.

Likert şekilde sorulmuş soruların frekans, yüzdelik, ortalama ve standart sapmaları olumlu ifadeler ve olumsuz ifadeler için olmak üzere Tablo 12’de verilmiştir.

4.2 Velilerin Demografik Özellikleri ile İlgili Bulgular

Velilerin demografik özellikleri ile ilgili bulgular edinmek amacıyla betimleyici istatistiklerden, mutlak ve nispi frekanslardan yararlanılmıştır.

Velilerin eğitim durumlarına ait veriler Tablo 13'te sunulmuştur.

Tablo 13. Velilerin Eğitim Durumu

Eğitim durumu	Frekans		Yüzde	
	Anne	Baba	Anne	Baba
Okur – yazar değil	14	2	3,5	0,5
İlköğretim	264	172	66,6	43,3
Ortaöğretim	62	132	15,7	33,3
Önlisans	5	10	1,2	2,7
Lisans ve üstü	36	68	9,1	17,2
Cevapsız	15	12	3,7	3,0
Toplam	396	396	100	100

Araştırmaya katılan velilerin öğrenim durumlarına bakıldığında, anne ve babaların çoğunluğunun ilköğretim mezunu olduğu görülür. Babaların %43,3'ü, annelerin ise % 66,6'sı ilköğretim mezunudur. Bu oranı babalarda %33,3 ile annelerde ise %15,7 ile ortaöğretim takip etmektedir. Annelerin eğitim durumları, babalarınkine göre daha düşüktür. Hiç okula gitmemiş velilerin durumunda da yine annelerin oranı daha fazladır. Annelerin %3,5'i hiç okula gitmemişken babalarda oran %0,5 olarak belirlenmiştir. Üniversite eğitiminde de babalar daha ileridedir. Önlisans, lisans ve lisansüstü alınan eğitimlerin yüzdeleri toplamı babalarda 19,9, annelerde ise 10,3'tür (Tablo 13).

Velilerin gelir düzeyleri ile ilgili veriler Tablo 14'te sunulmuştur.

Tablo 14. Velilerin Gelir Düzeyleri

Ailenin gelir düzeyi	Frekans	Yüzde
500 TL ve altı	72	18,2
501 – 1000 TL arası	124	31,3
1001 – 1500 TL arası	86	21,7
1501 – 2000 TL arası	36	9,1
2000 TL ve üzeri	52	13,1
Cevapsız	26	6,6
Toplam	396	100,0

Ailelerin gelir düzeylerine bakıldığında en çok işaretlenen gelir aralığının %33,5 ile 501-1000 Türk Lirası aralığı olduğu görülmüştür. İkinci sırada %18,2 ile 1001-1500 Türk Lirası aralığı seçeneği yer alırken, üçüncü sırada 500 Türk Lirası'nın altı seçeneği yer almaktadır (Tablo 14). Dolayısıyla Türk-iş'in 2009 verilerine göre, araştırmaya katılan çoğunluğu düşük ve alt-orta gelirli aileler oluşturmaktadır.

Velilerin çocuklarını meslek lisesine göndermek isteyip istememelerine ait dağılım Tablo 15'te verilmiştir.

Tablo 15. Velilerin Çocuklarını Meslek Lisesine Göndermeyi İsteyip İstememe Durumları

Çocuğunu meslek lisesine göndermeyi isteme durumu	Frekans	Yüzde
Evet	100	25,2
Hayır	96	24,4
Çocuğumun kararına katılıyorum.	180	45,4
Fikrim yok	19	4,8
Cevapsız	1	0,2
Toplam	396	100

Velilere çocuklarını meslek lisesine göndermek isteyip istemedikleri sorulduğunda velilerin %45,4'ü çocuğunun kendi kararına katılacaklarını

belirtmişlerdir. Bu konuda fikri olmayan %4,8’lik bir kesim bulunurken, geriye kalan kesimin verdiği “evet” ve “hayır” cevapları neredeyse eşit orandadır. Velilerden %25,2 oranında evet, %24,4 oranında ise “hayır” cevabı alınmıştır (Tablo 15).

Velilerin, “çocuğunuzu bir meslek lisesine gönderme zorunluluğunuz olsaydı, hangisine gönderirdiniz” sorusuna verdiği cevaplara ilişkin veriler Tablo 16’da verilmiştir.

Tablo 16. Velilerin Çocuklarını Meslek Lisesine Gönderme Zorunluğu Durumunda Tercih Edeceği Lise Türü

Bir meslek lisesine gidilmek zorunda kalınsa tercih edilecek meslek lisesi türü	Frekans	Yüzde
Ticaret Meslek Lisesi	61	15,4
Kız Meslek Lisesi	36	9,1
Endüstri Meslek Lisesi	11	2,8
Anadolu Meslek Lisesi	28	7,1
Teknik Lise	27	6,8
Anadolu Otelcilik Turizm Meslek Lisesi	29	7,3
İmam Hatip Lisesi	27	6,8
Sağlık Meslek Lisesi	157	39,6
Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi	20	5,1
Diğer	61	15,4

Velilere sorulan bir diğer soru, “Eğer çocuğunuzu bir meslek lisesine göndermek zorunda kalsaydınız, bu hangi meslek lisesi olurdu?” sorusudur. Bu soru için çok kararsızlık yaşayan velilere birden fazla işaretleme yapabilecekleri söylenmiştir. Velilerin 61’i ikinci bir şık daha işaretlemişlerdir. Veliler bu soruya öğrencilerde olduğu gibi büyük sayılabilecek bir oranla “sağlık meslek lisesi” cevabını vermişlerdir. Bu oran %39,6’dır. Ancak öğrencilerin tercih sırasında ikinciliği elde eden “Anadolu otelcilik ve turizm meslek lisesi” veliler için %7,3 ile beşinci sırada yer almaktadır. Velilerin tercih ettiği ikinci ve üçüncü meslek liseleri %15,4’erlik eşit dilimlerle “ticaret meslek lisesi” ve “diğer” şikkı ile belirtilen diğer

meslek lisesi türleridir. Velilerce en az tercih edilen meslek lisesi türü, %2,8 ile “endüstri meslek lisesi” olmuştur (Tablo 16).

Velilerin meslek liselerini tercih etme nedenlerine ilişkin dağılımı Tablo 17’de verilmiştir.

Tablo 17. Velilerin Meslek Liselerini Tercih Etme Nedenleri

Veli Tarafından Çocuğu için Meslek Lisesinin Tercih Edilme Nedenleri	Frekans	Yüzde
Ek puandan dolayı üniversiteyi kazanması daha kolay.	30	7,6
Üniversite eğitimi olmadan da iş bulabilir.	42	10,6
İki yıllık okullara sınavsız geçiş hakkı var.	34	8,6
Belli bir mesleğe yatkın olduğunu düşünüyorum.	47	12,1
Meslek lisesi, bir meslek hakkında uzman olmayı sağlar.	58	14,6
Çocuğumun iş hayatına erken atılmasını istiyorum.	23	5,6
Çocuğumun aldığı eğitimin diğer liseleri kazanması için yeterli olduğunu düşünmüyorum.	6	1,5
Yakınlarımın ve arkadaşlarımla çocuklarının çoğu meslek lisesine gidiyor, ben de göndermek istiyorum.	4	1,0

Velilere, bir meslek lisesini seçmek için geçerli nedenleriniz nelerdir diye sorulmuş ve verilen şıklardan istedikleri kadar işaretlenebilecekleri söylenmiştir. En çok işaretlenen şık, %14,6 ile “meslek lisesi bir meslek hakkında uzman olmayı sağlar” şikkı olmuştur. İkinci sırada %12,1 ile “Çocuğumun belli bir mesleğe yatkın olduğumu düşünüyorum” şikkı, üçüncü sırada ise %10,6 ile “Çocuğum üniversite eğitimi olmadan da iş bulabilir” şikkı yer almaktadır. En az işaretlenen şık ise yakınları ve akrabalarının çocuklarının çoğunun meslek lisesine gidiyor olması durumunu belirten şıktır (Tablo 17). Dolayısıyla veliler için başkalarının çocuklarının gittiği okula bakarak kendi çocuklarının gelecekleri hakkında karar almadıkları söylenebilir. En çok uzmanlık, yatkınlık ve iş imkanlarından dolayı gidilebileceği söylenmiştir. Velilerin verdiği bu karar, meslek liselerinin amaçlarına uymaktadır.

Velilerin meslek liselerini tercih etmeme nedenlerine ilişkin dağılımı Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 18. Velilerin Meslek Liselerini Tercih Etmeme Nedenleri

Veli Tarafından Çocuğu için Meslek Lisesinin Tercih Edilmeme Nedenleri	Frekans	Yüzde
Çocuğumla dalga geçilmesinden korkuyorum.	3	1,0
Çevremize ve ailemize yakışmayacağını düşünüyorum.	8	2,0
Toplumun gözünde daha iyi olan bir okula gitmesini isterim.	45	11,1
Çocuğumun başarısızmış gibi görünmesinden korkuyorum.	26	6,6
Gelecekte iş bulamayacağını düşünüyorum.	76	19,2
İleride iyi bir fakültede eğitim alamayacağını düşünüyorum.	87	21,7
Yakınlarımın ve arkadaşlarımın çocuklarının çoğu meslek lisesine gitmiyor, ben de göndermek istemiyorum.	5	1,5

Velilere bir meslek lisesine gitmeme nedenleri sorulduğunda en çok işaretlenen şık %21,7 ile “İleride iyi bir fakültede eğitim alamayacağını düşünüyorum.” olmuştur. “Gelecekte iş bulamayacağını düşünüyorum.” %19,2 ile ikinci sırada ve “Toplumun gözünde daha iyi olan bir okula gitmesini isterim.” şikkı %11,1 ile üçüncü sırada yer almaktadır. “Çocuğumla dalga geçilmesinden korkuyorum.” şikkı ise %1 ile sonuncu neden olarak seçilmiştir (Tablo 18). Sonuç olarak veliler, mesleki fakültelerin kaliteli olmadığını düşünmektedirler. Lise düzeyinde ise çocuklarının meslek lisesine gitmesi halinde onlarla dalga geçilmeyeceğini düşünmekte ancak meslek liselerinin toplumun gözünde iyi okullar olmadığını belirtmektedirler.

Velilerin çocuklarının meslek seçiminden haberdar olup olmamaları ile ilgili veriler Tablo 19’da verilmiştir.

Tablo 19. Velilerin Çocuklarının Meslek Seçiminden Haberdar Olup Olmamaları Durumu

Velinin, çocuğunun ilerideki meslek tercihi hakkında bilgi sahibi olma durumu	Frekans	Yüzde
Evet	212	53,6
Hayır	161	40,6
Cevapsız	23	5,8
Toplam	396	100

Velilere çocuklarının hangi mesleği seçmek istediklerini bilip bilmedikleri sorulmuştur. Verilen cevaplara göre velilerin %53,6'sının çocuklarının hangi mesleği seçmek istediğini bildiği, %40,6'sının ise bilmediği ortaya çıkmıştır (Tablo 19).

Velilerin rehberlik ve danışmanlık hizmeti alma durumlarının ilişkin veriler Tablo 20'de verilmiştir.

Tablo 20. Velilerin Rehberlik / Danışmanlık Hizmeti Alıp Almamaları Durumu

Velinin, çocuğunun meslek seçiminde yardımcı olabilmek için rehberlik veya danışmanlık hizmeti alma durumu	Frekans	Yüzde
Evet	56	14,1
Hayır	340	85,9
Toplam	396	100

Velilerin çocuklarına okul ve meslek seçiminde yardımcı olabilmek ve çocuklarının mesleki yönelimlerini öğrenmek için herhangi bir rehberlik veya danışmanlık hizmeti alıp almadıkları sorulmuştur. Bu soruya verilen cevap %85,9 oranında “hayır” olmuştur. %14,1 oranında veli ise böyle bir hizmetten yararlandığını belirtmiştir (Tablo 20).

Velilere meslek liseleri ile ilgili görüşlerin bulunduğu toplam 18 adet likert tipli soru sorulmuş, bu sorulardan 9'u meslek liseleri hakkında olumlu görüş, diğer 9'u ise meslek liseleri hakkında olumsuz görüş bildiren sorular olmuştur. Olumlu ve olumsuz cümleler karışık bir şekilde velilere sunulmuş ve katılım derecelerini 1'den 5'e kadar sıralamaları istenmiştir. İşaretlenen 1 seçeneği, velilerin belirtilen duruma kesinlikle katılmadığı; işaretlenen 3 seçeneği, velilerin belirtilen duruma ne katıldığı ne de katılmadığı ve işaretlenen 5 seçeneği de velilerin belirtilen duruma kesinlikle katıldığı anlamına gelmektedir (Tablo 21).

Velilerin meslek liseleri ile ilgili görüşlerini değerlendirmek amacıyla olumlu ve olumsuz ifadeler verilmiştir. Bu ifadelere katılıp katılmama durumları Tablo 21'de verilmiştir.

Tablo 21. Velilerin Meslek Liseleri Hakkındaki Görüşleri

İfadeler	Katılmıyorum ← ----- → Katılıyorum										Ort.	Std. Sapma
	1		2		3		4		5			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Meslek lisesindeki öğrenciler hem mesleki hem de kültür derslerinin eğitimini aldıkları için dersler daha ağır ve öğrenciler daha bilgilidirler.	74	18,69	122	30,81	112	28,28	70	17,68	18	4,55	2,59	1,116
Artı puan uygulaması nedeniyle üniversiteyi kesin olarak düşünenler meslek lisesini tercih ederler.	14	3,54	86	21,72	82	20,71	154	38,89	60	15,15	3,4	1,092
Mesleki ve teknik alanda eğitim veren fakültelerden mezun olanlar kısa sürede iş bulabilirler.	10	2,53	81	20,45	80	20,2	154	38,89	71	17,93	3,49	1,083
Meslek liselerinin teknik donanımları yüksek ve uygulamaya dersleri etkindir.	27	6,82	132	33,33	66	16,67	117	29,55	54	13,64	3,1	1,2
Meslek liselerinde eğitim kalitesi yüksektir.	61	15,4	82	20,71	135	34,09	92	23,23	26	6,57	2,85	1,14
Meslek lisesi, uzmanlığı sağlar, ülke için gereklidir.	40	10,1	94	23,74	98	24,75	126	31,82	38	9,6	3,07	1,158
Meslek lisesi ülkeye ve iş dünyasına daha kaliteli elemanlar yetiştirir.	16	4,04	52	13,13	118	29,8	156	39,39	54	13,64	3,45	1,014
Gelişmiş ülkelerde mesleki eğitime çok önem verilir.	14	3,54	73	18,43	113	28,54	168	42,42	28	7,07	3,31	0,969

Tablo 21. Velilerin Meslek Liseleri Hakkındaki Görüşleri (Devamı)

İfadeler	Katılmıyorum ← ----- → Katılıyorum										Ort.	Std. Sapma
	1		2		3		4		5			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Hemen hemen her meslek ile ilgili eğitim veren meslek lisesi bulunmaktadır.	26	6,57	42	10,61	176	44,44	136	34,34	16	4,04	3,19	0,917
Meslek lisesine dersleri zayıf olanlar gider.	22	5,56	72	18,18	169	42,68	109	27,53	24	6,06	3,1	0,956
Meslek lisesine gidenler genelde çok zeki olmayan öğrencilerdir.	32	8,08	124	31,31	152	38,38	70	17,68	18	4,55	2,79	0,977
Üniversite eğitimi düşünmeyenler meslek lisesini tercih ederler.	74	18,69	122	30,81	112	28,28	70	17,68	18	4,55	2,59	1,116
Meslek lisesine gidilirse, üniversiteyi kazanmak çok zordur.	14	3,54	86	21,72	82	20,71	154	38,89	60	15,15	3,4	1,092
Meslek lisesinin eğitimi kaliteli değildir.	10	2,53	81	20,45	80	20,2	154	38,89	71	17,93	3,49	1,083
Meslek lisesi çıkışlı öğrencilerin, çalışma hayatında aldığı maaş çok düşüktür.	27	6,82	132	33,33	66	16,67	117	29,55	54	13,64	3,1	1,2
Meslek liselerinin "Anadolu" kısmı ile normal kısmı arasında öğrenci davranışı olarak fark yoktur.	61	15,4	82	20,71	135	34,09	92	23,23	26	6,57	2,85	1,14
Meslek liselerinde öğrenci olayları, kavgalar vb. diğer liselerden daha çok çıkar.	40	10,1	94	23,74	98	24,75	126	31,82	38	9,6	3,07	1,158
Çocuğumun meslek lisesi mezunu olması ileride çocuğumun statüsünü düşürür.	16	4,04	52	13,13	118	29,8	156	39,39	54	13,64	3,45	1,014

Veliler tarafından işaretlenen bu likert tipli soruların katılma durumlarında, dikkati çeken, yoğun bir olumlu görüşün, yoğun bir olumsuz görüşün ya da yoğun bir kararsızlığın olmamasıdır. Çoğunluğun görüşleri üzerinde durulacak olunursa, 18 sorunun 6'sında meslek liselerinin aleyhine, bir diğer 6 soruda da meslek liselerinin lehine görüş bildirmişlerdir. Geriye kalan 6 soru için de tarafsız oldukları görülmüştür.

Velilerin “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” seçeneklerini işaretleyerek meslek liseleri hakkında olumlu görüş bildirdikleri ifadeler aşağıda verilmiştir.

- Mesleki ve teknik alanda eğitim veren fakültelerden mezun olanlar kısa sürede iş bulabilirler.
- Meslek lisesi, uzmanlığı sağlar, ülke için gereklidir.
- Meslek lisesi ülkeye ve iş dünyasına daha kaliteli elemanlar yetiştirir.
- Gelişmiş ülkelerde mesleki eğitime çok önem verilir.
- Hemen hemen her meslek ile ilgili eğitim veren meslek lisesi bulunmaktadır.

Velilerin “katılmıyorum” seçeneklerini işaretleyerek meslek liseleri hakkında olumlu görüş bildirdikleri ifade aşağıda verilmiştir.

- Üniversite eğitimi düşünmeyenler meslek lisesini tercih ederler.

Diğer yandan, velilerin “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” seçeneklerini işaretleyerek meslek liseleri hakkında olumsuz görüş bildirdikleri ifadeler aşağıda verilmiştir.

- Meslek lisesine dersleri zayıf olanlar gider.
- Meslek lisesine gidenler genelde çok zeki olmayan öğrencilerdir.
- Meslek lisesine gidilirse, üniversiteyi kazanmak çok zordur.
- Meslek lisesinin eğitimi kaliteli değildir.
- Çocuğumun meslek lisesi mezunu olması ileride çocuğumun statüsünü düşürür.

Velilerin “katılmıyorum” seçeneklerini işaretleyerek meslek liseleri hakkında olumsuz görüş bildirdikleri ifadeler aşağıda verilmiştir.

- Meslek lisesindeki öğrenciler hem mesleki hem de kültür derslerinin eğitimini aldıkları için öğrenciler daha bilgili ve zeki öğrencilerdir.

Likert şekilde sorulmuş soruların frekans, yüzdelik, ortalama ve standart sapmaları Tablo 21’de olumlu ifadeler ve olumsuz ifadeler için ayrı ayrı olmak üzere verilmiştir.

4.3 Araştırma Hipotezleri ile İlgili Bulgular

Araştırmanın “amaç” bölümünde verilen hipotezlerinin testleri, yorumları, kabul veya red durumları aşağıdaki alt başlıklarda verilmiştir.

4.3.1 Öğrencilerin ilköğretim genel başarı notları ile meslek lisesi tercihi arasında ilişki olup olmadığının araştırılması

Öğrencilerin ilköğretim genel başarı notları ile meslek lisesi tercihi arasında ilişki olup olmadığının belirlenmesi amacıyla Ki-Kare Bağımsızlık Testi yapılmış ve analiz sonucu bulgular Tablo 22 ile verilmiştir.

Tablo 22. Öğrencilerin İlköğretim Genel Başarı Notları ile Meslek Lisesi Tercihi Arasında İlişki Durumu

<i>Meslek lisesinin tercihler arasında olma durumu</i>	<i>Genel Başarı Notu</i>				Toplam
	Geçer 2	Orta 3	İyi 4	Pekiye 5	
Evet	20	68	84	62	234
Hayır	4	16	18	70	108
Toplam	24	84	102	132	342
	Test İstatistiği Değeri		Serbestlik Derecesi (sd)		Önem Düzeyi (p)
Pearson Ki-Kare Testi	48.850		3		0.000

Analiz sonucu, iki değişkene ilişkin gözlenen frekanslara karşılık minimum beklenen frekans 7.58 olarak elde edilmiştir. Bu nedenle Pearson Ki-Kare Testi sonuçları geçerlidir. Buna göre, öğrencilerin ilköğretim genel başarı notları ile meslek lisesi tercihi arasında önemli düzeyde bağımlılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır [$\chi^2 = 48.850$, $sd = 3$ ve $p < 0.05$]. O halde öğrencilerin notları azaldıkça, meslek liselerine olan talebin arttığı söylenebilir. Sonuç olarak Hipotez 1 kabul edilmiştir.

4.3.2 Öğrencilerin cinsiyeti ile meslek lisesi tercihi arasında ilişki olup olmadığının araştırılması

Öğrencilerin cinsiyeti ile meslek lisesi tercihi arasında ilişki olup olmadığının belirlenmesi amacıyla Ki-Kare Bağımsızlık Testi yapılmış ve analiz sonucu bulgular Tablo 23 ile verilmiştir.

Tablo 23. Öğrencilerin Cinsiyeti İle Meslek Lisesi Tercihi Arasında İlişki Durumu

<i>Meslek lisesinin tercihler arasında olma durumu</i>	<i>Cinsiyet</i>		Toplam
	Kız	Erkek	
Evet	134	118	252
Hayır	66	44	110
Toplam	200	162	362
	Test İstatistiği Değeri	Serbestlik Derecesi (sd)	Önem Düzeyi (p)
Pearson Ki-Kare Testi	1.443	1	0.230

Analiz sonucu, iki değişkene ilişkin gözlenen frekanslara karşılık minimum beklenen frekans 49.23 olarak elde edilmiştir. Bu nedenle Pearson Ki-Kare Testi sonuçları geçerlidir. Buna göre, öğrencilerin ilköğretim cinsiyetleri ile meslek lisesi tercihi arasında ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır [$\chi^2 = 1.443$, $sd = 1$ ve $p > 0.05$].

O halde, meslek lisesine olan talebin kız veya erkek olmakla ilgisi bulunmadığı söylenebilir. Sonuç olarak Hipotez 2 reddedilmiştir.

4.3.3 Ailenin gelir düzeyi ile öğrencinin meslek lisesi tercihi arasında ilişki olup olmadığının araştırılması

Ailenin gelir düzeyi ile öğrencinin meslek lisesi tercihi arasında ilişki olup olmadığının belirlenmesi amacıyla Ki-Kare Bağımsızlık Testi yapılmış ve analiz sonucu bulgular Tablo 24 ile verilmiştir.

Tablo 24. Ailenin Gelir Düzeyi İle Öğrencinin Meslek Lisesi Tercihi Arasında İlişki Durumu

<i>Meslek lisesinin tercihler arasında olma durumu</i>	<i>Gelir Düzeyi</i>					Toplam
	500 TL ve altı	501 – 1000 TL	1001 – 1500 TL	1501 – 2000 TL	2000 TL ve üzeri	
Evet	38	87	54	22	36	237
Hayır	30	30	19	10	10	99
Toplam	68	117	73	32	46	336
	Test İstatistiği Değeri		Serbestlik Derecesi (sd)		Önem Düzeyi (p)	
Pearson Ki-Kare Testi	9,633		4		0.047	

Analiz sonucu, iki değişkene ilişkin gözlenen frekanslara karşılık minimum beklenen frekans 9.43 olarak elde edilmiştir. Bu nedenle Pearson Ki-Kare Testi sonuçları geçerlidir. Buna göre, ailenin gelir düzeyi ile meslek lisesi tercihi arasında bağımlılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır [$\chi^2 = 9,633$, $sd = 4$ ve $p < 0.05$]. O halde, gelir düzeyi yükseldikçe velilerin çocuklarını meslek lisesine gönderme fikirleri olumlu yönde gelişir denilebilir. Sonuç olarak Hipotez 3 kabul edilmiştir.

4.3.4 İlköğretim sonrası bir meslek lisesi tercihi meslek lisesinde verilen eğitimin kalitesine yönelik düşüncelere göre farklılık gösterip göstermediğinin araştırılması

İlköğretim sonrası bir meslek lisesi tercihi meslek lisesinde verilen eğitimin kalitesine yönelik düşüncelere göre benzer ortanca değerli toplumların rastgele örnekleri olup olmadığını test etmek amacıyla Mann-Whitney U Testi uygulanmıştır. Analiz sonucu bulgular Tablo 25 ile verilmiştir.

Tablo 25. İlköğretim Sonrası Bir Meslek Lisesi Tercihi Meslek Lisesinde Verilen Eğitimin Kalitesine Yönelik Düşüncelere Göre Farklılık Gösterip Göstermeme Durumu

<i>Meslek liselerinde eğitim kalitesi yüksektir.</i>	<i>Katılmıyorum</i> ← → <i>Katılıyorum</i>				
	1	2	3	4	5
Frekans	42	110	172	50	22
Yüzde	10,61	27,78	43,43	12,63	5,56
<i>Meslek lisesinin tercihler arasında olma durumu</i>	N	Ortalama Rank	Mann-Whitney U	Önem Düzeyi (p)	
Evet	252	200,86	8982,000	0.000	
Hayır	110	137,15			

Mann-Whitney U Testi, bağımsız iki örneklem t testinin parametrik olmayan alternatifidir. Bu testi uygulayabilmek için verilerin en azından aralıklı (interval) bir ölçekle saptanmış olması gerekmektedir. Likert ölçekli veriler yaklaşık aralıklı ya da aralıklı ölçekli veri olarak kabul edilirler (Özdamar, 2002, s. 42).

Analiz sonucunda; ilköğretim sonrası bir meslek lisesi, tercihi meslek lisesinde verilen eğitimin kalitesine yönelik düşüncelere göre önemli düzeyde farklılık göstermektedir [$p < 0.05$]. Meslek liselerinde verilen eğitimin kaliteli olmadığını düşünen öğrenciler meslek liselerini tercihten uzaklaşmaktadırlar. Sonuç olarak Hipotez 4 kabul edilmiştir.

4.3.5 Meslek lisesi tercihinin üniversite eğitime geçişte sağlanan avantajlara yönelik düşüncelere göre farklılık gösterip göstermediğinin araştırılması

Meslek lisesi tercihinin üniversite eğitime geçişte sağlanan avantajlara yönelik düşüncelere göre benzer ortanca değerli toplumların rastgele örnekleri olup olmadığını test etmek amacıyla Mann-Whitney U Testi uygulanmıştır. Analiz sonucu bulgular Tablo 26 ile verilmiştir.

Tablo 26. Meslek Lisesi Tercihinin Üniversite Eğitime Geçişte Sağlanan Avantajlara Yönelik Düşüncelere Göre Farklılık Gösterip Göstermeme Durumu

<i>Artı puan uygulaması nedeniyle üniversiteyi kesin olarak düşünenler meslek lisesini tercih ederler:</i>	<i>Katılmıyorum</i> ← → <i>Katılıyorum</i>				
	1	2	3	4	5
Frekans	58	88	162	70	18
Yüzde	14,65	22,22	40,91	17,68	4,55
<i>Meslek lisesinin tercihler arasında olma durumu</i>	N	Ortalama Rank	Mann-Whitney U	Önem Düzeyi (p)	
Evet	252	196,27	10138,000	0.000	
Hayır	110	147,66			

Analiz sonucunda; meslek lisesi tercihi, üniversite eğitime geçişte sağlanan avantajlara yönelik düşüncelere göre önemli düzeyde farklılık göstermektedir [$p < 0.05$]. Öğrenciler üniversiteyi düşünmeyenlerin daha çok meslek lisesini tercih ettiğini söylemişlerdir. Sonuç olarak Hipotez 5 kabul edilmiştir.

4.3.6 Meslek lisesi tercihinin mezuniyet sonrası elde edilebilecek gelire ilişkin düşüncelere göre farklılık gösterip göstermediğinin araştırılması

Meslek lisesi tercihinin mezuniyet sonrası elde edilebilecek gelire ilişkin düşüncelere göre benzer ortanca değerli toplumların rastgele örnekleri olup olmadığını test etmek amacıyla Mann-Whitney U Testi uygulanmıştır. Analiz sonucu bulgular Tablo 27 ile verilmiştir.

Tablo 27. Meslek Lisesi Tercihinin Mezuniyet Sonrası Elde Edilebilecek Gelire İlişkin Düşüncelere Göre Farklılık Gösterip Göstermeme Durumu

<i>Meslek lisesi çıkışlı öğrencilerin, çalışma hayatında aldığı maaş çok düşüktür:</i>	<i>Katılmıyorum</i> ←————→ <i>Katılıyorum</i>				
	1	2	3	4	5
Frekans	22	58	190	88	38
Yüzde	5,56	14,65	47,98	22,22	9,60
<i>Meslek lisesinin tercihler arasında olma durumu</i>	N	Ortalama Rank	Mann-Whitney U	Önem Düzeyi (p)	
Evet	252	184,57	13086,000	0.366	
Hayır	110	174,46			

Analiz sonucunda; meslek lisesi tercihi, mezuniyet sonrası elde edilebilecek gelire ilişkin düşüncelere göre farklılık göstermemektedir [$p > 0.05$]. O halde öğrencilerin meslek lisesini tercih etme ya da etmemelerinin, mezun olduklarında elde edecekleri gelir ile ilgisi bulunmadığı söylenebilir. Sonuç olarak Hipotez 6 reddedilmiştir.

5. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmanın sonuçları ve konu ile ilgili öneriler, bu başlığın alt başlıklarında incelenecektir.

5.1 Sonuç

Araştırmanın genel değerlendirmesi yapıldığında hem öğrencilerin hem de velilerin hali hazırda eğitim veren meslek liselerine ilişkin görüşleri olumlu olarak bulunmamıştır. Öğrencilerin %89,9'unun meslek lisesine gitmeyi planlamadıkları, %27,9'unun gitmek zorunda kalsalar dahi meslek lisesine gitmek istemedikleri görülmüştür. Veliler için bakıldığında da velilerin %45,7'si kararı çocuklarına bırakmakta, %25,4'ü meslek lisesine göndermek istemekte, %24,4'ü ise meslek lisesine göndermek istememektedir. Velilerin çocuklarını meslek lisesine gönderme istekleri, öğrencilerin meslek liselerine gitme isteklerinden daha fazladır. Öğrencilerin %10,1'i mesleki veya teknik bir liseye gitmek istediğini belirtirken, velilerin %25,4'ü çocuğunu bir mesleki veya teknik liseye göndermek isterim cevabını vermişlerdir. Veli ve öğrenciler karşılaştırıldığında genellikle aynı tablo izlenmekle beraber, velilerin meslek liseleri ile ilgili olumlu görüşlerinin oranları öğrencilerin oranından daha fazladır. Bu nedenle veliler için, meslek liseleri hakkında öğrencilerden daha olumlu görüşlere sahip olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin meslek liselerine giden öğrenciler hakkındaki genel kanısı, meslek liselerine çok zeki olmayan ve dersleri zayıf öğrencilerin gittiğidir. Ancak meslek liselerinin gerekli olduğunu da düşünmektedirler. Velilerin düşüncelerine bakılacak olunursa, veliler meslek liselerinin gerekli olduğu, diğer ülkelerde de önem verildiği, çabuk iş bulmayı sağlayabileceği gibi olumlu kanıların yanında, meslek liselerinin eğitim kalitesinin düşük olduğu, üniversiteyi kazanmanın çok zor olduğu, çocuğunun ileride statüsünü düşüreceği gibi olumsuz kanıları da bulunmaktadır. Ayrıca

çocukları gibi, onlar da meslek liselerine dersleri zayıf ve çok zeki olmayan öğrencilerin gittiğini düşünmektedirler. Bu sonuçlardan anlaşıldığı üzere meslek liselerinin varlığı ile ilgili bir problem bulunmamakta, hatta varlığının önemli olduğu bilinmekte ancak şu anda eğitim veren meslek liselerinde iyi eğitim verilmediği ve meslek liselerini tercih eden öğrencilerin de başarılı öğrenciler olmadığı görüşü yaygındır. Sınavsız geçiş uygulamasının bu durumu körükleyeceği düşünülebilir. Sonuç olarak veli ve öğrencilere göre problem, meslek liselerinin eğitim kalitesi ve öğrenci profilidir.

Öğrencilere gitmek zorunda kalınırsa hangi tür meslek lisesine gidersiniz diye sorulduğunda, %40,3'ünün tercihinin Sağlık Meslek Lisesi olduğu görülmüştür. Aynı soru velilere sorulduğunda onlardan da %39,6'lık bir çoğunlukla "Sağlık Meslek Lisesi" cevabı alınmıştır. Bu cevabın nedeni ise iş imkanı olarak açıklansa da, verilen diğer cevaplar göz önünde bulundurulduğunda, bu lise türünün daha iyi eğitimi olduğu ve öğrenci profilinin daha iyi olduğu da düşünülüyor olabilir. Kastamonu Merkez ilçesinde yapılan bu araştırmanın sonucunda Kastamonu'nun bir ilçesinde bulunan sağlık meslek lisesinin en çok tercih edilmesinin bir nedeni de oradaki öğrenci profilinin yalnızca tahmin edilmesi, bizzat görülmemesi de olabilir.

Öğrenci ve velilere sizce bir meslek lisesi niçin seçilir veya seçilmelidir diye sorulduğunda, en çok işaretlenen şık ek puan uygulaması nedeniyle olmuştur. Neden tercih edilmemeli veya edilmez diye sorulduğunda ise en çok işaretlenen şık meslek liselerinin herkesçe "iyi olmayan okul" diye değerlendirmesi olmuştur. Biraz önceki sonuçla beraber bakıldığında toplumun meslek liselerine karşı olumsuz bir önyargısının olduğu sonucuna varılabilir.

Velilerin tercih veya tercih etmeme nedeni ise, seçme nedeni olarak en çok "bir meslek hakkında uzman olmayı sağlar" şikkına, seçmeme nedeni olarak da "ileride iyi bir fakültede eğitim alamayacağını düşünüyorum" şikkına ağırlık vermişlerdir. Dolayısıyla veliler yalnız meslek liselerindeki eğitimin kalitesini beğenmemekle kalmamakta, aynı zamanda meslek lisesi sonrasında devam edeceği fakültenin de iyi bir fakülte olmayacağını düşünmektedirler.

Öğrencilerin meslek lisesini tercih etmeleri ile genel başarı notu ve gelir düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin meslek lisesinin tercih etmeleri ile eğitim kalitesi ve üniversiteye yönelik avantajlar arasında da anlamlı bir fark bulunmuştur. Ancak meslek lisesinin tercih edilmesi ile mezuniyet sonrası elde edilecek gelir arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Yine meslek lisesinin tercih edilmesi ile cinsiyet arasında da anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

5.2 Öneriler

Araştırmanın sonucuna bakıldığında, meslek liselerini seçmek istemeyen öğrenci ve velilerin ortak görüşünün bu okulların toplumun gözünde çok iyi algılanmaması ve bu okullara giden öğrencilerin seviyelerinin düşük olduğu görülmektedir. Aynı zamanda, araştırma sonucuna göre meslek liselerinde verilen eğitimin öğrencilerin üniversiteyi kazanmasına ve ileride iyi bir meslek sahibi olmasına yetmeyeceği görüşü de yer almaktadır. Öyle ise, meslek liselerinin imajının ve meslek liselerinde verilen eğitimin iyileştirilmesi gerekmektedir. Ayrıca bu yönde yapılan tüm çalışmalar hakkında da halk bilgilendirilmedi. Bilgilendirme konusunda özellikle medya kullanılmalıdır. Bugün medya, dördüncü erk olarak görev yapmakta ve toplum üzerinde çok büyük etkiler uyandırmaktadır.

Meslek liselerinin iyileştirilmesine öncelikle eğitim ile başlanmalıdır. Teknik araç-gereçler, müfredatlar günümüz şartlarına uygun olarak değiştirilmelidir. Mesleki olarak çok iyi bir eğitim verilmesiyle beraber, diğer derslere de önem verilmelidir. Nisan ayı 2009 işsizlik oranlarına bakıldığında, Türkiye %14,9 ile dünyada dördüncü sırada yer almaktadır. Bu rakamın TİSK'e göre 2010'da %16,4'e çıkması beklenmektedir. Sonuç olarak işsizlik problemi vardır ve bu problemin büyümesi de beklenmektedir. (TİSK, <http://www.tisk.org.tr/>) Öyleyse iş bulamama kaygısından dolayı meslek liselerine gitmeyen öğrencilerin, iş desteği sağlanarak meslek liselerine çekilmesi muhtemeldir. Devletin kanuni bir zorunluluk getirerek, her işletmede meslek lisesi mezunlarına kontenjan açılması sağlanabilir. Bu zorunluluk yerine getirilmediğinde ise caydırıcı nitelikte yaptırımlar uygulanabilir. Diğer

yandan, meslek lisesi mezunlarının işe alınması ile işletmelerden vergi indirimine gidilebilir, böylece yine meslek liseleri mezunlarını işe almaya teşvik sağlanmış ve meslek liseleri mezunlarının da iş bulması kolaylaşmış olacaktır.

Meslek liselerindeki öğrencilerin gelişimi ve uygulama ortamı açısından sektörle olan bağlarının sıkı tutulması, stajlarının daha etkin yaptırılması gerekmektedir. Bölümleri ile ilgili tanıtım günleri, işletme gezileri vb. etkinlikler gerçekleştirilebilir hatta Avrupa Birliği desteklerinden faydalanılarak yurt dışı gezileri düzenlenebilir. Aynı bölümde eğitim veren farklı meslek liseleri ile bağ kurulabilir ve bu liselere ziyaretler de gerçekleştirilebilir. Milli Eğitim Bakanlığı, öğrencilerin kendi bölümleri ile ilgili proje yarışmaları düzenleyebilir. Bu yarışmalarda okul derecelerine girenler için yukarıda bahsedilen mesleki yurt dışı gezisi veya mezun olduğunda iş garantisi gibi ödüller verilebilir. Bu tür uygulamaların meslek liselerine olan talebi etkilemesi muhtemeldir.

Meslek liseleri mezunlarına iş imkanlarının sağlanmasının yanında onlara sigorta yaptırılması da teşvik edici bir unsur olarak düşünülebilir. Öğrencilerin staj yaparken tam bir sosyal güvenliğinin bulunması, sağlayacağı bazı imkanlar (sağlık hizmetlerinden faydalanma, iş hayatının erkenden başlaması vb.) nedeniyle teşvik edici olacağı düşünülebilir. Bazı aileler için çocuklarının staj yaparken aldığı maaş da teşvik edici olabilir. Bu maaşların teşvik edici hale getirilmesi ile öğrencilerin meslek liselerine yönlendirmeleri sağlanabilir.

Meslek lisesi bölümlerinin çevrenin ihtiyacına göre olması da teşvik edici bir özellik olarak düşünülebilir. Mezun olduğunda işsiz kalmayacağını düşünen öğrenciler, bu liselere olan talebi arttırabilirler.

Araştırmadaki anket sonuçlarına bakıldığında meslek lisesine gitmeyi düşünüp üniversite eğitimi almak istemeyen öğrenci yoktur. Bu durum da, meslek liselerine iş hayatına daha kısa sürede atılmak isteme nedeniyle gidilmediğini göstermektedir. Sonuçlarda, üniversite eğitimi almak istemeyenlerin “meslek lisesine gitmeyi düşünmem” cevabı verenler olduğu görülmektedir. Liseden sonra eğitim almak

istememelerine rağmen meslek lisesine gitmeyi düşünmem diyen öğrencilerin, bilgi eksikliği olduğu anlaşılmaktadır. Liseden sonra eğitim alamayacak durumda olanların iş imkanlarının artırılması ve bir alanda yeteneklerinin geliştirilmesi açısından meslek liselerine yönlendirilmeleri gerekmektedir. Bu araştırmanın sonucunda da olduğu gibi, mesleki çalışma yapılan ve rehberlik hizmeti alan öğrenciler, almayan öğrencilerden daha fazla meslek lisesini tercih etmektedirler. Evren kapsamındaki 19 okulun yalnız 7'sinde rehber öğretmen bulunmaktadır. Bu nedenle okulların rehber öğretmen açıklarının kapatılması için çalışmalar başlatılmalıdır.

Üniversite eğitimine devam eden meslek liseleri öğrencilerine devlet kurumları veya özel kuruluşlardan burs imkanlarının sağlanması teşvik edici ayrı bir çalışma olarak ele alınabilir.

Meslek liselerine verilen önem artırılıp, eğitim yönünden desteklenirse mezun olan öğrencilerin mesleki bilgi ve yetenekleri artacak, işe alımlar da devletçe destelenirse meslek liselerinden mezun olan öğrenciler, mezun olur olmaz çalışmaya başlayacaklardır. Böylece üniversite eğitimi almadan da kaliteli iş gücü ortaya çıkacaktır. Bu da üniversitelere yığılmaları engelleyecek, üniversite mezunu işsiz sayısını azaltacaktır. Aynı zamanda ekonomiye de büyük katkıda bulunacaktır.

Yukarıda sunulan öneriler gerçekleştirilse bile, bu iyileştirme çalışmalarının mutlaka tanıtılmasına ihtiyaç vardır. Veli ve öğrenciler, bu çalışmalardan haberdar olmadığı sürece, oluşturdukları olumsuz meslek lisesi imajından kurtulamayacaklar ve meslek liselerini yine tercih etmeyeceklerdir. Tüm çalışmaların medya, okul tanıtım günleri gibi araçlar kullanarak tanıtılması ve halkın bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Öğrencilere okul aracılığı ile tanıtım yapılması daha kolaydır ancak velilere yapılacak tanıtım, öğrencilerden daha farklı olmalıdır. Bu tanıtımlar, önceden de bahsedildiği gibi medya aracılığı ile olabileceği gibi, meslek liselerinin, Milli Eğitim Bakanlığı'nın veya üniversitelerin kendi tanıtım çalışmaları ile de olabilir. Bugün en ucuz ve en çok kitleye ulaşabilen iletişim araçlarından biri internet olmuştur. Okullarda bulunan öğrenci ve veli bilgileri sürekli güncellenmeli, e-posta

kullanan velilere e-posta aracılığı ile bilgiler gönderilmelidir. Bu hem tanıtıcı, hem de ekonomik bir uygulama olacaktır.

KAYNAKÇA

- AKPINAR, Ayşe ve ERCAN, Hakan (2006). *Mesleki ve Teknik Eğitim Sistemi Raporu, Ulusal Gözlemevi Raporu 2001*, Türkiye Ulusal Gözlemevi, Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, Ankara.
http://www.saglik.gov.tr/extras/pdf/uger_tr.pdf
- ATEŞ, Ebru (2002). *Farklı Liselerde Öğrenim Gören Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Tercihlerinin ve İlgi Alanlarının Belirlenip Karşılaştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- AY, Mehmet (2002). *Mesleki Yönlendirme: İlköğretim Okulları Sekizinci Sınıf Öğrencileri Üzerine Bir Alan Araştırması*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- BACANLI, Feride (1995). *Mesleki Grup Rehberliğinin Lise Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeylerine Etkisi*, G.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.
- BARUTÇU, Pınar (1994). *Ticaret Turizm Meslek Liselerine Olan Bireysel Talebi Etkileyen Etkenlerin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- BISHOP, John & MANE, Ferran (2004). *Educational Reform and Disadvantaged Students: Are They Better Off or Worse Off?*, CESifo Working Paper Series, CESifo Working Paper, CESifo Group Munich.
- ÇAKAR, Suay (1999). *Ortaöğretim Tercihini Etkileyen Etkenlerin Belirlenmesi: Eskişehir Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- DEMİREL, Özcan (2004). *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme, Öğretme Sanatı*, Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- DİKMEN, Sebahattin (2007). *Ortaöğretimde Mesleki ve Teknik Eğitim Tercihine Etki Eden Etkenlerin Belirlenmesi (Karabük İli İçin)*, Bilim Uzmanlığı Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Makine Eğitimi Anabilim Dalı, Zonguldak.
- DOĞAN, Hıfzı, ULUSOY, Ayten, HACIOĞLU, Fatma (1997). *Okul Sanayi İlişkileri*, Önder Matbaacılık, Ankara.
- DPT (2001). *Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Ortaöğretim: Genel Eğitim, Meslek Eğitimi, Teknik Eğitim, 8. Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara, 85 s.
- EVREN, Melda (1999). *Mesleki Grup Rehberliğinin Cinsiyetleri Farklı İlköğretim Okulu Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Olgunluklarına, Mesleki Benlik Algılarına ve Mesleki Tercihlerine Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- GÜNEŞ, Tülay (1993). *Ana Baba Tutumları ile Diğer Bazı Değişkenlerin Lise Öğrencilerinin Mesleki İlgilerine Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- HAMAMCI, Zeynep ve HAMURLU, Mehmet Kürşat (2005). *Anne Babaların Meslek Gelişimine Yardımcı Olmaya Yönelik Tutumları ve Bilgi Düzeylerinin Çocuklarının Mesleki Karsızlıkları ile İlişkisi*, İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Dergisi, Sayı. 6, s.. 55-59.
- HIZAL, Alişan (1982). *Programlı Öğretim Yöntemlerinin Etkenliği. Karşılaştırmalı Uygulamalı Araştırma*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, No. 117, Ankara.
- KILIÇCI, Yadigar (1992). *Okulda Ruh Sağlığı*, Şafak Matbaası, Ankara.

KOCATÜRK, Feden (2006). *AB Ülkelerinde Mesleki Eğitim Sistemlerine İlişkin Yaklaşımlar ve Türkiye için Uyum Analizi*, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

KUZGUN, Yıldız (1997). *Grup Rehberliği El Kitabı*, M.E.B. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara.

KUZGUN, Yıldız ve BACANLI, Feride (1996). *Mesleki Olgunluk Ölçeği El Kitabı*, M.E.B. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara.

MEB İlköğretim Genel Müdürlüğü İnternet Sitesi, <igm.meb.gov.tr>, 01.03.2008

MEB (2000). *2001 Yılı Başında Milli Eğitim*, APK Kurulu Başkanlığı, Aralık, Ankara.

MEB (2003). *İlköğretimde Yönelme Yönergesi*, Milli Eğitim Bakanlığı, Tebliğler e-Dergisi, Sayı. 2552, Cilt. 66, Eylül, s.538-545, Ankara.

MEB (2006a). *Türkiye Eğitim İstatistikleri 2005-2006*, Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Ankara.

MEB (2006b). *MEGEP (Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi) Öğretim Programları ve Modüller Öğretim Uygulama Kılavuzu*, <<http://megep.meb.gov.tr/modulson/OGRETMEN%20KILAVUZU.zip>>, 15.06.2009, Ankara

MEB (2008). *XV. Milli Eğitim Şûrası*, <<http://ttkb.meb.gov.tr>>, 10.06.2009

MEB (2008). *Türkiye Eğitim İstatistikleri 2005-2006*, Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Ankara, s.. 291

MEB (2009). Milli Eğitim Bakanlığı, Projeler Resmi Sayfası “<http://projeler.meb.gov.tr/pkm1/index.phpview=article&catid=38%3Adoeku>

emanlar&id=172%3Aab/uelkeleri/eitim/sistemleri&option=com_content&Itemid=78", 25.08.2009

MEGEP, Resmi İnternet Sayfası, <www.megep.meb.gov.tr>, 10.06.2009

MUTAF, Şükrü (1995), *Endüstri Meslek, Teknik Anadolu Meslek, Anadolu Teknik Liselerine Olan Eğitim Talebini Etkileyen Etkenlerin Belirlenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

OĞUZKAN, Ferhan (1993). *Eğitim Terimleri Sözlüğü*, Emel Matbaacılık, 3. Baskı, Ankara.

OKS Tercih ve Yerleştirme e-Kılavuzu (2007). Milli Eğitim Bakanlığı, OKS Tercih e-Kılavuzu, Ankara.

ÖKTEM, Cenk (2000). *Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Algıladıkları Ana-Baba Tutumlarının Mesleki İlgi ve Değerleriyle İlişkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

ÖZKAN, Filiz (1991). *Sağlık Meslek Lisesi Öğrencilerinin Sosyo-Ekonomik Durumları ve Bu Okulları Seçişlerinde Rol Oynayan Unsurlara İlişkin Mukayeseli Bir Çalışma*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Yapı ve Sosyal Değişme Bilim Dalı, İstanbul.

PELTEKOĞLU, Filiz (1998). *Halkla İlişkiler Nedir?*, Beta Yayınları, İstanbul.

SAĞDIÇ, Mevlüt (2005). *Öğrencilerin, Meslek Lisesi Tercihini Etkileyen Etkenler ve Umut Düzeyleri*, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

SARIKAYA, Murat (1999). *Öğrencilerin Endüstri Meslek Liselerine Olan Talebini Etkileyen Etkenler*. Ankara ili örneği, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

SARIYÜCE, Özlem (1997). *Bir Mesleğe Yönelik Program Uygulayan Liselerin Öğrencilerine Üniversiteye Girişte Artı Puan Uygulamasının Öğrenci Tercihleri Üzerindeki Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

SBS e-Kılavuzu (2008). <http://oges.meb.gov.tr/sbs/sbs_kilavuz.htm>, 21.05.2008.

SUPER, Doland (1975). *Career Development. Self-Concept Theory*, College Entrance Examination Board, New York.

ŞAHİN, Musa (1997). *Türkiye’de Aile ve Okulun Meslek Seçimine Etkileri*, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

TAN, Hasan (1986). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.

TEMEL, Fulya ve AKSOY, Ayşe (2001). *Ergen ve Gelişimi – Yetişkinliğe İlk Adım*, Nobel Yayınları, Ankara.

TENGİLİMOĞLU, Dilaver ve COŞAN, Pınar (2008). *Yönetici Asistanlığı*, Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti., 2. Baskı, Ankara.

Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğü, Resmi İnternet Sayfası, <<http://ttogm.meb.gov.tr/>>, 15.01.2008.

TİSK. *2009 İşsizlik Oranları* <http://www.tisk.org.tr/duyurular.asp?ayrinti=True&id=3035>, (01.10.2009)

TÜİK (2006). *İstatistiki Göstergeler, 1923-2006*, TÜİK, ISSN. 1300-0535. Yayın No. 3114. 111, Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Ankara.

TÜRK, Ercan (1999). *Türk Eğitim Sistemi*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

TÜRKMEN, Fatih (2002). *Eğitimin Ekonomik ve Sosyal Faydaları ve Türkiye’de Eğitim Ekonomik Büyüme İlişkisinin Araştırılması*, Uzmanlık Tezi, DPT Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, Yayın No. DPT.2655, Ankara.

Türk-iş . <http://www.turkis.org.tr/?wapp=52521E5F-FCA5-4BDD-940D-A284DA6F151D>, (11.08.2009)

UYSAL, Filiz (2001). *Kariyer Mesleklerinden Akademisyenliğin Tercihinde Ailenin Rolü. Hacettepe Üniversitesi Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

WILIAMS, Hornsby (1989). *Vocationalism in U.S. and U.K. High Schools. Economics of Education Review*, 8(1), 37-47.

EKLER**EK -1. Anket İzin Kağıdı**

T.C.
KASTAMONU VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı:B.08.4.MEM.4.37.00.09.020- 7146

Konu: Anket Uygulaması

10 Nisan 2008

SAYIN: Ayşegül Aslıhan KIZILCIK

İlgi:07.04.2008 tarihli dilekçeniz.

Yüksek Lisans Eğitiminiz için hazırlamanız gereken "İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin ve Ailelerinin Meslek Liselerine Bakış Açıları: Kastamonu İli Örneği" konulu tez çalışmasını İlimiz Merkezinde bulunan 21 adet İlköğretim Okulunda uygulamanızın uygun görüldüğüne dair 10 Nisan 2008 tarih ve 97141 sayılı Valilik Onayı ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve araştırmanın tamamlanmasından itibaren en geç iki hafta içinde araştırmanın iki örneğinin CD'ye kayıtlı olarak Müdürlüğümüze vermenize ilişkin taahhütname ile okul ve kurumlarda yapılmasına izin verilen araştırma uygulanmasında olabilecek fiziki zararları karşılama taahhüdünün imzalanarak gönderilmesini rica ederim.

Coşkun DEMİRKAYA
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

EK :
1-1 ad.Valilik Oluru (1 sayfa)
2-2 ad.Taahhütname (2 sayfa)

İl Milli Eğitim Müdürlüğü
37100/KASTAMONU
Tel: 0366 2141517-2141001-2146494
Faks: 0366 2146494
kastamonu.mem@meb.gov.tr
http://kastamonu.meb.gov.tr

YATIRIMCI REFORMLAR
Baha aydınlık
gelecek!

EK -2. Öğrenci Anketi

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ, EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BÜRO YÖNETİMİ BİLİM DALI YÜKSEK LİSANS TEZİ
ARAŞTIRMASI**

Öğrenci

İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin ve Velilerinin Meslek Liselerine Bakış Açıları. (Kastamonu İli Örneği)

Sevgili Öğrenci,

Bu anket formundaki bilgiler bilimsel bir araştırma için kullanılacak ve size kesinlikle bir sorumluluk getirmeyecektir. Ankette isim bildirilmesi zorunlu değildir. Lütfen şıklı soruları, soru önündeki boşlukların içine X işareti koyarak cevaplandırınız. Soruları dikkatlice okuyunuz ve anketin size verildiği gün veya en geç ertesi günü (öğretmenlere bağlı olarak) okula teslim edilmesini sağlayınız. Araştırmaya katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Ayşegül A. Kızılcık

1. Okulunuz. _____

2. Ortaokuldan mezun olduktan sonra hangi okula gitmek istersiniz?

- Genel Lise Öğretmen Lisesi Anadolu Lisesi Mesleki / Teknik Lisesi
 Askeri Lise Polis Akademisi Açık Lise İstemem Fen Lisesi

3. Liseden sonra hangi eğitimi almak istersiniz?

- İki yıllık bir önlisans eğitimi Dört yıllık bir lisans eğitimi İstemem

4. Yukarıdaki cevaptan bağımsız olarak cevaplayınız. Bir meslek lisesine gitmeyi düşünür müsünüz?

- Evet Hayır Sınav sonucuma bağlı
 Aileme bağlı Arkadaşlarıma bağlı Fikrim yok
 Meslek lisesinin bölümüne bağlı

5. Eğer bir meslek lisesine gitmeniz gerekseydi aşağıdakilerden hangisini tercih ederdingiz?

- Ticaret Meslek Lisesi Anadolu Ticaret Meslek Lisesi
 Kız Meslek Lisesi Anadolu Kız Meslek Lisesi
 Endüstri Meslek Lisesi Anadolu Meslek Lisesi
 Teknik Lise Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi
 İmam Hatip Lisesi Anadolu İmam-Hatip Lisesi
 Sağlık Meslek Lisesi Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi
 Diğer Meslek Lisesi

6. Yukarıdaki soruya (5. soru) verdiğim cevabı şu nedenle verdim;

- İlgi ve yeteneğimin bu okulla uyumlu olduğunu düşünüyorum.
- Mezun olduğumda daha iyi bir iş bulabileceğimi düşünüyorum.
- Üniversiteye giriş sınavını daha kolay kazanabileceğimi düşünüyorum.
- Üniversitede diğerlerine göre daha iyi bir fakültede okuyabileceğimi düşünüyorum.
- Arkadaşlarımdan bazıları bu liseyi seçecek, onlardan ayrılmamak için.
- Ailemin bu liseyi seçeceğine inanıyorum.
- Bu lisenin imajı daha iyi.
- Evime daha yakın / ulaşımı kolay.
- Diğer (Belirtiniz)

7. Herhangi bir kurum tarafından size meslek liseleriyle ilgili bilgilendirici bir çalışma yapıldı mı?

- Evet
- Hayır

8. Yukarıdaki soruya cevabınız evet ise bu çalışma kim tarafından yapıldı?

- Okul
- Dershane
- Ailem
- Arkadaşlarım
- Diğer

9. İlgi alanlarınızı ve yeteneklerinizi belirlemeye yönelik okulda bir rehberlik ve danışmanlık hizmeti aldınız mı?

- Evet
- Hayır

Cevabınız hayır ise, böyle bir hizmetin verilmesini ister miydiniz?

- Evet, kesinlikle
- Fikrim yok
- Hayır, gerek yok

10. Hangi meslek ile ilgili eğitim almaya uygun olduğunuzu biliyor musunuz?

- Evet biliyorum ve o meslekle ilgili eğitim almak istiyorum.
- Evet biliyorum ancak ailem başka bir alanda eğitim almamı istiyor.
- Evet biliyorum ancak bu meslek, geçerli bir meslek olmadığından başka bir alan tercih edeceğim.
- Hayır bilmiyorum, hangi mesleği seçeceğime karar vermiş değilim.
- Hayır bilmiyorum, ailemin istediği mesleğe yönelmek istiyorum.
- Diğer

11. Meslek liseleri hakkında ne kadar bilgi sahibi olduğunuzu düşünüyorsunuz?

- Fazlasıyla bilgi sahibiyim
- Yeterince biliyorum
- Çok fazla bilgim yok
- Hiç bilgim yok

12 ve 13. sorularda birden fazla şık işaretleyebilirsiniz.

12. Meslek lisesine gitmek isterdim çünkü;

- Ek puandan dolayı üniversiteyi kazanmam daha kolay
- Üniversite eğitimi olmadan da iş bulabilirim
- İki yıllık okullara sınavsız geçiş hakkım var
- Belli bir mesleğe yatkın olduğumu düşünüyorum
- Meslek lisesi, bir meslek hakkında uzman olmayı sağlar
- Ailemin durumu nedeniyle bir an önce çalışmam gerekiyor
- Arkadaşlarımın çoğu meslek lisesine gidiyor, ben de aynı liseye gitmek istiyorum
- Diğer

13. Meslek lisesine kesinlikle gitmek istemiyorum çünkü;

- Arkadaşlarımın dalga geçmesinden korkuyorum
- Ailem istemiyor
- Toplumun gözünde daha üstün görünen bir okulda okumak istiyorum
- Başarısızmışım gibi görünmekten korkuyorum
- İşsiz kalabileceğimi düşünüyorum
- Arkadaşlarımın çoğu başka liselere gidiyor, ben de aynı liseye gitmek istiyorum
- Diğer

Aşağıdaki düşüncelere katılma durumunuzu, ilgili sütunu işaretleyerek belirtiniz.

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim yok	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
Meslek lisesindeki öğrenciler hem mesleki hem de kültür derslerinin eğitimini aldıkları için öğrenciler daha bilgili ve zeki öğrencilerdir.	☐	☐	☐	☐	☐
Meslek lisesine dersleri zayıf olanlar gider.	☐	☐	☐	☐	☐
Meslek lisesine gidenler genelde çok zeki olmayan öğrencilerdir.	☐	☐	☐	☐	☐
Üniversite eğitimi düşünmeyenler meslek lisesini tercih ederler.	☐	☐	☐	☐	☐
Artı puan uygulaması nedeniyle üniversiteyi kesin olarak düşünenler meslek lisesini tercih ederler.	☐	☐	☐	☐	☐
Meslek lisesine gidilirse, üniversiteyi kazanmak çok zordur.	☐	☐	☐	☐	☐
Meslek lisesinin eğitimi kaliteli değildir.	☐	☐	☐	☐	☐
Mesleki ve teknik alanda eğitim veren fakültelerden mezun olanlar kısa sürede iş bulabilirler.	☐	☐	☐	☐	☐
Meslek liselerinin teknik donanımları yüksek ve uygulamaya dersleri etkindir.	☐	☐	☐	☐	☐

Meslek lisesi çıkışlı öğrencilerin, çalışma hayatında aldığı maaş çok düşüktür.	☐	☐	☐	☐	☐
Meslek liselerinde eğitim kalitesi yüksektir.	☐	☐	☐	☐	☐
Meslek lisesi, uzmanlığı sağlar, ülke için gereklidir.	☐	☐	☐	☐	☐
Meslek liselerinin “Anadolu” kısmı ile normal kısmı arasında öğrenci davranışı olarak fark yoktur.	☐	☐	☐	☐	☐
Meslek lisesi ülkeye ve iş dünyasına daha kaliteli elemanlar yetiştirir.	☐	☐	☐	☐	☐
Meslek liselerinde öğrenci olayları, kavgalar vb. diğer liselerden daha çok çıkar.	☐	☐	☐	☐	☐
Gelişmiş ülkelerde mesleki eğitime çok önem verilir.	☐	☐	☐	☐	☐
Çocuğumun meslek lisesi mezunu olması ileride çocuğumun statüsünü düşürür.	☐	☐	☐	☐	☐
Hemen hemen her meslek ile ilgili eğitim veren meslek lisesi bulunmaktadır.	☐	☐	☐	☐	☐

EK 3- Veli Anketi

GAZİ ÜNİVERSİTESİ, EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BÜRO YÖNETİMİ BİLİM DALI YÜKSEK LİSANS TEZİ
ARAŞTIRMASI

Veli

İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin ve Velilerinin Meslek Liselerine Bakış Açıkları.
(Kastamonu İli Örneği)

Sayın Veli,

Bu anket formundaki bilgiler bilimsel bir araştırma için kullanılacak ve size kesinlikle bir sorumluluk getirmeyecektir. Ankette isim bildirilmesi zorunlu değildir. Lütfen şıklı soruları, soru önündeki boşlukların içine X işareti koyarak cevaplandırınız. Lütfen soruları dikkatlice okuyunuz ve anketin size verildiği günün **ertesı günü** okula teslim edilmesini sağlayınız. Araştırmaya katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Not. Anketi yanıtlayan kişinin çocuğun anne veya babasının olması gerekmektedir. Anne ve babanın kaybı söz konusu ise anketi çocuğun resmi velisi doldurmalıdır.

Ayşegül A. Kızılcık

1. Anketi cevaplayanın öğrenci ile yakınlık derecesi nedir? Anne Baba Resmi Veli

2. Anne ve babanın eğitim durumlarını işaretleyiniz.

	Okur Yazar Değil	İlkok ul Mezunu	Lise Dengi ve Bir Okul Mezunu	Önlis ans Mezunu	Fakül te / Yüksekokul Mezunu	Yüks Lisans Mezunu	Dokto ra Mezunu
Annenin eğitimini işaretleyiniz.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Babanın eğitimini işaretleyiniz.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Anne-baba olmaması durumunda resmi velinin eğitimini işaretleyiniz.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

3. Anne, baba veya resmi velinin mesleğini işaretleyiniz.

	Serbest meslek I (esnaf, müteahhit, çiftçi, vb.)	Serbest meslek II (doktor, eczacı, avukat, vb.)	Devlet Memuru	İşçi	Çalışmıyor
Anne	☐	☐	☐	☐	☐
Baba	☐	☐	☐	☐	☐
Resmi Veli	☐	☐	☐	☐	☐

4. *Çocuğunuzu meslek lisesine göndermek ister misiniz?*

- Evet Hayır Çocuğumun kendi kararına katılırım Fikrim Yok

Cevabınız evet ise;10 soruya, hayır ise 11. soruya geçiniz.

5. *Çocuğumu meslek lisesine göndermek isterim çünkü;*

- Ek puandan dolayı üniversiteyi kazanması daha kolay
 Üniversite eğitimi olmadan da iş bulabilir
 İki yıllık okullara sınavsız geçiş hakkı var
 Belli bir mesleğe yatkın olduğunu düşünüyorum
 Meslek lisesi, bir meslek hakkında uzman olmayı sağlar
 Çocuğumun iş hayatına erken atılmasını istiyorum.
 Çocuğumun aldığı eğitimin diğer liseleri kazanması için yeterli olduğunu düşünmüyorum.
 Yakınlarımla ve arkadaşlarımla çocuklarının çoğu meslek lisesine gidiyor, ben de göndermek istiyorum
 Diğer

6. *Çocuğumun meslek lisesine gitmesini istemiyorum çünkü;*

- Çocuğumla dalga geçilmesinden korkuyorum
 Çevremize ve ailemize yakışmayacağını düşünüyorum
 Çocuğumun toplumun gözünde daha üstün görünen bir okulda okumasını istiyorum
 Çocuğumun başarısızmış gibi görünmesinden korkuyorum
 Gelecekte iş bulamayacağını düşünüyorum
 İleride iyi bir fakültede eğitim alma ihtimalinin düşük olduğunu düşünüyorum
 Yakınlarımla/arkadaşlarımla çocuklarının çoğu meslek lisesine gitmiyor, bu yüzden ben de istemiyorum
 Diğer

7. *Çocuğunuzu bir meslek lisesine yollamak isteseydiniz hangisine veya hangilerine yollardınız?*

- Ticaret Meslek Lisesi Anadolu Ticaret Meslek Lisesi
 Kız Meslek Lisesi Anadolu Kız Meslek Lisesi
 Teknik Lise Anadolu Meslek Lisesi
 İmam Hatip Lisesi Anadolu İmam-Hatip Lisesi
 Sağlık Meslek Lisesi Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi
 Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Endüstri Meslek Lisesi
 Diğer Meslek Lisesi

8. Yukarıdaki soruya (7. soru) verdiğim cevabı şu nedenle verdim;

- Çocuğumun ilgi ve yeteneğinin bu okulla daha uyumlu olduğunu düşünüyorum.
- Mezun olduğunda daha iyi bir iş bulunabileceğini düşünüyorum.
- Üniversiteye giriş sınavının daha kolay kazanılabileceğini düşünüyorum.
- Üniversitede diğerlerine göre daha iyi bir fakültede okunabileceğini düşünüyorum.
- Diğer liselerde mutlu olamayacağını düşünüyorum.
- Çocuğumun kararının bu yönde olacağına inanıyorum.
- Bu lisenin imajı daha iyi.
- Evimize daha yakın / ulaşımı kolay.
- Diğer (Belirtiniz)

9. Üniversiteyi kazanmada meslek liselerinin artı puan uygulaması ve önlisans programlarına sınavsız geçiş hakkının bulunması konusundaki görüşünüz nedir? (Birden fazla şık işaretleyebilirsiniz.)

- Meslek liselerini teşvik ediyor.
- Uzmanlığı sağlamak için güzel bir fikir.
- Tek bir mesleğe zorunlu kıldığı için kötü bir uygulama.
- Katsayı uygulamasını beğenmiyorum, bence kaldırılmalı.
- Sınavsız geçiş uygulamasını beğenmiyorum, bence kaldırılmalı.
- Meslek liselerine daha başarısız öğrencilerin gitmesine neden oluyor.
- Diğer

10. Çocuğunuzun ne olmak istediğini biliyor musunuz?

- Biliyorum, benim isteğimle aynı
- Biliyorum ama uyuşmuyoruz. İstedığı mesleğe yeteneği yok
- Biliyorum ama uyuşmuyoruz. İstedığı meslek, geçersiz bir meslek
- Bilmiyorum ama bu konu hakkında konuşacağım
- Bilmiyorum, kendisi ne istiyorsa onu okur

11. Meslek liseleri hakkında ne kadar bilgi sahibi olduğunuzu düşünüyorsunuz?

- Fazlasıyla bilgi sahibiyim
- Çok fazla bilgim yok
- Yeterince biliyorum
- Hiç bilgim yok

12. Okulda çocuğunuzun ilgi alanlarını ve yeteneklerini belirlemeye yönelik rehberlik ve danışmanlık hizmeti aldınız mı?

- Evet
- Hayır

13. Cevabınız hayır ise, böyle bir hizmetin verilmesini ister miydiniz?

- Evet, kesinlikle
- Fikrim yok
- Hayır, gerek yok

Aşağıdaki düşüncelere katılma durumunuzu, ilgili sütunu işaretleyerek belirtiniz.

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim yok	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
Meslek lisesindeki öğrenciler hem mesleki hem de kültür derslerinin eğitimini aldıkları için meslek lisesi öğrencileri daha bilgili ve zekidir.	☐	☐	☐	☐	☐
Meslek lisesine dersleri zayıf olanlar gider.	☐	☐	☐	☐	☐
Meslek lisesine gidenler genelde çok zeki olmayan öğrencilerdir.	☐	☐	☐	☐	☐
Üniversite eğitimi düşünmeyenler meslek lisesini tercih ederler.	☐	☐	☐	☐	☐
Artı puan uygulaması nedeniyle üniversiteyi kesin olarak düşünenler meslek lisesini tercih ederler.	☐	☐	☐	☐	☐
Meslek lisesine gidilirse, üniversiteyi kazanmak çok zordur.	☐	☐	☐	☐	☐
Meslek lisesinin eğitimi kaliteli değildir.	☐	☐	☐	☐	☐
Mesleki ve teknik alanda eğitim veren fakültelerden mezun olanlar kısa sürede iş bulabilirler.	☐	☐	☐	☐	☐
Meslek liselerinin teknik donanımları yüksek ve uygulamaya dersleri etkindir.	☐	☐	☐	☐	☐
Meslek lisesi çıkışlı öğrencilerin, çalışma hayatında aldığı maaş çok düşüktür.	☐	☐	☐	☐	☐
Meslek liselerinde eğitim kalitesi yüksektir.	☐	☐	☐	☐	☐
Meslek lisesi, uzmanlığı sağlar, ülke için gereklidir.	☐	☐	☐	☐	☐
Meslek liselerinin "Anadolu" kısmı ile normal kısmı arasında öğrenci davranışı olarak fark yoktur.	☐	☐	☐	☐	☐
Meslek lisesi ülkeye ve iş dünyasına daha kaliteli elemanlar yetiştirir.	☐	☐	☐	☐	☐
Meslek liselerinde öğrenci olayları, kavgalar vb. diğer liselerden daha çok çıkar.	☐	☐	☐	☐	☐
Gelişmiş ülkelerde mesleki eğitime çok önem verilir.	☐	☐	☐	☐	☐
Çocuğumun meslek lisesi mezunu olması ileride çocuğumun statüsünü düşürür.	☐	☐	☐	☐	☐
Hemen hemen her meslek ile ilgili eğitim veren meslek lisesi bulunmaktadır.	☐	☐	☐	☐	☐

Ailenizin gelir düzeyi aralığını belirtiniz.

- 500 YTL ve altı 501-1.000 YTL arası 1.001-1.500 YTL arası
 1.501-2.000 YTL 2.000 YTL ve üzeri

